

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
імені адмірала МАКАРОВА
Навчально-науковий педагогічний інститут імені В.О.Сухомлинського

Сучасні освітні тренди та
основні підходи до викладання історії
(матеріали для роботи під час дистанційної та змішаної форми навчання)

Навчально-методичний посібник

автор-укладач МАРИНЧЕНКО Г.М.

Миколаїв 2025

УДК 930.9 (075.8)

М 26

Рецензенти:

Каганов Ю.О. – доктор історичних наук, професор, проректор з науково-педагогічної роботи, професор кафедри новітньої історії України Запорізького національного університету

Михальський І.С. – доктор історичних наук, професор кафедри історії та археології ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Хрящевська Л.М. – кандидат історичних наук, доцент кафедри історії НУК імені адмірала Макарова

*Рекомендовано навчально-методою радою
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова
(протокол № 6 від 27 червня 2025 року)*

Маринченко Г.М.

М 26 Сучасні освітні тренди та основні підходи до викладання історії (матеріали для організації самостійної роботи під час змішаного навчання)/ [автор-укладач Г.М. Маринченко]. — Миколаїв: електронна версія, 2025. — 167 с.

У навчально-методичному посібнику систематизовано концептуальні та методичні основи сучасної методики викладання та навчання історії у закладах освіти з урахуванням новітніх досягнень вітчизняної та зарубіжної науки та досвіду практичної роботи. Видання включає в себе конспект лекцій, матеріал до семінарських занять, завдання для самостійної роботи.

Навчально-методичний посібник призначений для здобувачів вищої освіти, а також для вчителів та викладачів закладів освіти.

УДК 930.9 (075.8)

© Маринченко Г.М., 2025

© НУК ім. адмірала Макарова, 2025

ЗМІСТ

Передмова	3
Розділ 1. Сучасні освітні тренди та їх вплив на викладання історії	5
1.1. Глобалізація та інформатизація освіти	14
1.2. Персоналізація та індивідуалізація навчання	19
1.3. Розвиток критичного мислення та компетентностей XXI століття	25
1.4. Навчання протягом життя (Lifelong Learning) та самоосвіта	30
Розділ 2. Основні підходи до викладання історії в умовах змішаного навчання	35
2.1. Проблемно-пошуковий підхід у викладанні історії	41
2.2. Проєктна діяльність під час вивчення історії	49
2.3. Ігрові та інтерактивні методи навчання історії	55
2.4. Використання візуальних та мультимедійних джерел при вивченні історії	61
Розділ 3. Організація самостійної роботи здобувачів освіти/учителів в умовах змішаного навчання	66
3.1. Планування та структурування самостійної роботи учнів з історії	73
3.2. Використання онлайн-ресурсів та інструментів при вивченні історії	76
3.3. Самооцінювання та рефлексія на уроках історії	83
3.4. Зворотний зв'язок та комунікація	86
Завдання до семінарських занять з курсу	91
Завдання до самостійної роботи	102
Термінологічний словник	120
Рекомендована література до курсу	131
Додатки	137

ПЕРЕДМОВА

Україна сьогодні переживає складний період. Втрати зазнають всі сфери життя держави. Окремо стоїть питання організації навчально-виховного процесу в умовах активних військових дій. Особлива увага при цьому має надаватися саме підготовці майбутніх вчителів, які мають йти працювати у заклади освіти.

Курс «Теорія та методика навчання історії» посідає важливе місце серед дисциплін професійно-педагогічної підготовки здобувачів освіти за освітніми програмами "Середня освіта (Історія)" та "Історія та археологія". Вивчаючи цей курс, здобувачі освіти повинні оволодіти не лише теоретичними знаннями про сучасні освітні тренди та підходи до викладання історії, але й прийомами їх практичної реалізації на уроках історії (що є завданням педагогічної практики).

Реформи освіти в Україні, радикальні зміни у змісті шкільних програм та підручників з історії, нові концепції шкільної історичної освіти спонукають по-новому сприймати ідеї, принципи, концепції, форми та методи, які тривалий час панували у методиці викладання історії.

Сьогодні увага методистів зосереджена на проблемі найоптимальнішого застосування різноманітних методів в освітньому процесі, враховуючи особливості індивідуального розвитку, ставлення до учня як до свідомого, відповідального суб'єкта навчально-виховної взаємодії, який володіє соціальними комунікаціями, має сформовані не тільки історичні знання, а й соціальну, інформаційну, комунікативну компетенції. Актуальність означеної проблематики збігається зі світовою загальною тенденцією розвитку гуманітарних дисциплін

(зокрема історії), що завдалися пошуками нових методів, які б максимально активізували самостійну діяльність учнів.

Даний навчально-методичний посібник покликаний допомогти здобувачам освіти в оволодінні теоретичними знаннями з методики викладання історії, зокрема використання сучасних методів навчання, та навичками їх практичного застосування під час проходження педагогічної практики.

Навчально-методичний посібник складений відповідно до програми «Теорія та методика навчання історії». Проблематика посібника спрямована на розкриття сучасних підходів до класифікації методів навчання історії. Характеризуються проблемні, інтерактивні, словесні, наочні та практичні методи навчання. Посібник містить перелік літератури, що допоможе здобувачам освіти при підготовці до семінарських занять з предмету, а також шаблони до використання у практичній роботі на уроках історії.

Розділ 1

Сучасні освітні тренди та їх вплив на викладання історії

1.1. Глобалізація та інформатизація освіти

1.2. Персоналізація та індивідуалізація навчання

1.3. Розвиток критичного мислення та компетентностей XXI ст.

1.4. Навчання протягом життя (Lifelong Learning) та самоосвіта

Сучасний світ характеризується швидкими змінами в технологіях, суспільстві та культурі. Ці зміни неминуче впливають і на сферу освіти, вимагаючи від педагогів переосмислення традиційних підходів до навчання. Викладання історії, як важливої дисципліни, що формує громадянську свідомість та розуміння минулого, також потребує адаптації до сучасних освітніх трендів. Цей текст досліджує ключові сучасні освітні тренди та їх вплив на викладання історії, зокрема:

Персоналізація навчання та диференційований підхід

Використання технологій та цифрових інструментів

Розвиток критичного мислення та аналітичних навичок

Акцент на міждисциплінарності та інтегрованому навчанні

Формування глобальної компетентності та громадянської свідомості

Розглядаючи кожен з цих трендів, ми проаналізуємо їх потенційні переваги та виклики для викладачів історії, а також запропонуємо конкретні приклади впровадження цих трендів у навчальний процес.

1. Персоналізація навчання та диференційований підхід

Традиційна модель освіти часто передбачає єдиний підхід до всіх учнів, незалежно від їх індивідуальних потреб, стилів навчання та попереднього досвіду. Однак, сучасні дослідження в галузі педагогіки підкреслюють важливість персоналізації навчання, що передбачає адаптацію навчального процесу до потреб кожного учня.

Персоналізація навчання – це процес адаптації навчального контенту, методів навчання та оцінювання до індивідуальних потреб, інтересів та стилів навчання кожного учня. Це дозволяє учням навчатися у власному темпі, зосереджуючись на тих областях, які їм найбільше цікаві або потребують додаткової підтримки.

Диференційований підхід – це стратегія навчання, яка передбачає модифікацію навчального контенту, процесу навчання, продуктів навчальної діяльності та навчального середовища з метою задоволення різних потреб учнів.

Вплив на викладання історії:

<i>Адаптація контенту</i>	Замість того, щоб викладати історію як сухий перелік дат та подій, педагоги можуть пропонувати учням вибір тем для дослідження, які відповідають їхнім інтересам. Наприклад, учні можуть досліджувати соціальну історію, військову історію, культурну історію або історію науки.
---------------------------	---

<i>Диференційовані завдання</i>	Учні можуть отримувати різні завдання залежно від їх рівня підготовки та стилю навчання. Наприклад, учні з високим рівнем підготовки можуть виконувати більш складні аналітичні завдання, а учні, які потребують додаткової підтримки, можуть працювати з більш простими завданнями, що фокусуються на запам'ятовуванні фактів
---------------------------------	--

<i>Використання різних форматів</i>	Учні можуть представляти результати своєї роботи в різних форматах, таких як есе, презентації, відеоролики, подкасти або інтерактивні карти
-------------------------------------	---

<i>Індивідуальні консультації</i>	Викладачі можуть проводити індивідуальні консультації з учнями, щоб допомогти їм визначити їхні потреби та розробити індивідуальний план навчання
-----------------------------------	---

Наприклад при вивченні історії: *Замість того, щоб змушувати всіх учнів читати один і той самий текст, вчитель може запропонувати учням вибір різних джерел, таких як першоджерела (листи, щоденники), біографії*

відомих діячів, наукові статті та художні твори. При вивченні тем війни чи революційних подій, учні можуть обирати дослідження окремих аспектів, таких як роль жінок у воєнний час, розвиток технологій, вплив війни на культуру або рух опору.

2. Використання технологій та цифрових інструментів.

Технології стали невід'ємною частиною сучасного життя, і їх інтеграція в освіту відкриває нові можливості для навчання та викладання. Цифрові інструменти можуть зробити процес навчання більш інтерактивним, захопливим та ефективним.

Вплив на викладання історії:

Доступ до інформації

Інтернет надає учням доступ до величезної кількості інформації, включаючи першоджерела, наукові статті, відеоролики, інтерактивні карти та віртуальні музеї

Інтерактивні уроки

Викладачі можуть використовувати цифрові інструменти для створення інтерактивних уроків, які залучають учнів до активної участі в навчальному процесі. Наприклад, можна використовувати онлайн-вікторини, інтерактивні презентації, віртуальні екскурсії та онлайн-дискусії.

Співпраця та комунікація

Технології полегшують співпрацю між учнями та викладачами. Учні можуть працювати над спільними проектами онлайн, обмінюватися інформацією та обговорювати питання в онлайн-форумах.

Візуалізація історії

Цифрові інструменти дозволяють візуалізувати

історичні події, створюючи 3D-моделі історичних місць, відтворюючи історичні битви у вигляді симуляцій та використовуючи анімацію для ілюстрації історичних процесів

Наприклад при вивченні історії: Використання онлайн-архівів для дослідження першоджерел (наприклад, листування, щоденники, фотографії). Створення віртуальних екскурсій до історичних місць (наприклад, за допомогою Google Arts & Culture). Використання інтерактивних карт для візуалізації історичних процесів (наприклад, міграції, війни, торгівля). Створення учнями відеороликів або подкастів на історичні теми. Використання онлайн-платформ для спільної роботи над історичними проектами.

3. Розвиток критичного мислення та аналітичних навичок.

Сучасна освіта акцентує увагу на розвитку критичного мислення та аналітичних навичок у учнів. Учні повинні вміти аналізувати інформацію, оцінювати джерела, формулювати аргументи та приймати обґрунтовані рішення.

Вплив на викладання історії:

Аналіз джерел

Учні повинні вміти критично оцінювати історичні джерела, враховуючи авторство, контекст та потенційну упередженість. Їм потрібно вміти розрізняти факти та думки, а також визначати надійність інформації

Інтерпретація історичних подій

Учні повинні вміти аналізувати історичні події з різних точок зору, враховуючи соціальний, політичний, економічний та культурний

	контекст
<i>Формулювання аргументів</i>	Учні повинні вміти формулювати чіткі та обґрунтовані аргументи, використовуючи історичні докази
<i>Розв'язання історичних проблем</i>	Учні повинні вміти використовувати історичні знання для розв'язання проблем, які виникають у сучасному світі

Приклади: Аналіз пропагандистських плакатів радянського періоду, карикатур чи сучасних мемів на історичну тематику. Порівняння різних історичних інтерпретацій однієї і тієї ж події (наприклад, причин та наслідків Української революції 1917-1921 років). Проведення дебатів на контроверсійні питання української та світової історії історичні теми. Розробка учнями проєктів, які пропонують розв'язання сучасних проблем, спираючись на історичний досвід.

4. Акцент на міждисциплінарності та інтегрованому навчанні.
Сучасна освіта прагне до інтеграції різних предметів, щоб показати учням взаємозв'язок між різними галузями знань. Міждисциплінарний підхід дозволяє учням бачити ширшу картину світу та краще розуміти складні явища.

Вплив на викладання історії:

<i>Інтеграція з літературою</i>	Вивчення історичних подій через літературні твори дозволяє учням краще зрозуміти емоційний та психологічний аспект історії
<i>Інтеграція з мистецтвом</i>	Вивчення історичних періодів через живопис, скульптуру, музику та архітектуру дозволяє учням краще зрозуміти культурний контекст

	епохи
<i>Інтеграція з географією</i>	Вивчення географічних факторів, які впливали на історичні події, дозволяє учням краще зрозуміти причини та наслідки цих подій
<i>Інтеграція з суспільствознавством</i>	Вивчення політичних, економічних та соціальних аспектів історії дозволяє учням краще зрозуміти сучасні суспільні проблеми

Приклади: Вивчення історії Київської Русі одночасно з вивченням "Слова о полку Ігоревім". Вивчення історії Відродження одночасно з вивченням творчості Леонардо да Вінчі та Мікеланджело. Вивчення історії Великих географічних відкриттів одночасно з вивченням географії та картографії. Вивчення історії Голодомору в Україні одночасно з вивченням соціальних, економічних та політичних причин трагедії.

5. Формування глобальної компетентності та громадянської свідомості. Сучасна освіта спрямована на формування глобальної компетентності та громадянської свідомості у учнів. Учні повинні розуміти глобальні проблеми, вміти спілкуватися з людьми з різних культур та бути активними громадянами своєї країни та світу.

Вплив на викладання історії:

<i>Вивчення історії різних культур</i>	Вивчення історії різних культур дозволяє учням зрозуміти різноманітність світу та розвинути толерантність до інших культур
<i>Аналіз глобальних проблем</i>	Вивчення історичних причин та наслідків глобальних проблем, таких як війни, голод, екологічні катастрофи та нерівність, дозволяє учням краще зрозуміти ці проблеми та шукати

	шляхи їх розв'язання
<i>Розвиток громадянської свідомості</i>	Вивчення історії боротьби за права людини, демократію та справедливість дозволяє учням розвинути громадянську свідомість та активну громадянську позицію
<i>Сприяння міжкультурному діалогу</i>	Використання інтерактивних методів навчання, таких як дебати, рольові ігри та дискусії, дозволяє учням розвивати навички міжкультурного діалогу та співпраці

Приклади: Вивчення історії колоніалізму та його впливу на сучасний світ. Вивчення історії боротьби за права людини в різних країнах. Проведення дебатів на теми, пов'язані з глобальними проблемами (наприклад, зміна клімату, міграція, бідність). Участь учнів у міжнародних проектах, спрямованих на розв'язання глобальних проблем.

Впровадження сучасних освітніх трендів у викладання історії може зіткнутися з певними викликами, зокрема:

Брак часу:

Викладачам може не вистачати часу на розробку персоналізованих навчальних матеріалів та інтерактивних уроків

Недостатня підготовка:

Викладачам може не вистачати знань та навичок для використання цифрових інструментів та впровадження нових методів навчання

Недостатнє фінансування:

Школам може не вистачати фінансування для придбання необхідного обладнання та програмного забезпечення

Опір змінам:

Учні та батьки можуть чинити опір змінам у традиційній системі освіти

Для подолання цих викликів необхідно: забезпечити викладачам підтримку та навчання у сфері сучасних освітніх технологій та методів; надавати школам достатнє фінансування для придбання необхідного обладнання та програмного забезпечення; залучати учнів та батьків до обговорення та впровадження змін у навчальний процес; оозробляти навчальні матеріали та ресурси, які підтримують сучасні освітні тренди.

Отже, сучасні освітні тренди, такі як персоналізація навчання, використання технологій, розвиток критичного мислення, міждисциплінарність та формування глобальної компетентності, мають значний вплив на викладання історії. Їх впровадження дозволяє зробити процес навчання більш інтерактивним, захопливим та ефективним, а також сприяє формуванню у учнів необхідних навичок для успішного життя у сучасному світі. Хоча впровадження цих трендів може зіткнутися з певними викликами, їх подолання є необхідним для забезпечення якісної та сучасної історичної освіти. Викладачі історії, які готові адаптуватися до нових вимог та експериментувати з новими методами навчання, можуть значно покращити якість навчання та допомогти учням краще зрозуміти минуле та його зв'язок з сучасністю.

Перейдемо до більш детального розгляду означених питань.

1.1. Глобалізація та інформатизація освіти

Сучасний світ характеризується двома потужними та взаємопов'язаними тенденціями, які глибоко трансформують усі сфери суспільного життя, включаючи освіту: глобалізація та інформатизація. Їхній вплив на історичну освіту є багатограним, відкриваючи нові можливості для вивчення минулого, але водночас ставлячи перед педагогами та учнями нові виклики.

Глобалізація, як процес зростання взаємозалежності та інтеграції країн і народів у різних сферах, має значний вплив на історичну освіту, проявляючись у кількох ключових аспектах:

<i>Розширення горизонтів історичного дослідження</i>	Глобалізація стимулює інтерес до вивчення історії не лише власної країни, а й інших народів та цивілізацій, міжкультурних зв'язків та глобальних історичних процесів (наприклад, колонізація, світові війни, рух за права людини)
--	---

<i>Поява нових історичних наративів</i>	Глобальні процеси сприяють переосмисленню традиційних історичних інтерпретацій, виникненню нових поглядів на минуле з урахуванням різних культурних та національних перспектив. Це вимагає від історичної освіти критичного підходу до вивчення різних історичних наративів
---	---

<i>Інтернаціоналізація освітніх стандартів та оцінювання</i>	Міжнародні порівняльні дослідження якості освіти (наприклад, PISA) можуть впливати на зміст та методи викладання історії,
--	---

спонукаючи до розвитку компетентностей, необхідних для життя в глобалізованому світі.

Зростання академічної мобільності та міжнародної співпраці

Глобалізація відкриває можливості для обміну досвідом між вчителями історії з різних країн, участі у міжнародних проєктах та конференціях, що сприяє збагаченню методики викладання

Формування глобальної історичної свідомості

Усвідомлення спільного минулого людства, розуміння взаємозв'язку глобальних подій та необхідності розв'язання спільних проблем стає важливим завданням історичної освіти в умовах глобалізації.

Проте глобалізація може нести й певні виклики для історичної освіти, такі як ризик уніфікації історичних знань, ігнорування національних особливостей та культурної спадщини, а також поширення псевдоісторичних міфів у глобальному інформаційному просторі.

Інформатизація освіти, тобто активне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в освітній процес, відкриває безліч нових можливостей для вивчення історії

Доступ до різноманітних історичних джерел

Інтернет надає миттєвий доступ до оцифрованих архівів, бібліотек, музеїв, першоджерел (текстів, фотографій, відео, аудіо), що значно розширює можливості для дослідницької діяльності учнів.

Віртуальні екскурсії

Технології віртуальної та доповненої реальності

та реконструкції

дозволяють учням здійснювати віртуальні подорожі до історичних місць, відтворювати історичні події та артефакти у тривимірному форматі, роблячи навчання більш наочним та захоплюючим

*Інтерактивні
навчальні ресурси*

Онлайн-платформи, інтерактивні карти, хронологічні шкали, вікторини, квести, симуляції роблять процес навчання історії більш інтерактивним та залучаючим

*Спільна робота та
комунікація*

Онлайн-інструменти (форуми, чати, спільні документи) сприяють співпраці учнів у дослідницьких проєктах, обміну думками та обговоренню історичних питань

*Персоналізація
навчання*

ІКТ дозволяють адаптувати навчальний контент та завдання до індивідуальних потреб та темпу навчання кожного учня, надавати персоналізований зворотний зв'язок

*Візуалізація історичної
інформації*

Інструменти для створення інфографіки, ментальних карт, презентацій допомагають учням структурувати та краще розуміти складні історичні процеси

Однак нові можливості створюють і нові виклики, зокрема

*Перевірка
достовірності
інформації*

Велика кількість інформації в Інтернеті вимагає від учнів навичок критичного оцінювання джерел, розрізнення фактів від фейків та упереджених інтерпретацій

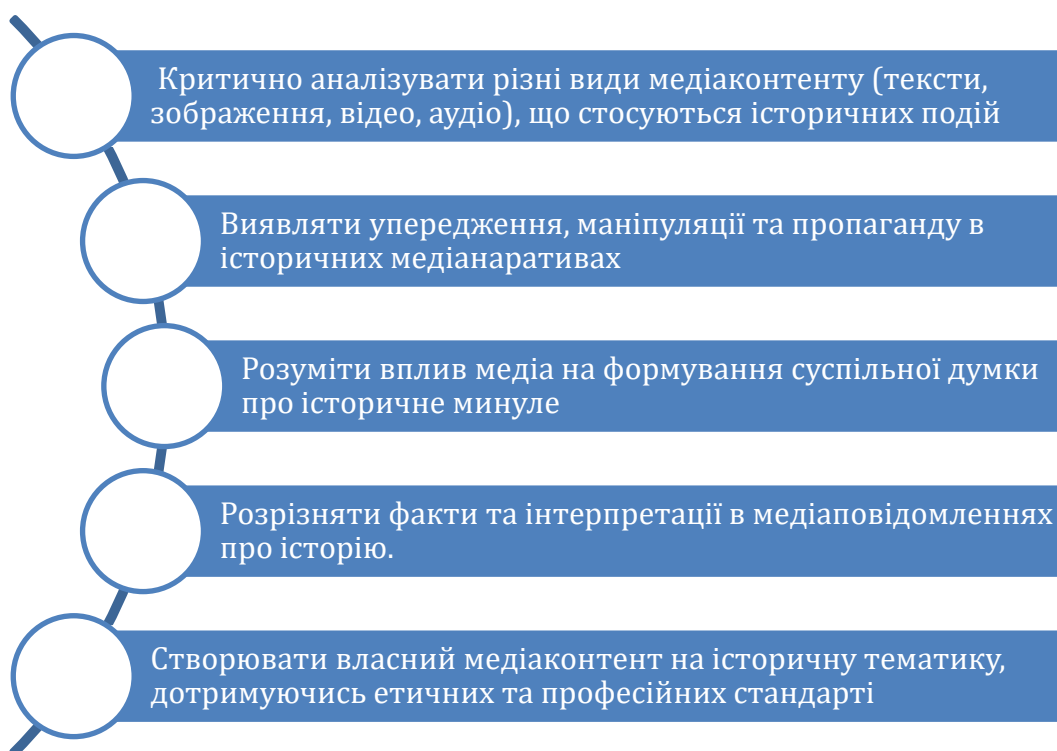
Інформаційне

Величезний обсяг доступної інформації може

<i>перевантаження</i>	ускладнювати процес пошуку та відбору релевантних матеріалів
<i>Ризик відволікання</i>	Неконтрольоване використання гаджетів та Інтернету під час уроку може відволікати учнів від навчального процесу
<i>Технічні проблеми та нерівний доступ</i>	Не всі учні мають рівний доступ до якісної техніки та стабільного Інтернет-з'єднання
<i>Необхідність підготовки вчителів</i>	Вчителі історії повинні володіти необхідними цифровими компетенціями для ефективного використання ІКТ у своїй педагогічній діяльності
<i>Проблеми авторського права та академічної чесності</i>	Необхідно навчати учнів правильно використовувати онлайн-ресурси та уникати плагіату

В умовах глобалізації та інформатизації освіти формування інформаційної та медіаграмотності на уроках історії набуває особливого значення. Інформаційна грамотність в контексті історії передбачає здатність учнів: *Ефективно шукати історичну інформацію в різних джерелах (книгах, статтях, онлайн-ресурсах, архівах); Критично оцінювати знайдену інформацію щодо її достовірності, об'єктивності, актуальності та повноти; Організовувати та синтезувати отриману інформацію для розв'язання навчальних завдань; Ефективно використовувати інформацію для створення власних навчальних продуктів (есе, презентацій, проєктів); Дотримуватися етичних норм при використанні інформаційних ресурсів.*

Медіаграмотність в історичній освіті включає здатність учнів:

Формування інформаційної та медіаграмотності на уроках історії може здійснюватися через:

Аналіз різних історичних джерел, зокрема порівняння першоджерел з вторинними джерелами, виявлення розбіжностей та різних інтерпретацій.

Критичний розгляд історичних фільмів, документальних стрічок та телепередач, зокрема обговорення історичної достовірності, авторської позиції та можливих упереджень.

Аналіз історичних зображень, плакатів, карикатур, зокрема виявлення пропагандистського змісту та впливу на суспільну свідомість.

Робота з онлайн-ресурсами, зокрема навчання здобувачів стратегіям пошуку, оцінювання та використання історичної інформації з Інтернету та соціальних мереж.

Створення власних медіапродуктів, зокрема заохочення здобувачів до створення презентацій, відеороликів, підкастів на історичну

тематику з дотриманням принципів інформаційної гігієни та академічної чесності.

Дискусії та дебати, зокрема обговорення контрверсійних історичних питань на основі різних джерел інформації.

Глобалізація та інформатизація є потужними факторами, що визначають розвиток сучасної історичної освіти. Вони відкривають нові можливості для глибокого та різнобічного вивчення минулого, але водночас ставлять перед учителями та учнями важливі виклики, пов'язані з критичним осмисленням інформації та формуванням глобальної історичної свідомості. Розвиток інформаційної та медіаграмотності на уроках історії є ключовим завданням, що дозволяє учням ефективно використовувати інформаційні технології для навчання, критично аналізувати історичні наративи та формувати власну обґрунтовану позицію щодо минулого та сьогодення. Успішна інтеграція глобалізаційних та інформаційних процесів в історичну освіту сприятиме підготовці компетентних та відповідальних громадян інформаційного суспільства.

1.2. Персоналізація та індивідуалізація навчання

У сучасному освітньому процесі все більшої ваги набувають підходи, що враховують унікальність кожного здобувача освіти, його індивідуальні потреби, інтереси, темп навчання та освітні траєкторії. Персоналізація та індивідуалізація навчання є двома взаємопов'язаними стратегіями, спрямованими на створення максимально ефективного та комфортного навчального середовища для кожного здобувача, зокрема й на уроках історії.

Персоналізоване навчання – це освітній підхід, який ставить в центр навчального процесу учня з його унікальними потребами, цілями та інтересами. Воно передбачає активну участь учня у визначенні власного навчального шляху, виборі змісту, методів та темпу навчання, а також форм оцінювання.

Ключовими принципами персоналізованого навчання є:

<i>Орієнтація на учня</i>	Учень є активним учасником процесу навчання, а не пасивним споживачем інформації. Його індивідуальні потреби та інтереси є визначальними при плануванні та організації навчання
---------------------------	---

<i>Гнучкість та адаптивність</i>	Навчальний процес постійно адаптується до потреб та прогресу кожного учня. Зміст, методи та темп навчання можуть змінюватися залежно від індивідуальних особливостей
----------------------------------	--

<i>Суб'єктність учня</i>	Учням надається значна автономія у виборі навчальних цілей, змісту, методів та темпу навчання. Вони беруть на себе відповідальність за власне навчання
--------------------------	--

<i>Індивідуальна освітня траєкторія</i>	Для кожного учня розробляється унікальний навчальний план, що враховує його сильні та слабкі сторони, інтереси та освітні цілі
---	--

<i>Значущість навчання</i>	Навчальний зміст пов'язується з особистим досвідом учнів, їхніми інтересами та майбутніми цілями, що робить навчання більш мотиваційним та змістовним
----------------------------	---

<i>Співпраця та</i>	Активна взаємодія між учнем, учителем та
---------------------	--

комунікація

іншими учасниками освітнього процесу є важливим елементом персоналізованого навчання

Постійний моніторинг та зворотний зв'язок

Регулярне відстеження прогресу кожного учня та надання своєчасного та якісного зворотного зв'язку є необхідним для коригування навчального процесу

Хоча терміни «персоналізація» та «індивідуалізація» часто використовуються як синоніми, індивідуалізація навчання є більш вузьким поняттям і часто стосується адаптації темпу, рівня складності та методів навчання до індивідуальних особливостей учнів, але без надання їм такої широкої автономії у виборі навчального шляху, як при персоналізації. На практиці ці підходи часто інтегруються.

На уроках історії принципи персоналізації та індивідуалізації можуть бути реалізовані через:

Диференціацію навчального контенту:

За рівнем складності: Пропонування учням різних рівнів складності навчального матеріалу або завдань залежно від їхньої підготовки та навчальних можливостей. Наприклад, для учнів з різним рівнем розуміння історичних процесів можуть бути запропоновані різні за обсягом та глибиною аналізу історичні тексти або завдання.

За форматом подання: Надання інформації у різних форматах (текстовому, візуальному, аудіальному, інтерактивному) з урахуванням різних стилів навчання учнів. Наприклад, для візуалів – використання історичних карт, ілюстрацій, інфографіки, для аудіалів – прослуховування аудіокниг або подкастів з історії.

За інтересами: Залучення учнів до вибору тем для дослідження, проєктів або творчих завдань, що відповідають їхнім особистим інтересам в історії (наприклад, історія моди, військова історія, історія мистецтва).

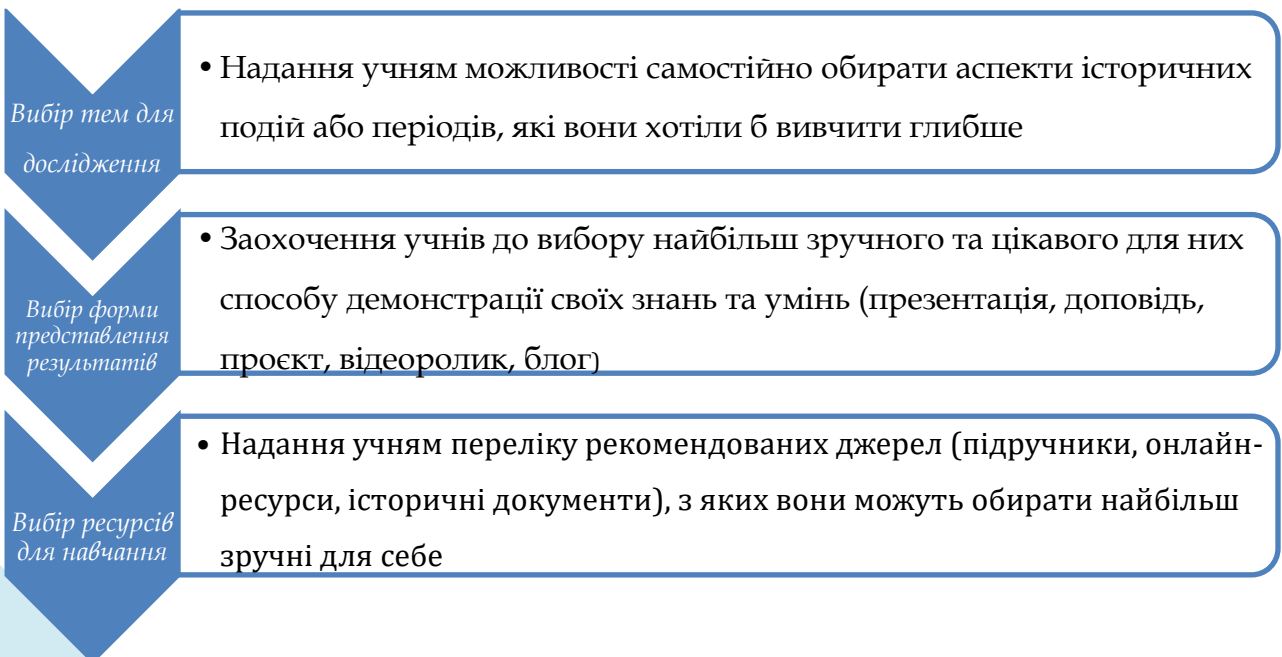
Диференціацію навчальних завдань:

За типом діяльності: Пропонування учням різних видів діяльності для опрацювання однієї й тієї ж теми (написання есе, створення презентації, участь у дебатах, розробка інтерактивної хронологічної шкали, створення коміксу на історичну тему).

За рівнем самостійності: Надання учням різного ступеня самостійності у виконанні завдань. Для учнів, які потребують більшої підтримки, – детальні інструкції та зразки, для більш самостійних – відкриті завдання з можливістю самостійного вибору шляхів їх виконання.

За темпом виконання: Надання учням можливості працювати над завданнями у власному темпі, особливо при використанні онлайн-платформ або індивідуальних навчальних планів.

Надання учням права вибору:

Сучасні технології надають потужні інструменти для реалізації принципів персоналізації та індивідуалізації навчання на уроках історії:

Системи управління навчанням (LMS): Платформи (наприклад, Moodle, Google Classroom, Canvas) дозволяють створювати індивідуальні навчальні плани, надавати доступ до диференційованого контенту та завдань, відстежувати прогрес кожного учня, збирати та аналізувати дані про їхню навчальну діяльність.

Адаптивні навчальні платформи та програми: Інтерактивні програми та платформи з історії можуть адаптувати рівень складності завдань залежно від індивідуальних потреб та прогресу учня, надаючи персоналізовані рекомендації та навчальні матеріали.

Онлайн-тестування та опитування: Цифрові інструменти для тестування дозволяють швидко отримувати інформацію про рівень засвоєння матеріалу кожним учнем та виявляти індивідуальні прогалини у знаннях. Опитування можуть допомогти з'ясувати інтереси та потреби учнів для подальшої персоналізації навчання.

Інструменти для створення інтерактивного контенту: Платформи (наприклад, LearningApps, Genially, H5P) дозволяють учителям створювати різноманітні інтерактивні завдання (вікторини, кросворди, інтерактивні карти, вправи на встановлення відповідності), які можуть бути адаптовані до різних рівнів складності та інтересів учнів.

Інструменти для спільного навчання та обміну думками: Онлайн-дошки (наприклад, Lino, Padlet Miro), форуми та чати створюють можливості для спільної роботи над проєктами, обговорення історичних питань та обміну думками між учнями.

Інструменти для надання індивідуального зворотного зв'язку: Аудіо- та відеокоментарі, персоналізовані письмові коментарі в електронних журналах або на навчальних платформах дозволяють учителю надавати учням більш змістовний та адресний зворотний зв'язок щодо їхньої роботи, вказувати на сильні сторони та зони для розвитку.

Системи аналітики навчання (Learning Analytics): Збір та аналіз даних про навчальну діяльність учнів (час виконання завдань, кількість спроб, типові помилки) дозволяє вчителю отримувати уявлення про індивідуальні навчальні траєкторії та потреби учнів для подальшої адаптації навчального процесу.

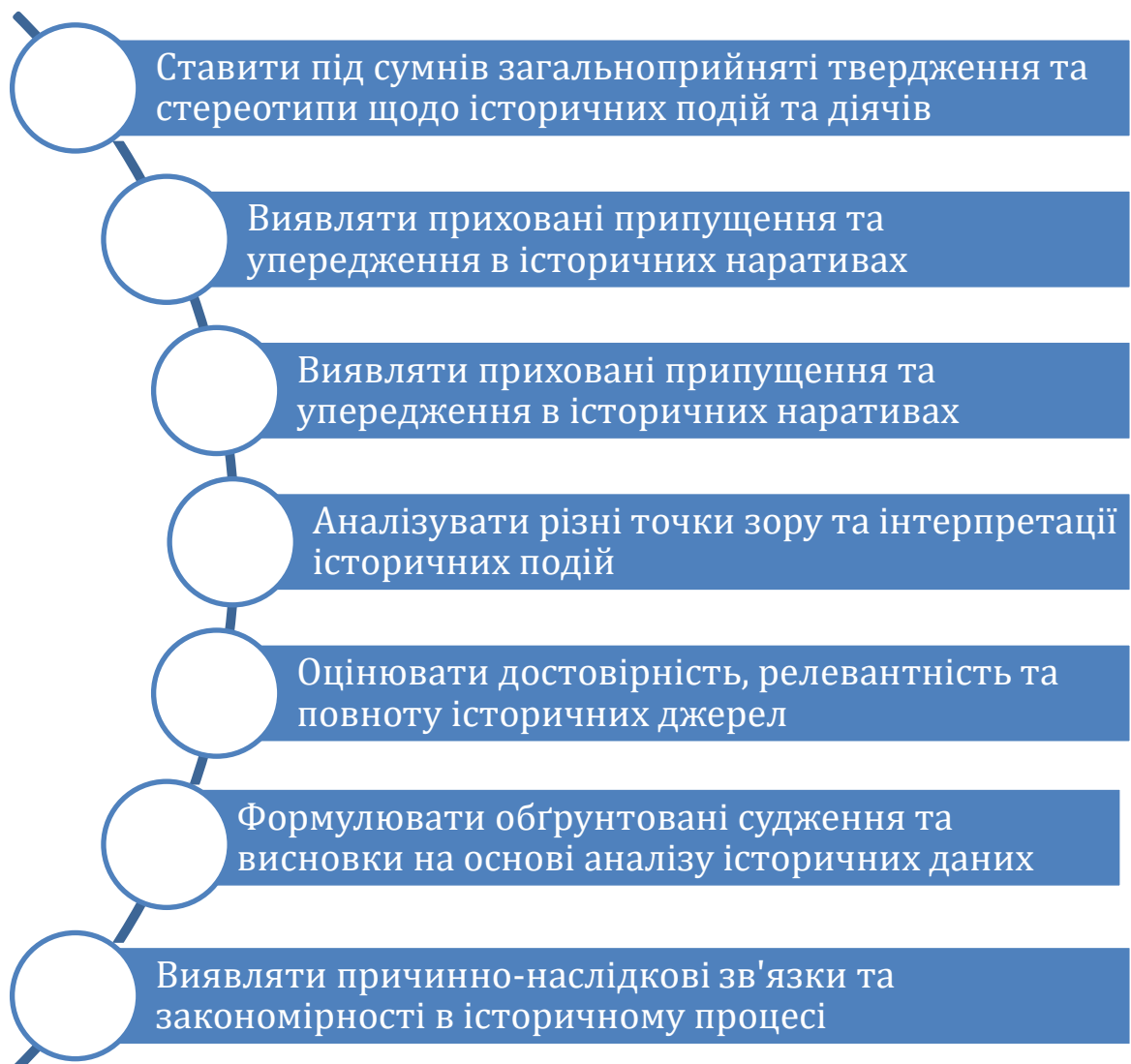
Використання технологій не є самоціллю, а є потужним інструментом, що допомагає вчителю ефективніше реалізовувати принципи персоналізації та індивідуалізації навчання на уроках історії, роблячи навчальний процес більш цікавим, залучаючим та орієнтованим на потреби кожного учня.

Персоналізація та індивідуалізація навчання є важливими підходами до організації освітнього процесу на уроках історії, що дозволяють враховувати унікальність кожного учня, його потреби та інтереси. Адаптація навчального контенту та завдань, а також використання сучасних технологій для відстеження прогресу та надання зворотного зв'язку, сприяють підвищенню мотивації учнів, покращенню навчальних результатів та розвитку їхньої самостійності. Впровадження цих підходів вимагає від учителя історії гнучкості, творчості та готовності до постійного пошуку найбільш ефективних способів взаємодії з кожним учнем.

1.3. Розвиток критичного мислення та компетентностей XXI століття:

Сучасна історична освіта покликана не лише передавати знання про минуле, але й формувати в учнів ключові компетентності, необхідні для успішної самореалізації в динамічному світі XXI століття. Серед них особливе місце посідає критичне мислення, яке є не просто навичкою, а фундаментальною основою для розуміння складності історичних процесів та формування власної обґрунтованої позиції.

В історичній освіті критичне мислення проявляється як здатність учнів:

А особливо, рефлексувати щодо власного розуміння історії та усвідомлювати вплив минулого на сучасність.

Розвиток критичного мислення в історичній освіті є надзвичайно важливим, оскільки допомагає учням:

Уникати маніпуляцій та пропаганди: Вміння критично аналізувати історичну інформацію захищає від спотвореного розуміння минулого та допомагає розрізняти факти від інтерпретацій.

Формувати власну історичну свідомість: Критичне осмислення минулого сприяє глибшому розумінню національної ідентичності та місця України у світовій історії.

Розвивати громадянську компетентність: Аналіз історичних прикладів боротьби за права та свободи, функціонування політичних систем сприяє формуванню відповідальної громадянської позиції.

Готуватися до життя в інформаційному суспільстві: Навички критичного аналізу інформації, отримані на уроках історії, є універсальними та застосовними в будь-якій сфері життя.

Розвиток критичного мислення в історичній освіті безпосередньо пов'язаний з формуванням умінь працювати з історичними джерелами та осмислювати історичні події.

1. Аналіз історичних джерел:

- ✓ *Визначення типу джерела: (письмове, речове, усне, візуальне).*
- ✓ *Виявлення автора та контексту створення: (час, місце, обставини).*
- ✓ *Визначення мети та аудиторії джерела.*
- ✓ *Виокремлення фактів та думок (інтерпретацій) автора.*
- ✓ *Виявлення можливих упереджень та суб'єктивності автора.*
- ✓ *Порівняння інформації з різних джерел.*

2. Інтерпретація історичних джерел та подій:

- ✓ Розуміння значення історичних термінів та понять у контексті епохи.
- ✓ Встановлення причинно-наслідкових зв'язків між подіями.
- ✓ Виявлення закономірностей та тенденцій історичного розвитку.
- ✓ Розгляд історичних подій з різних перспектив.
- ✓ Формулювання власних інтерпретацій історичних подій на основі аналізу джерел.

3. Оцінювання історичних джерел та подій:

- ✓ Визначення достовірності та надійності історичних джерел.
- ✓ Оцінка значущості історичних подій та їхнього впливу на подальший розвиток.
- ✓ Формулювання аргументованих суджень щодо історичних діячів та їхньої ролі в історії.
- ✓ Усвідомлення морально-етичних аспектів історичних подій.
- ✓ Застосування історичних знань для розуміння сучасних проблем.

Для формування цих умінь на уроках історії використовуються різноманітні методи та прийоми:

Робота з першоджерелами та вторинними джерелами	Аналіз уривків з історичних документів, мемуарів, листів, наукових статей, монографій
Кейс-методи	Розгляд конкретних історичних ситуацій, що потребують аналізу та прийняття рішень
Дискусії та дебати	Обговорення контроверсійних історичних питань, представлення різних точок зору та їхнє аргументування
Проблемне навчання	Постановка перед учнями проблемних історичних завдань, які потребують самостійного дослідження та пошуку

рішень

Порівняльний аналіз

Зіставлення історичних подій, явищ, процесів у різних країнах та епохах

Окрім критичного мислення, компетентності XXI століття включають також *комунікативні, кооперативні та креативні навички*, які також активно розвиваються на уроках історії:

Комунікативні навички	
• Уміння чітко та аргументовано висловлювати власні думки щодо історичних питань усно та письмово. • Здатність слухати та розуміти різні точки зору. • Вміння вести дискусію, толерантно ставлячись до інших думок та аргументів. • Навички презентації результатів власного дослідження у різних формах. • Використання різних видів комунікації (вербальної, невербальної, письмової, візуальної).	<i>Розвитку комунікативних навичок сприяють такі форми роботи, як дискусії, дебати, презентації, рольові ігри, написання есе та рефератів.</i>
Кооперативні навички	
• Уміння ефективно працювати в команді для досягнення спільної мети. • Здатність розподіляти ролі та відповідальність у групі. • Навички конструктивної взаємодії та співпраці з іншими членами команди.	<i>Розвитку кооперативних навичок сприяє групова робота над проєктами, дослідженнями, розв'язанням проблемних завдань</i>

• Уміння домовлятися та знаходити компроміси. • Здатність оцінювати внесок кожного члена команди в спільну роботу.	
Креативні навички:	
• Здатність генерувати нові ідеї та підходи до розуміння історичних подій. • Уміння мислити нестандартно та знаходити оригінальні рішення історичних проблем. • Здатність встановлювати неочікувані зв'язки між історичними подіями та явищами. • Уміння представляти історичну інформацію в нових та цікавих формах (інфографіка, комікси, відеоролики, інсталяції).	<i>Розвитку креативних навичок сприяють творчі завдання, проекти, рольові ігри, створення ментальних карт, написання фанфіків на історичну тематику</i>

Розвиток критичного мислення та компетентностей XXI століття є ключовим пріоритетом сучасної історичної освіти. Формування вмінь аналізувати, інтерпретувати та оцінювати історичні джерела та події, а також розвиток комунікативних, кооперативних та креативних навичок, дозволяє учням не лише глибоко розуміти минуле, але й успішно адаптуватися до викликів сучасного світу, бути активними та відповідальними громадянами. Інтеграція цих компетентностей в освітній процес вимагає від учителя історії відходу від традиційних методів навчання та впровадження активних, проблемно-пошукових та творчих форм роботи, що сприяють всебічному розвитку особистості учня.

1.4. Навчання протягом життя (Lifelong Learning) та самоосвіта

Сучасний світ характеризується стрімкими змінами в усіх сферах життя, включаючи науку, технології, культуру та політику. В умовах постійного оновлення знань та виникнення нових викликів, концепція навчання протягом життя (Lifelong Learning) набуває особливої актуальності. Вона передбачає безперервний процес здобуття знань, умінь та навичок протягом усього життя людини, незалежно від віку, соціального статусу чи формальної освіти.

Самоосвіта, як невід'ємна складова навчання протягом життя, являє собою самостійну, цілеспрямовану навчальну діяльність особистості, мотивовану внутрішнім інтересом та потребою в саморозвитку. Вона передбачає активну роль учня у визначенні власних навчальних цілей, виборі ресурсів та методів навчання, а також самостійний контроль та оцінку досягнутих результатів.

В контексті навчання історії, роль учителя істотно трансформується від транслятора готових знань до фасилітатора та наставника самостійного навчання учнів. Це передбачає:

Створення сприятливого навчального середовища	Учитель повинен створювати атмосферу довіри, підтримки та інтелектуальної цікавості, де учні не бояться ставити запитання, висловлювати власні думки та досліджувати різні точки зору
--	---

Заохочення дослідницької діяльності	Замість пасивного запам'ятовування фактів, учитель стимулює учнів до самостійного пошуку інформації, аналізу історичних джерел, формулювання гіпотез та проведення власних міні-досліджень
--	--

**Надання
інструментів для
самостійного
навчання**

Учитель знайомить учнів з різноманітними методами самостійного навчання (конспектування, складання ментальних карт, ведення навчальних щоденників), навчає ефективно використовувати бібліотечні та онлайн-ресурси, критично оцінювати знайдену інформацію.

**Фасилітація
дискусій та
обговорень**

Учитель організовує дискусії та обговорення історичних питань, спрямовуючи учнів до критичного аналізу різних інтерпретацій подій, формування власних аргументів та толерантного ставлення до інших думок

**Персоналізація
навчання**

Учитель враховує індивідуальні інтереси, потреби та темп навчання кожного учня, пропонуючи диференційовані завдання та ресурси для самостійного опрацювання

**Забезпечення
зворотного
зв'язку та
підтримки**

Учитель надає своєчасний та конструктивний зворотний зв'язок щодо самостійної роботи учнів, допомагає їм виявляти труднощі та знаходити шляхи їх подолання, підтримує їхню мотивацію та впевненість у власних силах

**Моделювання
навчання
протягом життя**

Власним прикладом учитель демонструє важливість постійного саморозвитку та навчання протягом життя, ділячись своїм досвідом використання нових ресурсів та методів навчання

Демонстрацію актуальності історії Одним з найважливіших завдань учителя історії є формування в учнів внутрішньої мотивації до навчання історії протягом усього життя. Цього можна досягти через:

Демонстрацію актуальності історії	Учитель показує, як історичні знання допомагають розуміти сучасні суспільні, політичні та культурні процеси, аналізувати причини та наслідки подій, робити обґрунтовані прогнози на майбутнє
Зв'язок історії з особистими інтересами учнів	Учитель заохочує учнів досліджувати історичні теми, які є для них особисто цікавими, встановлювати зв'язки між історією та їхнім власним життям, родинною історією, місцевою історією
Використання різноманітних та захоплюючих навчальних матеріалів	Замість монотонних лекцій та підручників, учитель використовує історичні документи, візуальні матеріали (фотографії, карти, плакати), кінофільми, літературні твори, інтерактивні онлайн-ресурси, що робить процес навчання більш живим та цікавим
Створення можливостей для творчого самовираження	Учитель заохочує учнів представляти результати своїх досліджень у творчих формах (презентації, есе, проєкти, інсценівки), що сприяє глибшому розумінню матеріалу та розвитку їхньої самостійності
Акцент на розумінні, а не запам'ятовуванні	Учитель фокусується на розвитку в учнів розуміння історичних процесів, причинно-наслідкових зв'язків, різних інтерпретацій подій, а не на механічному запам'ятовуванні дат та імен
Створення позитивного емоційного досвіду	Захоплюючі розповіді, цікаві дискусії, відчуття власних відкриттів та успіхів у дослідницькій діяльності сприяють формуванню позитивного ставлення до історії як навчального предмета та сфери знань
Заохочення до критичного осмислення історії	Учитель допомагає учням усвідомити, що історія не є статичною сукупністю фактів, а постійно переосмислюється та інтерпретується з нових перспектив, стимулюючи їх до власного критичного аналізу історичних подій та джерел

Сучасні технології відкривають безмежні можливості для саморозвитку та навчання протягом життя, зокрема в галузі історії. Учні та вчителі можуть використовувати різноманітні онлайн-ресурси та відкриті освітні можливості (OER) для поглиблення своїх знань та розвитку дослідницьких навичок:

Онлайн-енциклопедії та бази даних: Вікіпедія, Encyclopedia Britannica, JSTOR, Google Scholar надають доступ до величезної кількості інформації з історії, наукових статей, першоджерел. Важливо навчати учнів критично оцінювати інформацію з цих джерел.

Оцифровані архіви та бібліотеки: Багато національних та міжнародних архівів і бібліотек (наприклад, Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського, Бібліотека Конгресу США, Британська бібліотека) оцифровують свої колекції, надаючи доступ до унікальних історичних документів, фотографій, карт.

Онлайн-курси та лекції: Платформи Coursera, edX, Khan Academy, Prometheus пропонують безкоштовні та платні онлайн-курси з різних аспектів історії, які розроблені провідними університетами та фахівцями світу.

Віртуальні музеї та екскурсії: Багато музеїв світу (наприклад, Лувр, Британський музей, Метрополітен-музей) пропонують віртуальні тури своїми експозиціями, що дозволяє учням ознайомитися з історичними артефактами, не виходячи з дому.

Освітні веб-сайти та блоги істориків: Існують численні веб-сайти та блоги, які ведуть професійні історики та популяризатори історії, де можна знайти цікаві статті, аналітичні матеріали та дискусії з історичних питань.

Соціальні мережі та онлайн-форуми: Платформи Facebook, Twitter, Reddit та спеціалізовані форуми можуть бути корисними для обміну думками, обговорення історичних питань та спілкування з іншими зацікавленими людьми.

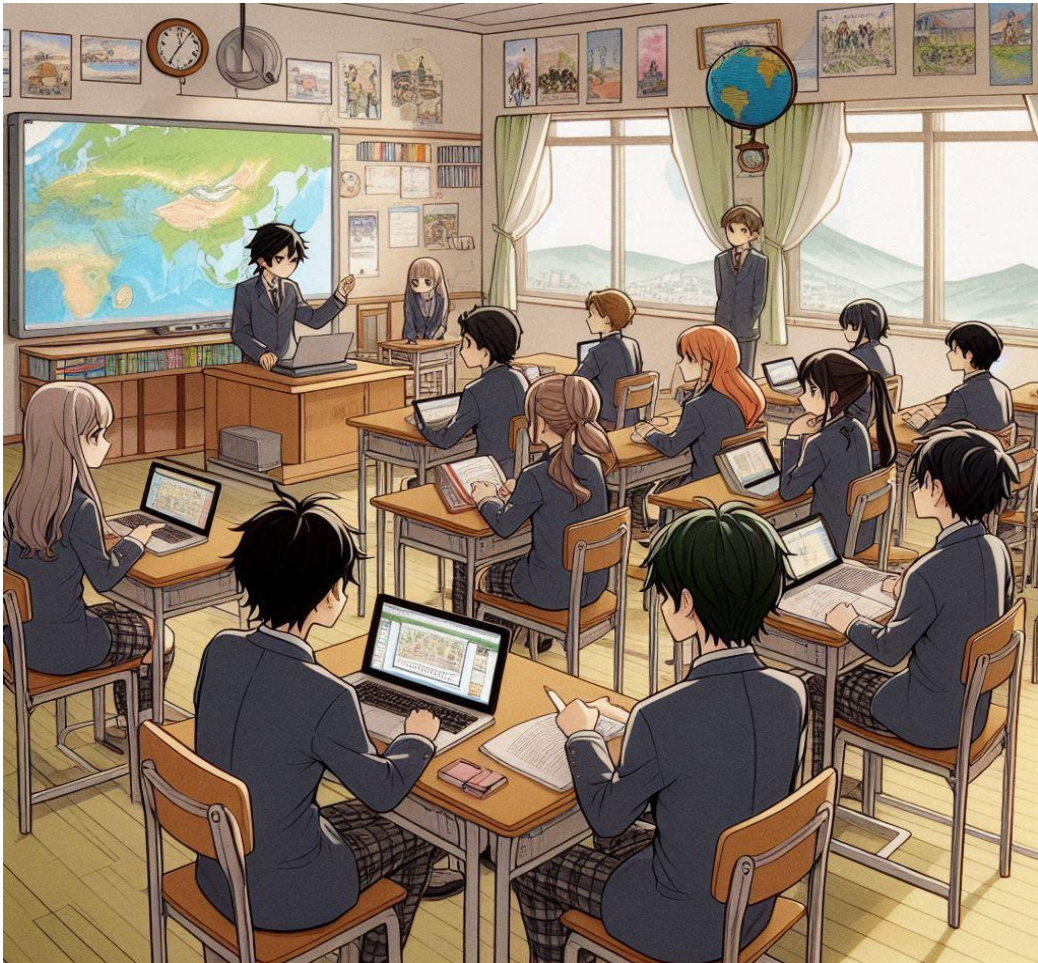
Підкасти та відеолекції на YouTube: Велика кількість історичних подкастів та відеолекцій на YouTube пропонують цікавий та доступний формат для вивчення історії.

Учитель історії повинен навчити учнів ефективно використовувати ці онлайн-ресурси, критично оцінювати знайдену інформацію, розрізняти достовірні джерела від недостовірних, а також дотримуватися правил академічної чесності при використанні онлайн-матеріалів для самостійної роботи.

Навчання протягом життя та самоосвіта є ключовими елементами успішного розвитку особистості в сучасному світі. Учитель історії відіграє важливу роль у формуванні в учнів мотивації до безперервного навчання історії, виступаючи в ролі фасилітатора та наставника самостійного навчання. Активне використання онлайн-ресурсів та відкритих освітніх можливостей розширює горизонти саморозвитку та надає учням інструменти для поглибленого вивчення історії протягом усього їхнього життя. Створення такого освітнього середовища, де цінується допитливість, заохочується самостійність та підтримується прагнення до знань, є запорукою формування освічених та компетентних громадян.

Возгя 2.

Основні підходи до викладання історії в умовах змішаного навчання

- 2.1. Проблемно-пошуковий підхід у викладанні історії
- 2.2. Проектна діяльність під час вивчення історії
- 2.3. Ігрові та інтерактивні методи навчання історії
- 2.4. Використання візуальних та мультимедійних джерел при вивченні історії

Змішане навчання (Blended Learning) являє собою гнучку освітню модель, яка поєднує елементи традиційного очного навчання з онлайн-навчанням. В умовах стрімкого розвитку цифрових технологій та необхідності адаптації освітнього процесу до індивідуальних потреб учнів, змішане навчання стає все більш актуальним і в історичній освіті. Цей розділ присвячений розгляду основних підходів до викладання історії в умовах змішаного навчання, їхнім особливостям, перевагам та можливостям застосування.

Існує кілька основних моделей змішаного навчання, які можуть бути застосовані на уроках історії, залежно від цілей навчання, наявних ресурсів та особливостей контингенту учнів:

Модель чергування (Rotation Model). Учні чергують різні види навчальної діяльності за розкладом, визначеним учителем. Це може включати очну роботу в класі (лекції, дискусії, групові завдання) та індивідуальну або групову роботу онлайн (опрацювання цифрових ресурсів, виконання інтерактивних завдань, онлайн-тестування).

Існують різні варіанти моделі чергування, наприклад:

Станційна модель (Station Rotation)	Учні працюють у невеликих групах, переміщуючись між різними навчальними станціями, одна з яких може бути онлайн-активністю.
Лабораторна модель (Lab Rotation)	Учні відвідують комп'ютерну лабораторію за розкладом для виконання онлайн-завдань, а решту часу навчаються в традиційному класі
Індивідуальна модель чергування	Кожен учень має власний індивідуальний розклад чергування між різними видами діяльності, включаючи онлайн-компоненти

(Individual Rotation)

Перевернутий клас (Flipped Classroom)

Традиційна модель навчання змінюється місцями. Теоретичний матеріал учні опрацьовують самостійно вдома за допомогою відеолекцій, онлайн-ресурсів, а час у класі використовується для активної роботи: дискусій, аналізу джерел, розв'язання проблемних завдань, проєктної діяльності

Гнучка модель (Flex Model). Основна частина навчання відбувається онлайн, а очні зустрічі з учителем є гнучкими та відбуваються за потреби (індивідуальні консультації, невеликі групові заняття, майстер-класи). Учні мають значну автономію у виборі темпу та змісту навчання.

Онлайн-лабораторія (Online Lab Model). Учні повністю навчаються онлайн, але мають обов'язкові очні зустрічі з учителем у фізичному навчальному просторі (наприклад, для контрольних робіт, захисту проєктів, групових дискусій).

Самостійне змішування (Self-Blend Model). Учні, які потребують поглибленого вивчення певних тем або мають особливі навчальні потреби, доповнюють своє традиційне навчання онлайн-курсами або ресурсами за власною ініціативою.

Вибір конкретної моделі змішаного навчання залежить від багатьох факторів, включаючи вікові особливості учнів, рівень їхньої цифрової грамотності, наявність технічного забезпечення, навчальні цілі та специфіку історичного матеріалу.

У змішаному навчанні онлайн-ресурси та інструменти відіграють ключову роль, забезпечуючи доступ до різноманітного контенту, інтерактивної діяльності та можливостей для співпраці. На уроках історії можуть бути ефективно використані:

<i>Цифрові бібліотеки та архіви</i>	Надання доступу до оцифрованих історичних документів, мемуарів, листів, фотографій, карт
<i>Віртуальні музеї та екскурсії</i>	Ознайомлення учнів з історичними артефактами та місцями без фізичного відвідування
<i>Інтерактивні карти та хронологічні шкали</i>	Візуалізація історичних процесів та подій у часі та просторі
<i>Онлайн-енциклопедії та бази даних</i>	Швидкий пошук довідкової інформації та фактів
<i>Освітні веб-сайти та платформи з історії</i>	Доступ до навчальних матеріалів, інтерактивних вправ, тестів
<i>Відеолекції та документальні фільми</i>	Подання історичного матеріалу в наочному та захоплюючому форматі
<i>Інструменти для створення мультимедійних проєктів</i>	Надання можливості учням створювати власні презентації, відеоролики, інфографіку на історичну тематику
<i>Платформи для спільної роботи</i>	Організація групових досліджень, обговорень та проєктів онлайн
<i>Інструменти для онлайн-тестування та опитування</i>	Швидка перевірка знань та отримання зворотного зв'язку
<i>Системи управління</i>	Організація навчального процесу,

Інтеграція онлайн-ресурсів повинна бути педагогічно обґрунтованою та спрямованою на досягнення конкретних навчальних цілей. Важливо не просто замінювати традиційні види діяльності онлайн-аналогами, а використовувати можливості цифрових технологій для збагачення навчального досвіду учнів, розвитку у них критичного мислення, дослідницьких та творчих навичок.

Ефективна організація навчального процесу в умовах змішаного навчання історії вимагає ретельного планування та врахування особливостей поєднання очних та онлайн-компонентів:

Чітке визначення цілей та завдань кожного модуля: Учні повинні розуміти, чого вони мають досягти в результаті очної та онлайн-роботи.

Ретельний відбір та адаптація навчальних матеріалів: Онлайн-ресурси повинні відповідати навчальній програмі, бути якісними та доступними для учнів.

Продумане поєднання різних видів діяльності: Очні заняття можуть бути спрямовані на пояснення складних концепцій, організацію дискусій, групову роботу, а онлайн-компоненти – на самостійне опрацювання матеріалу, виконання інтерактивних завдань, дослідницьку діяльність.

Забезпечення чітких інструкцій та очікувань: Учні повинні розуміти вимоги до виконання онлайн-завдань, терміни їхнього виконання та критерії оцінювання.

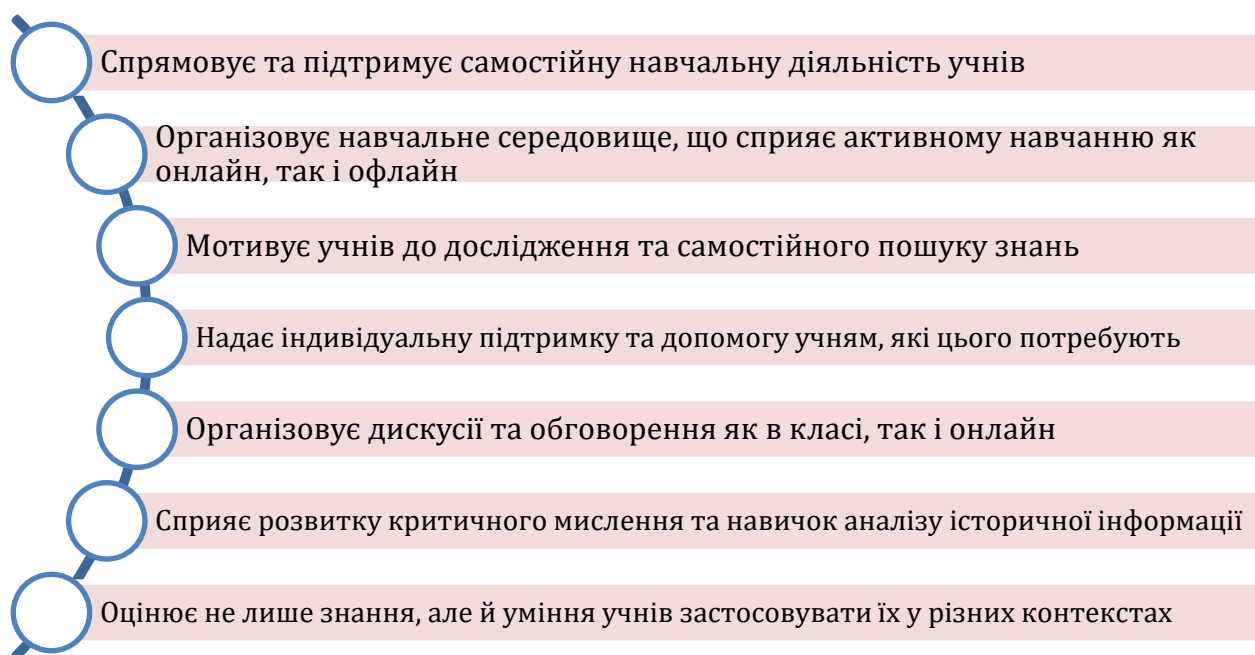
Організація ефективної комунікації: Учитель повинен забезпечити постійний зворотний зв'язок з учнями як під час очних занять, так і онлайн (через електронну пошту, форуми, чати).

Забезпечення технічної підтримки: Учні повинні мати необхідну технічну підтримку для роботи з онлайн-ресурсами та інструментами.

Регулярний моніторинг прогресу учнів: Учитель повинен відстежувати активність та результати учнів під час онлайн-навчання, щоб вчасно виявляти проблеми та надавати допомогу.

Гнучкість та адаптивність: Учитель повинен бути готовим коригувати навчальний процес залежно від потреб та прогресу учнів.

В умовах змішаного навчання *роль учителя історії* зазнає змін. Він перестає бути основним джерелом інформації та стає *фасилітатором* навчального процесу, який:

А також, *співпрацює з учнями у визначенні їх навчальних цілей та виборі шляхів досягнення результату.*

Учитель в умовах змішаного навчання повинен володіти не лише глибокими знаннями з історії та методики її викладання, але й цифровими компетенціями, умінням ефективно використовувати

онлайн-ресурси та інструменти, а також навичками організації самостійної та групової роботи учнів в онлайн-середовищі.

Змішане навчання відкриває нові перспективи для викладання історії, дозволяючи поєднувати переваги традиційного очного навчання з гнучкістю та можливостями онлайн-освіти. Ефективне застосування різних моделей змішаного навчання, інтеграція якісних онлайн-ресурсів та інструментів, ретельна організація навчального процесу та зміна ролі вчителя на фасилітатора сприятимуть підвищенню зацікавленості учнів до вивчення історії, розвитку їхніх ключових компетентностей та підготовці до життя в інформаційному суспільстві. Проте успішне впровадження змішаного навчання вимагає від педагогів готовності до змін, постійного самовдосконалення та творчого підходу до організації навчального процесу.

2.1. Проблемно-пошуковий підхід у викладанні історії

Проблемно-пошуковий підхід є одним із ключових методів активізації пізнавальної діяльності учнів на уроках історії, що сприяє розвитку їхнього критичного мислення, дослідницьких навичок та здатності самостійно здобувати знання. Його сутність полягає в організації навчального процесу через створення проблемних ситуацій, спонукання учнів до самостійного пошуку шляхів їхнього розв'язання та формування власних висновків.

Сутність проблемно-пошукового навчання полягає в тому, що учні не отримують готові знання, а самостійно "відкривають" їх у процесі розв'язання проблемних завдань, які вимагають аналізу, синтезу, оцінки інформації та формулювання власних гіпотез і висновків.

Учитель у цьому процесі виступає не як транслятор знань, а як

організатор, координатор та консультант дослідницької діяльності учнів.

Процес проблемно-пошукового навчання історії зазвичай включає такі етапи:

**Створення
проблемної
ситуації**

Учитель створює навчальну ситуацію, яка містить внутрішнє протиріччя, невідповідність між наявними знаннями учнів та новими фактами, викликає здивування, інтерес та стимулює потребу в пошуку нових знань. Проблемна ситуація має бути пізнавально значущою та відповідати рівню підготовки учнів.

**Формулювання
проблеми
(дослідницького
питання)**

Учні усвідомлюють проблемну ситуацію та за допомогою вчителя або самостійно формулюють конкретну проблему, яку необхідно розв'язати, або дослідницьке питання, на яке потрібно знайти відповідь. Чітко сформульована проблема визначає напрямок подальшого пошуку

**Висування
гіпотез (пошук
можливих
рішень)**

Учні висловлюють свої припущення щодо можливих шляхів розв'язання проблеми або відповідей на дослідницьке питання, спираючись на власний досвід, попередні знання та інтуїцію. На цьому етапі заохочуються будь-які, навіть на перший погляд неправдоподібні, ідеї.

**Пошук
інформації та
дослідження:**

Учні самостійно або під керівництвом учителя здійснюють пошук необхідної інформації з різних джерел (підручники, історичні документи, наукові статті, онлайн-ресурси, візуальні

матеріали), аналізують її, порівнюють різні точки зору, виявляють факти та інтерпретації.

Обговорення та систематизація результатів

Учні обмінюються знайденою інформацією, обговорюють різні варіанти розв'язання проблеми, аналізують їхню обґрунтованість, виявляють протиріччя та обирають найбільш оптимальний. Учитель допомагає систематизувати отримані знання, встановити причинно-наслідкові зв'язки та сформулювати висновки

Перевірка гіпотез та розв'язання проблеми

Учні перевіряють висунуті гіпотези на основі знайденої та проаналізованої інформації, роблять висновки щодо розв'язання поставленої проблеми або знаходять відповідь на дослідницьке питання.

Рефлексія

Учні аналізують процес розв'язання проблеми, оцінюють власну діяльність та набуті знання, визначають, що нового вони дізналися, які навички розвинули та як отриманий досвід може бути використаний у майбутньому

Учитель історії має володіти різноманітними прийомами створення проблемних ситуацій, які б ефективно стимулювали пізнавальну активність учнів:

Створення протиріччя між науковими фактами та повсякденними уявленнями: Наприклад, запитати учнів, чому за часів Київської Русі існувало рабство, попри прийняття християнства.

Створення протиріччя між різними точками зору на одну й ту саму історичну подію: Запропонувати учням ознайомитися з різними

оцінками діяльності Богдана Хмельницького або причинно-наслідкових зв'язків Голодомору.

Створення проблемної ситуації, що виникає з недостатності інформації: Запропонувати учням реконструювати події певного історичного періоду на основі обмеженого набору джерел.

Створення проблемної ситуації, що вимагає встановлення причинно-наслідкових зв'язків: Запропонувати учням проаналізувати вплив промислової революції на соціальну структуру суспільства.

Використання історичних парадоксів та анахронізмів: Запропонувати учням розміркувати над несподіваними фактами або порівняти явища різних історичних епох, виявляючи їхні схожі та відмінні риси.

Сформульована проблемна ситуація має спонукати учнів до постановки дослідницьких питань, які визначають напрямок їхнього подальшого пошуку. Дослідницькі питання повинні бути:

Проблемними:

Не мати однозначної
готової відповіді, а
передбачати пошук та
аналіз інформації

Конкретними:

Чітко визначати сферу
дослідження та
уникати надмірної
широти

Релевантними:

Мати значення для
розуміння історичного
процесу та відповідати
навчальним цілям

Доступними:

Відповідати віковим
особливостям та рівню
підготовки учнів

Мотивуючими:

Викликати інтерес та
бажання знайти
відповідь

Приклади дослідницьких питань на уроках історії:

Які чинники зумовили розпад Радянського Союзу?

Якою була роль жінки в суспільстві Стародавнього Єгипту?

Чи можна вважати козацькі війни національно-визвольними?

Як наукові відкриття епохи Відродження вплинули на світогляд людей?

Які альтернативи існували для розвитку України після проголошення незалежності?

Організація самостійного пошуку інформації та розв'язання історичних проблем є ключовим етапом проблемно-пошукового навчання. Учитель створює умови для активної дослідницької

діяльності учнів, надаючи їм необхідні ресурси та консультативну підтримку.

На уроках історії учні можуть використовувати різноманітні джерела інформації:

<i>Підручники та навчальні посібники</i>	Як базові джерела, що містять систематизований матеріал
<i>Першоджерела та історичні документи</i>	Уривки з літописів, мемуарів, законодавчих актів, міжнародних договорів, архівні матеріали
<i>Наукові статті та монографії</i>	Для поглибленого вивчення окремих аспектів історії
<i>Візуальні джерела</i>	Історичні карти, ілюстрації, фотографії, плакати, карикатури
<i>Аудіо- та відеоматеріали</i>	Записи виступів історичних діячів, документальні фільми, історичні реконструкції
<i>Статистичні дані та графіки</i>	Для аналізу кількісних показників історичних процесів

Учитель повинен навчити учнів критично оцінювати різні джерела інформації, визначати їхню достовірність, об'єктивність, авторську позицію та контекст створення.

Процес розв'язання історичних проблем може відбуватися індивідуально або в малих групах. Учитель заохочує учнів до висування різних гіпотез, їхнього обґрунтування, аналізу аргументів «за» і «проти». Важливо створити атмосферу співробітництва та

взаємодопомоги, де учні можуть вільно обмінюватися ідеями та спільно шукати шляхи розв'язання поставленого завдання.

В умовах сучасного інформаційного суспільства та змішаного навчання онлайн-інструменти надають широкі можливості для організації спільного дослідження та обговорення історичних проблем:

Платформи для спільної роботи з документами	Google Docs, Microsoft OneDrive	Учні можуть одночасно працювати над аналізом історичних текстів, створювати спільні конспекти, таблиці, схеми
Онлайн-дошки для мозкового штурму та візуалізації ідей	Padlet, Miro	Учні можуть колективно генерувати гіпотези, обмінюватися ідеями, структурувати інформацію у вигляді ментальних карт
Форуми та чати	в LMS або окремі платформи	Організація дискусій та обговорень історичних питань у асинхронному або синхронному режимі, обмін думками та аргументами
Інструменти для створення спільних презентацій	Google Slides, PowerPoint Online	Учні можуть спільно готувати та представляти результати своїх досліджень, використовуючи мультимедійні елементи
Інструменти для створення	TimelineJS, Google My Maps	Спільна візуалізація історичних подій у часі та

інтерактивних
хронологічних
шкал та карт

просторі, нанесення
історичних об'єктів на карти

Інструменти для
відеоконференцій

**Zoom, Google
Meet**

Організація онлайн-
дискусій, обговорень
складних історичних питань,
захисту групових проєктів у
режимі реального часу

Соціальні мережі
та освітні блоги

Створення платформ для
обміну думками,
посиланнями на цікаві
ресурси, обговорення
актуальних історичних
проблем

Використання онлайн-інструментів сприяє розвитку комунікативних, кооперативних та інформаційних компетентностей учнів, вчить їх ефективно співпрацювати в цифровому середовищі, обмінюватися знаннями та спільно розв'язувати поставлені навчальні завдання. Учитель повинен чітко визначати завдання для спільної роботи, розподіляти ролі в групах та забезпечувати ефективну комунікацію між учнями в онлайн-середовищі.

Проблемно-пошуковий підхід є ефективним методом навчання історії, який сприяє активному залученню учнів до пізнавального процесу, розвитку їхнього критичного мислення та дослідницьких навичок. Створення проблемних ситуацій, формулювання дослідницьких питань, організація самостійного пошуку інформації та використання онлайн-інструментів для

спільного дослідження та обговорення дозволяють зробити процес вивчення історії більш глибоким, осмисленим та відповідним вимогам сучасного інформаційного суспільства. Учитель, використовуючи цей підхід, виступає в ролі організатора, фасилітатора та натхненника самостійної пізнавальної діяльності учнів.

2.2. Проєктна діяльність під час вивчення історії

Проєктна діяльність є одним з найбільш ефективних та захоплюючих підходів до вивчення історії в умовах змішаного навчання. Вона передбачає самостійне планування та виконання учнями навчальних проєктів, спрямованих на розв'язання конкретної історичної проблеми або дослідження певної теми. Проєктна діяльність сприяє розвитку дослідницьких, творчих, комунікативних та кооперативних навичок учнів, а також поглиблює їхнє розуміння історичного матеріалу.

Сутність навчального проєкту з історії полягає в самостійній, цілеспрямованій діяльності учнів під керівництвом учителя, спрямованій на розв'язання певної історичної проблеми або дослідження конкретної теми з використанням різноманітних джерел інформації та способів представлення результатів. Проєкт має чітко визначену мету, заплановані етапи реалізації та кінцевий продукт.

Існує кілька видів навчальних проєктів з історії, які можуть відрізнятися за:

Тривалістю:

короткострокові (кілька уроків),
середньострокові (кілька тижнів),
довгострокові (на навчальний рік).

Формою представлення результатів:

презентація, есе, реферат,
відеоролик, веб-сайт, блог,
інфографіка, комікс, історична
реконструкція, рольова гра,
виставка, буклет, подкаст тощо

Домінуючою діяльністю:

дослідницькі, творчі,
інформаційні, практично-
орієнтовані

Кількістю учасників:

індивідуальні, групові
(парні, командні)

Змістом:

проекти, спрямовані на дослідження
конкретної історичної події, біографії
історичної постаті, аналіз історичних джерел,
порівняння історичних епох, дослідження
місцевої історії тощо.

Вибір виду проєкту залежить від навчальних цілей, вікових особливостей учнів, наявних ресурсів та специфіки історичної теми.

Організація та реалізація проєктної діяльності в умовах змішаного навчання включає кілька основних етапів:

Учитель може запропонувати загальні теми або проблемні питання, а учні самостійно або в групах обирають конкретну тему, яка їх цікавить, та мети проєкту. Важливо, щоб тема була дослідницькою, актуальною та відповідала навчальній програмі

**Планування
проєкту**

Учні разом з учителем розробляють план реалізації проєкту, визначають етапи роботи, розподіляють ролі в групі (за наявності), визначають необхідні ресурси та терміни виконання кожного етапу. Онлайн-інструменти для спільного планування (наприклад, Google Docs, Trello) можуть бути корисними на цьому етапі

**Пошук та
опрацювання
інформації**

Учні самостійно здійснюють пошук необхідної інформації з різних джерел (підручники, наукова література, історичні документи, онлайн-ресурси, архіви, музеї). В умовах змішаного навчання значна частина пошуку може відбуватися онлайн. Учитель консультує учнів щодо вибору джерел та методів їхнього критичного аналізу

**Організація та
систематизація
інформації**

Учні аналізують знайдену інформацію, систематизують її, виокремлюють ключові факти та ідеї, встановлюють зв'язки між ними. Використання ментальних карт, таблиць, схем (як в онлайн, так і в офлайн режимі) може допомогти в цьому процесі

**Створення
проєктного
продукту**

Учні створюють кінцевий продукт свого проєкту у вибраній формі (презентація, веб-сайт, відеоролик, есе тощо). В умовах змішаного навчання для створення проєкту активно використовуються цифрові інструменти

Презентація та

Учні представляють результати своєї роботи перед

захист проєкту

класом або іншою аудиторією, демонструють створений продукт, обґрунтовують свої висновки та відповідають на запитання. Презентація може відбуватися як очно, так і онлайн (наприклад, через відеоконференцію).

Рефлексія та оцінювання

Учні аналізують процес своєї роботи над проєктом, оцінюють досягнуті результати, виявляють труднощі та успіхи, роблять висновки щодо набутого досвіду. Учитель здійснює оцінювання проєктної діяльності на основі розроблених критеріїв

Цифрові інструменти значно розширюють можливості учнів у створенні та презентації навчальних проєктів з історії в умовах змішаного навчання:

Для пошуку та опрацювання інформації

- Онлайн-енциклопедії та бази даних (Wikipedia, Britannica, JSTOR).
- Оцифровані архіви та бібліотеки (Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Бібліотека Конгресу).
- Освітні веб-сайти та платформи з історії.
- Інструменти для створення закладок та організації інформації (Pocket, Evernote)

Для спільної роботи над проєктом

- Платформи для спільної роботи з документами (Google Docs, Microsoft Word Online).
- Онлайн-дошки для мозкового штурму та візуалізації ідей (Padlet, Miro).

- Інструменти для управління проєктами (Trello, Asana)

**Для створення
проєктного
продукту**

- Інструменти для створення презентацій (PowerPoint, Google Slides, Prezi).
- Інструменти для створення інфографіки (Canva, Piktochart).
- Інструменти для створення відеороликів (Movie Maker, iMovie, онлайн-редактори).
- Платформи для створення веб-сайтів та блогів (Google Sites, WordPress).
- Інструменти для створення інтерактивних хронологічних шкал (TimelineJS).
- Інструменти для створення коміксів (Storyboard That, Pixton).
- Програми для створення подкастів (Audacity).

**Для презентації
та захисту
проєкту**

- Платформи для відеоконференцій (Zoom, Google Meet).
- Інструменти для демонстрації презентацій онлайн (Share Screen).
- Платформи для обміну файлами (Google Drive, Dropbox)

Учитель повинен ознайомити учнів з різними цифровими інструментами, навчити їх ефективно використовувати та дотримуватися правил безпеки в онлайн-середовищі.

Оцінювання проєктної діяльності має бути комплексним та враховувати не лише кінцевий продукт, але й процес роботи над проєктом. Критерії оцінювання повинні бути чіткими, зрозумілими

учням та оголошуватися на початку проєктної діяльності. Оцінюватися можуть:

- ✓ Актуальність та значущість обраної теми.
- ✓ Якість планування та організації роботи.
- ✓ Самостійність та активність учнів на всіх етапах проєкту.
- ✓ Глибина дослідження та використання різноманітних джерел.
- ✓ Якість аналізу та систематизації інформації.
- ✓ Креативність та оригінальність підходу.
- ✓ Якість створеного проєктного продукту (змістовність, оформлення, відповідність вимогам).
- ✓ Уміння презентувати результати та аргументувати свої висновки.
- ✓ Рівень володіння використаними інструментами (включаючи цифрові).
- ✓ Внесок кожного учасника (при груповій роботі).
- ✓ Рефлексія щодо процесу та результатів проєкту.

Для оцінювання також можуть використовуватися різні методи та інструменти:

- ✓ Спостереження за роботою учнів під час виконання проєкту.
- ✓ Аналіз проміжних звітів та етапів виконання.
- ✓ Оцінювання проєктного продукту за розробленими критеріями.
- ✓ Оцінювання презентації та захисту проєкту.
- ✓ Самооцінювання та взаємооцінювання учнів.
- ✓ Використання рубрик оцінювання (критеріальних таблиць).

Оцінювання проєктної діяльності має бути не лише контролюючим, але й формувальним, спрямованим на підтримку навчального процесу та стимулювання подальшого розвитку учнів.

Проєктна діяльність є цінним інструментом для вивчення історії в умовах змішаного навчання, що сприяє активному залученню учнів до

дослідження минулого, розвитку їхніх ключових компетентностей та формуванню глибокого розуміння історичних процесів. Успішна організація проєктної діяльності вимагає від учителя чіткого планування, забезпечення необхідними ресурсами та підтримки учнів на всіх етапах роботи, а також використання можливостей цифрових інструментів для створення та презентації проєктів. Комплексне та об'єктивне оцінювання проєктної діяльності є важливим елементом навчального процесу, що сприяє розвитку самостійності та відповідальності учнів.

2.3. Ігрові та інтерактивні методи навчання історії

В умовах змішаного навчання ігрові та інтерактивні методи відкривають нові можливості для підвищення мотивації, залученості та активності учнів у процесі вивчення історії. Перетворюючи навчання на захопливу діяльність, вони сприяють кращому засвоєнню складного історичного матеріалу, розвитку критичного мислення, творчості та комунікативних навичок.

Ігри та інтерактивні технології мають значний потенціал для активізації навчального процесу з історії:

Підвищення мотивації

Ігровий формат навчання викликає у більшості учнів позитивні емоції, азарт та бажання досягти успіху, що значно підвищує їхню мотивацію до вивчення предмета

Забезпечення активної участі

Інтерактивні завдання вимагають від учнів постійної активності, прийняття рішень, розв'язання проблем, а не пасивного

	сприйняття інформації
<i>Створення ефекту занурення</i>	Історичні симуляції та квести дозволяють учням "перенестися" в іншу епоху, відчувати себе учасниками історичних подій, що сприяє глибшому розумінню контексту
<i>Візуалізація та наочність</i>	Інтерактивні карти, хронологічні шкали, віртуальні реконструкції роблять історичний матеріал більш наочним та зрозумілим
<i>Розвиток критичного мислення та прийняття рішень</i>	Багато ігор та інтерактивних завдань передбачають аналіз інформації, оцінку ситуації, вибір стратегії та прогнозування наслідків
<i>Сприяння співпраці та комунікації</i>	Командні ігри та інтерактивні проєкти стимулюють учнів до спілкування, обміну думками та спільного розв'язання завдань
<i>Надання миттєвого зворотного зв'язку</i>	Багато інтерактивних інструментів забезпечують негайний зворотний зв'язок щодо правильності виконання завдань, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу
<i>Індивідуалізація навчання</i>	Цифрові ігри та інтерактивні платформи часто адаптуються до рівня знань та темпу навчання кожного учня

У викладанні історії можуть використовуватися різноманітні види навчальних ігор:

Історичні симуляції Ігри, що моделюють реальні історичні події, процеси або ситуації, дозволяючи учням

приймати рішення та бачити їхні наслідки. Це можуть бути стратегічні ігри, рольові симуляції (наприклад, "засідання Верховної Ради УНР", "суд над історичною постаттю").

Квести:

Пригодницькі ігри, де учні, розв'язуючи головоломки, шукаючи підказки та виконуючи завдання, поступово розкривають історичну інформацію або досягають певної мети. Квести можуть бути як лінійними, так і нелінійними, з можливістю вибору шляху

Вікторини

Ігрові форми перевірки знань у вигляді запитань та відповідей на історичну тематику. Можуть бути індивідуальними або командними, з використанням різних форматів запитань (множинний вибір, правда/неправда, встановлення відповідності)

Настільні історичні ігри

Ігри з використанням ігрового поля, карток, фішок, що моделюють історичні події або епохи (наприклад, стратегічні військові ігри, економічні симуляції)

Рольові ігри

Учні беруть на себе ролі історичних персонажів та відіграють певні ситуації, що сприяє глибшому розумінню їхніх мотивацій та контексту епохи

Реконструкції історичних подій

Учні відтворюють певні історичні події, використовуючи костюми, декорації, сценарії, що сприяє емоційному залученню та кращому

Гейміфіковані завдання

запам'ятовуванню

Впровадження елементів гри (бали, рейтинги, значки, рівні) у звичайні навчальні завдання для підвищення інтересу та мотивації учнів

Вибір конкретного виду гри залежить від навчальних цілей, вікових особливостей учнів, наявності часу та ресурсів. Важливо, щоб гра була не лише розважальною, але й мала чіткий навчальний зміст та сприяла досягненню запланованих результатів навчання.

Сучасні онлайн-платформи та додатки надають широкі можливості для створення інтерактивних завдань та ігор з історії, які можуть бути ефективно використані в умовах змішаного навчання:

Платформи для створення вікторин та опитувань

**Quizizz, Kahoot!,
Mentimeter**

Дозволяють створювати цікаві та інтерактивні вікторини для перевірки знань, проводити опитування для актуалізації попередніх знань або збору думок учнів

Платформи для створення інтерактивних завдань

**LearningApps,
H5P**

Пропонують різноманітні шаблони для створення інтерактивних вправ (встановлення відповідності, заповнення пропусків, пазли, кросворди, сортування), які можна використовувати для опрацювання та закріплення історичного матеріалу.

Платформи для

Genially,

Дозволяють створювати

*створення
квестів та
інтерактивних
історій*

ThingLink

нелінійні навчальні сценарії, де учні, взаємодіючи з інтерактивними елементами (зображеннями, відео, текстом), розкривають історичну інформацію

*Платформи для
створення
інтерактивних
карт та
хронологічних
шкал*

**Google My Maps,
TimelineJS**

Дозволяють учням візуалізувати історичні події у просторі та часі, додавати до них текстову та мультимедійну інформацію

*Платформи для
створення
симуляцій*

Unity, Scratch

Хоча створення складних історичних симуляцій вимагає певних навичок програмування, існують інструменти, що дозволяють створювати прості інтерактивні моделі історичних процесів

*Використання
готових
освітніх ігор та
додатків*

Існує велика кількість безкоштовних та платних освітніх ігор та додатків з історії для різних вікових категорій та тем (наприклад, ігри серії "Civilization", історичні стратегії, квести). Важливо ретельно відбирати та адаптувати такі ресурси до навчальних цілей

*Інструменти
для гейміфікації
навчання*

**Classcraft,
Blooket**

Дозволяють впроваджувати елементи гри (бали, досягнення, персонажі) у звичайний навчальний процес, підвищуючи мотивацію та залученість учнів

При використанні онлайн-платформ та додатків важливо враховувати технічні можливості учнів, забезпечувати доступність інструментів та надавати чіткі інструкції щодо їхнього використання. Педагог повинен виступати в ролі модератора та організатора ігрової діяльності, спрямовуючи учнів на досягнення навчальних цілей.

Ігрові та інтерактивні методи навчання є потужним інструментом для підвищення мотивації та залученості учнів до вивчення історії в умовах змішаного навчання. Використання різноманітних видів навчальних ігор та можливостей онлайн-платформ і додатків дозволяє зробити процес навчання більш динамічним, захоплюючим та ефективним, сприяючи кращому засвоєнню історичного матеріалу та розвитку ключових компетентностей учнів. Учитель історії, вміло інтегруючи ігрові та інтерактивні методи у навчальний процес, створює сприятливі умови для активного та усвідомленого навчання.

2.4. Використання візуальних та мультимедійних джерел при вивченні історії:

В умовах змішаного навчання візуальні та мультимедійні джерела відіграють надзвичайно важливу роль у створенні яскравого, образного та емоційно насиченого навчального середовища з історії. Вони не лише полегшують розуміння складних історичних процесів та явищ, але й сприяють розвитку критичного мислення, аналітичних навичок та підвищують зацікавленість учнів до вивчення минулого.

Візуальні джерела (карти, ілюстрації, фотографії, плакати) є цінним інструментом у вивченні історії, оскільки вони:

Створюють образ епохи

Ілюстрації, фотографії, плакати дозволяють учням візуалізувати історичні події, побут людей, зовнішній вигляд історичних постатей, атмосферу певного часу

Полегшують розуміння просторових та географічних аспектів

Історичні карти допомагають учням орієнтуватися в географічному контексті подій, простежувати територіальні зміни, розуміти стратегічне значення місцевості

Надають первинну інформацію

Фотографії та плакати можуть бути безпосередніми свідченнями історичних подій, відображаючи реалії того часу

Стимулюють критичне мислення

Аналіз візуальних джерел вимагає від учнів спостережливості, вміння виявляти деталі, робити висновки про контекст, мету створення та можливі упередження автора

**Активізують
емоційну сферу**

Візуальні образи можуть викликати сильні емоційні реакції, сприяючи глибшому співпереживанню та розумінню історичних подій.

**Слугують основою
для дискусій та
досліджень**

Візуальні джерела можуть стати відправною точкою для обговорення, формулювання дослідницьких питань та пошуку додаткової інформації

На уроках історії важливо не просто демонструвати візуальні матеріали, а навчати учнів активно працювати з ними:

Описувати побачене: Звертати увагу на деталі, кольори, композицію.

Визначати тип джерела та час його створення.

Виявляти основні елементи та символи.

Інтерпретувати зміст та повідомлення автора.

Висловлювати власні думки та враження.

Порівнювати різні візуальні джерела з однієї епохи або події.

Використовувати візуальні джерела як доказ для підтвердження власних тверджень.

Мультимедійні матеріали значно розширюють можливості візуалізації історії, поєднуючи зображення, звук, текст та рух. Вони можуть включати:

**Відеофрагменти
документальних та художніх
фільмів:**

Дозволяють побачити історичні події в динаміці, ознайомитися з реконструкціями, почути голоси історичних персонажів

**Аудіозаписи виступів
історичних діячів,
радіопередач:**

Надають можливість почути мову епохи, емоції та настрої того часу

Анімації та інтерактивні моделі:

Спрощують розуміння складних історичних процесів, соціальних структур, військових стратегій

**Віртуальні екскурсії та 3D-
реконструкції:**

Створюють ефект присутності в історичних місцях та об'єктах

При роботі з мультимедійними матеріалами важливо навчити учнів аналізувати та інтерпретувати отриману інформацію:

Учитель повинен ретельно відбирати мультимедійні матеріали, враховуючи їхню якість, наукову достовірність та відповідність навчальним цілям. Важливо також надавати учням інструменти для критичного аналізу медіаконтенту.

Залучення учнів до створення власних візуальних та мультимедійних навчальних матеріалів є ефективним способом поглиблення їхнього розуміння історії та розвитку творчих навичок. Учні можуть створювати:

- ✓ Презентації з використанням ілюстрацій, карт, діаграм.
- ✓ Інфографіку для візуалізації статистичних даних та історичних процесів.
- ✓ Короткі відеоролики або анімації на історичну тематику.
- ✓ Подкасти з розповідями про історичні події або постаті.
- ✓ Інтерактивні плакати з посиланнями на додаткову інформацію.
- ✓ Віртуальні екскурсії за допомогою онлайн-платформ.

Для створення таких матеріалів учні можуть використовувати різноманітні цифрові інструменти та додатки, що сприяє розвитку їхньої інформаційної та медіаграмотності. Учитель повинен надавати учням необхідні знання та навички для роботи з цими інструментами, а також заохочувати їхню творчість та самовираження.

Онлайн-архіви та віртуальні музеї відкривають безпрецедентні можливості для вивчення історії:

Доступ до унікальних першоджерел	• Оцифровані архівні документи, фотографії, листи, що зберігаються в різних куточках світу, стають доступними для дослідження
Ознайомлення з музейними експонатами	• Віртуальні тури дозволяють учням детально розглядати історичні артефакти, читати описи, дізнаватися контекст їхнього створення та використання
Розширення географії навчання	• Учні можуть "відвідувати" музеї та архіви, розташовані за тисячі кілометрів
Інтерактивні експозиції та освітні ресурси	• Багато онлайн-музеїв пропонують інтерактивні завдання, вікторини, мультимедійні презентації, що робить навчання більш захоплюючим

Учитель повинен знайомити учнів з можливостями онлайн-архівів та музеїв, навчати їх ефективно здійснювати пошук необхідної інформації, критично оцінювати представлені матеріали та використовувати їх у своїх дослідженнях та проєктах.

Висновок:

Використання візуальних та мультимедійних джерел є потужним інструментом для збагачення навчального процесу з історії в умовах змішаного навчання. Активна робота з картами, ілюстраціями, фотографіями, плакатами, аналіз відео- та аудіоматеріалів, створення власних мультимедійних продуктів та використання можливостей онлайн-архівів і музеїв сприяють глибшому розумінню історії, розвитку критичного мислення, творчості та інформаційної грамотності учнів. Учитель історії повинен вміло інтегрувати ці джерела в навчальний процес, навчаючи учнів ефективно їх аналізувати та використовувати для самостійного пізнання минулого.

Розділ 3.

Організація самостійної роботи здобувачів освіти/учителів в умовах змішаного навчання

- 3.1. Планування та структурування самостійної роботи учнів з історії
- 3.2. Використання онлайн-ресурсів та інструментів при вивченні історії
- 3.3. Самооцінювання та рефлексія на уроках історії
- 3.4. Зворотний зв'язок та комунікація

Змішане навчання передбачає гнучке поєднання очних та дистанційних форм навчання, що значно збільшує роль самостійної роботи як здобувачів освіти, так і вчителів (у контексті підвищення кваліфікації та професійного розвитку). Ефективна організація самостійної роботи є ключовим фактором успішності навчання в умовах цієї моделі.

Самостійна робота з історії в умовах змішаного навчання спрямована на поглиблення знань, розвиток дослідницьких навичок, формування критичного мислення та вміння самостійно здобувати та використовувати інформацію. Її організація включає кілька важливих аспектів:

Чітке визначення цілей та завдань самостійної роботи

Викладач повинен чітко формулювати очікувані результати самостійної роботи, її обсяг, формат представлення (есе, реферат, презентація, проєкт тощо) та критерії оцінювання. Завдання мають бути проблемними, дослідницькими та стимулювати пізнавальну активність студентів

Надання необхідних навчально-методичних матеріалів та ресурсів

Викладач повинен забезпечити студентів доступом до якісних навчальних матеріалів (підручники, наукові статті, першоджерела, оцифровані архіви, онлайн-бібліотеки, відеолекції, інтерактивні ресурси). Важливо надавати рекомендації щодо ефективного пошуку та використання інформації

Використання онлайн-платформ та

Системи управління навчанням (LMS) можуть використовуватися для розміщення завдань,

інструментів

навчальних матеріалів, організації форумів для обговорення, здачі робіт та отримання зворотного зв'язку. Онлайн-інструменти для спільної роботи (Google Docs, Padlet) можуть використовуватися для групових дослідницьких проєктів

Гнучкість у виборі форм та тем самостійної роботи

Надання студентам можливості вибору тем для дослідження, формату представлення результатів (у межах розумного) може підвищити їхню мотивацію та відповідальність

Забезпечення регулярного зворотного зв'язку та консультаційної підтримки

Викладач повинен бути доступним для консультацій, надавати своєчасний та конструктивний зворотний зв'язок щодо виконаної самостійної роботи, вказувати на сильні та слабкі сторони, давати рекомендації щодо покращення

Організація контролю та оцінювання самостійної роботи

Оцінювання має бути об'єктивним та враховувати не лише кінцевий продукт, але й процес роботи студента (активність у дискусіях, якість використаних джерел, глибину аналізу). Можуть використовуватися різні форми контролю: перевірка письмових робіт, усні презентації, захист проєктів, онлайн-тестування

Сприяння розвитку навичок самоорганізації

Викладач може надавати поради щодо ефективного планування часу, організації

та самоконтролю

робочого простору, самостійного відстеження прогресу

Змішане навчання також є ефективною моделлю для організації самостійної роботи вчителів історії в рамках підвищення кваліфікації та професійного розвитку. Це дозволяє поєднувати очні тренінги, семінари, майстер-класи з гнучким онлайн-навчанням, яке вчителі можуть здійснювати у зручний для них час. Організація самостійної роботи вчителів включає:

*Визначення
індивідуальних потреб та
цілей професійного
розвитку:*

Програми підвищення кваліфікації повинні враховувати індивідуальні потреби вчителів, їхній досвід, рівень володіння цифровими технологіями та професійні інтереси. Вчителям може бути надана можливість вибору тем та напрямів самостійного навчання

*Надання доступу до
якісних онлайн-ресурсів
та курсів*

Організатори навчання повинні забезпечити вчителів доступом до різноманітних онлайн-курсів, вебінарів, відеолекцій, методичних матеріалів, цифрових бібліотек з історії та методики її викладання. Важливо надавати рекомендації щодо вибору та ефективного використання цих ресурсів

*Використання онлайн-
платформ для організації
навчання та обміну
досвідом*

LMS можуть використовуватися для розміщення навчальних матеріалів, організації форумів для обговорення актуальних питань, обміну досвідом,

<i>Залучення до онлайн-спільнот та професійних мереж</i>	представлення власних методичних розробок Створення можливостей для спілкування та обміну досвідом з колегами з інших регіонів та країн через онлайн-платформи, соціальні мережі, професійні форуми
<i>Виконання практичних завдань та проєктів</i>	Самостійна робота вчителів може включати розробку власних навчальних матеріалів (уроків, дидактичних ігор, інтерактивних завдань), створення онлайн-курсів або модулів, проведення досліджень з актуальних питань методики викладання історії.
<i>Рефлексія та самооцінка професійної діяльності</i>	Заохочення вчителів до самоаналізу власної педагогічної практики, виявлення сильних та слабких сторін, планування подальшого професійного розвитку. Онлайн-інструменти для ведення портфоліо можуть бути корисними для цього
<i>Організація онлайн-консультацій та вебінарів з експертами</i>	Надання можливості вчителям отримувати консультації від провідних фахівців у галузі історії та методики її викладання через онлайн-платформи
<i>Оцінювання результатів самостійної роботи</i>	Оцінювання може здійснюватися через перевірку розроблених матеріалів, онлайн-тестування, захист проєктів, аналіз портфоліо. Важливо надавати конструктивний зворотний зв'язок, спрямований на подальший професійний розвиток

Як для здобувачів, так і для вчителів, ефективна самостійна робота в умовах змішаного навчання вимагає використання певних інструментів та стратегій:

Інструменти		
Цифрові органайзери та планувальники	Google Calendar, Trello, Todoist	Для ефективного управління часом та планування завдань.
Програми для створення нотаток та конспектів	Evernote, OneNote	Для систематизації навчального матеріалу та власних думок
Інструменти для міндмепінгу	MindMeister, Coggle	Для візуалізації інформації та структурування ідей
Програми для читання та анотування PDF-файлів	Adobe Acrobat Reader, Kami	Для ефективної роботи з електронними текстами
Інструменти для пошуку та зберігання інформації	Google Scholar, Zotero	Для наукової роботи та цитування джерел
Платформи для спільної роботи	Google Workspace, Microsoft 365	Для групових проєктів та обміну інформацією
Інструменти для створення мультимедійного контенту	Canva, YouTube Editor	Для представлення результатів самостійної роботи

Стратегії	
Визначення чітких цілей та завдань	Розуміння очікуваних результатів допомагає сфокусуватися на головному
Планування часу та створення розкладу	Розподіл завдань на менші етапи та встановлення реалістичних термінів виконання
Вибір оптимального режиму роботи	Визначення найбільш продуктивного часу для самостійної роботи та створення комфортного робочого простору
Активне використання навчальних матеріалів та ресурсів	Ретельне опрацювання наданих матеріалів, пошук додаткової інформації
Застосування різних методів навчання	Конспектування, складання схем, візуалізація інформації, самотестування
Регулярний самоконтроль та оцінювання власного прогресу	Відстеження виконаних завдань та аналіз досягнутих результатів
Пошук підтримки та звернення за допомогою	Не соромтеся звертатися до викладача або колег у разі виникнення труднощів
Рефлексія щодо власного навчального процесу	Аналіз ефективності використаних стратегій та їх коригування
Підтримання мотивації та самодисципліни	Усвідомлення важливості самостійної роботи для досягнення навчальних та професійних цілей

Ефективна організація самостійної роботи як студентів, так і вчителів в умовах змішаного навчання є запорукою успішного оволодіння знаннями, розвитку необхідних навичок та досягнення високих результатів у навчальній та професійній діяльності. Це вимагає усвідомленого підходу, використання відповідних інструментів та стратегій, а також активної взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу.

3.1. Планування та структурування самостійної роботи з історії:

Планування та структурування самостійної роботи є важливим етапом для успішного навчання в умовах змішаного навчання, як для студентів, так і для вчителів. Це дозволяє ефективно використовувати час, організовувати навчальний процес та досягати поставлених цілей.

Першим кроком у плануванні самостійної роботи є чітке визначення її цілей та завдань. Це стосується як здобувачів освіти, які виконують завдання, задані викладачем, так і вчителів, які займаються самоосвітою та підвищенням кваліфікації.

Для здобувачів: Викладач повинен чітко сформулювати цілі та завдання самостійної роботи, вказати очікувані результати, обсяг роботи, формат представлення (есе, реферат, презентація, проєкт тощо) та критерії оцінювання. Завдання мають бути проблемними, дослідницькими та стимулювати пізнавальну активність.

Для вчителів: Вчителі повинні самостійно визначати цілі та завдання своєї самостійної роботи, виходячи з власних потреб, інтересів та планів професійного розвитку. Це може бути поглиблення знань з певної історичної теми, освоєння нових методик викладання, розробка навчальних матеріалів, вивчення цифрових інструментів тощо.

Ефективне управління часом є ключовим фактором успішної самостійної роботи. Для цього необхідно розробити графік виконання завдань та дотримуватися принципів тайм-менеджменту.

Для здобувачів: Здобувачі освіти повинні розподіляти час на виконання кожного завдання, враховуючи його обсяг та складність.

Рекомендується складати детальний графік з конкретними термінами виконання окремих етапів роботи. Важливо враховувати особистий ритм роботи та передбачати час для відпочинку.

Для вчителів: Вчителі повинні планувати час на самоосвіту та професійний розвиток, враховуючи свою зайнятість та інші обов'язки. Рекомендується виділяти певний час щодня або щотижня для самостійної роботи та дотримуватися цього графіку. Важливо визначати пріоритети та концентруватися на найбільш важливих завданнях.

Онлайн-платформи та інструменти можуть значно полегшити організацію та контроль самостійної роботи, як для здобувачів освіти, так і для вчителів.

Для здобувачів: Системи управління навчанням (LMS) можуть використовуватися для розміщення завдань, навчальних матеріалів, організації форумів для обговорення, здачі робіт та отримання зворотного зв'язку. Онлайн-інструменти для спільної роботи (*Google Docs, Padlet*) можуть використовуватися для групових дослідницьких проєктів.

Для вчителів: Онлайн-платформи можуть використовуватися для проходження курсів підвищення кваліфікації, участі у вебінарах, обміну досвідом з колегами, представлення власних методичних розробок. Інструменти для ведення портфоліо можуть бути корисними для самооцінювання та планування професійного розвитку.

Рекомендації щодо ефективного планування та структурування самостійної роботи:

- ✓ *Розбивайте великі завдання на менші, більш керовані частини.*

- ✓ Встановлюйте реалістичні терміни виконання для кожного етапу роботи.
- ✓ Використовуйте цифрові інструменти для планування та організації часу (Google Calendar, Trello, Todoist).
- ✓ Створюйте комфортне робоче середовище, вільне від відволікаючих факторів.
- ✓ Регулярно переглядайте свій графік та коригуйте його за потреби.
- ✓ Не соромтеся звертатися за допомогою до викладача або колег, якщо у вас виникають труднощі.
- ✓ Використовуйте різні методи навчання (конспектування, складання схем, візуалізація інформації).
- ✓ Регулярно перевіряйте свій прогрес та оцінюйте результати своєї роботи.
- ✓ Пам'ятайте про важливість відпочинку та відновлення сил.

Ефективне планування та структурування самостійної роботи є запорукою успішного навчання та професійного розвитку в умовах змішаного навчання. Це вимагає усвідомленого підходу, використання відповідних інструментів та стратегій, а також активної взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу.

3.2. Використання онлайн-ресурсів та інструментів при вивченні історії:

В умовах змішаного навчання онлайн-ресурси та інструменти відіграють ключову роль у забезпеченні гнучкості, доступності та інтерактивності навчального процесу з історії як для студентів, так і для вчителів у контексті самоосвіти та професійного розвитку.

Освітні онлайн-ресурси з історії є надзвичайно різноманітними та можуть бути класифіковані за різними критеріями:

За типом контенту	
Текстові ресурси	Електронні підручники та навчальні посібники. Наукові статті та монографії (у відкритому доступі або за передплатою). Першоджерела та історичні документи (оцифровані архіви, збірки документів). Статті з онлайн-енциклопедій (Wikipedia, Britannica тощо). Блоги та веб-сайти істориків та популяризаторів історії
Візуальні ресурси	Історичні карти (інтерактивні та статичні). Ілюстрації, фотографії, плакати, карикатури. Інфографіка та візуалізації історичних даних. Віртуальні екскурсії музеями та історичними місцями. 3D-реконструкції історичних об'єктів
Аудіоресурси	Подкасти на історичну тематику.

	Аудіокниги з історії.
	Записи виступів історичних діячів
<i>Відеоресурси</i>	Документальні фільми та серіали.
	Відеолекції та вебінари.
	Анімації та пояснювальні відео з історії.
	Записи історичних реконструкцій
<i>Інтерактивні ресурси</i>	Онлайн-тести та вікторини.
	Інтерактивні вправи (встановлення відповідності, заповнення пропусків, пазли).
	Історичні симуляції та ігри.
	Інтерактивні хронологічні шкали

За рівнем доступу

<i>Відкриті освітні ресурси (OER)</i>	Безкоштовні та вільно доступні навчальні матеріали (наприклад, матеріали під ліцензією Creative Commons)
<i>Ресурси за передплатою</i>	Доступ до наукових баз даних, електронних бібліотек, платних онлайн-курсів, що вимагає оплати
<i>Безкоштовні ресурси з обмеженим функціоналом</i>	Платформи, що пропонують базовий безкоштовний доступ та розширені можливості за передплатою

За призначенням

<i>Для вивчення теорії</i>	Електронні підручники, статті, лекції
<i>Для візуалізації та наочності</i>	Карти, ілюстрації, відео, анімації
<i>Для самоперевірки та контролю</i>	Онлайн-тести, вікторини
<i>Для дослідницької роботи</i>	Оцифровані архіви, наукові бази даних

Для спільної роботи

Онлайн-документи, дошки для
брейнстормінгу

*Для створення
власного контенту*

Інструменти для розробки презентацій,
інфографіки, інтерактивних завдань

Платформи для онлайн-навчання (Learning Management Systems - LMS) є важливим інструментом для організації та управління самостійною роботою з історії в умовах змішаного навчання:

Moodle: Потужна та гнучка LMS з широким набором інструментів для створення курсів, розміщення навчальних матеріалів (текстів, файлів, посилань), організації форумів, чатів, завдань, тестів, вікі, глосаріїв. Підтримує різноманітні плагіни для розширення функціональності.

Google Classroom: Проста та інтуїтивно зрозуміла платформа, інтегрована з іншими сервісами Google Workspace (Drive, Docs, Slides, Forms). Зручна для розміщення завдань, оголошень, навчальних матеріалів, організації спільної роботи та оцінювання.

Canvas: Популярна LMS з сучасним інтерфейсом та широким спектром функцій для організації навчального процесу, включаючи модулі, завдання, дискусії, оцінювання, аналітику.

Edmodo: Платформа, що поєднує елементи LMS та соціальної мережі, зручна для спілкування, обміну ресурсами та організації навчальної діяльності.

Викладачі можуть використовувати LMS для:

Студенти, у свою чергу, використовують LMS для:

Інструменти для спільної роботи є важливими для організації групової самостійної роботи студентів та для обміну досвідом між вчителями:

Google Docs, Microsoft Word Online

Дозволяють кільком користувачам одночасно працювати над текстовими документами, що є корисним для написання спільних есе, рефератів, звітів про дослідження

Google Slides, Microsoft PowerPoint Online

Забезпечують можливість спільного створення презентацій для представлення результатів проєктної діяльності

Google Sheets, Microsoft Excel Online

Корисні для спільного опрацювання та аналізу історичних даних, створення таблиць та графіків

Padlet:

Віртуальна дошка, на якій користувачі можуть розміщувати текстові повідомлення, зображення, посилання, відео, що є зручним для мозкового штурму, збору ідей, обміну ресурсами

Miro (RealtimeBoard)

Потужна онлайн-платформа для візуальної співпраці, створення ментальних карт, діаграм, блок-схем, що може бути використана для аналізу історичних процесів та подій

Trello, Asana

Інструменти для управління проєктами, що дозволяють розподіляти завдання, відстежувати прогрес та координувати роботу в групі

Викладачі можуть використовувати ці інструменти для організації групових проєктів, стимулювання співпраці між студентами, збору думок та ідей. Вчителі можуть використовувати їх для спільної розробки навчальних матеріалів, обміну методичними знахідками та організації професійних спільнот.

Інструменти для створення інтерактивного контенту роблять процес навчання історії більш захоплюючим та залучаючим:

Mentimeter: Платформа для створення інтерактивних презентацій з опитуваннями, хмарами слів, питаннями у форматі "питання-відповідь", що сприяє активній участі аудиторії та отриманню миттєвого зворотного зв'язку.

Kahoot!: Ігрова навчальна платформа для створення вікторин та опитувань з елементами гейміфікації, що підвищує мотивацію та залученість учнів.

Quizizz: Альтернативна платформа до Kahoot! з різними режимами гри та можливостями для налаштування.

LearningApps: Безкоштовний інструмент для створення різноманітних інтерактивних вправ (встановлення відповідності, сортування, кросворди, вікторини).

H5P: Плагін та платформа для створення інтерактивного контенту різних типів (інтерактивні відео, презентації, вікторини, ігри).

Genially: Інструмент для створення інтерактивних презентацій, інфографіки, вікторин, ігор з анімацією та ефектами.

Викладачі можуть використовувати ці інструменти для створення цікавих завдань для самоперевірки, актуалізації знань, проведення інтерактивних лекцій та стимулювання пізнавальної

активності студентів. Вчителі можуть використовувати їх для розробки власних інтерактивних навчальних матеріалів для своїх уроків.

Ефективне використання різноманітних онлайн-ресурсів та інструментів є ключовим аспектом організації самостійної роботи з історії в умовах змішаного навчання. Від вибору якісного контенту до використання платформ для онлайн-навчання та інструментів для спільної роботи та створення інтерактиву, ці технології значно розширюють можливості для гнучкого, доступного та захоплюючого навчання як для студентів, так і для вчителів. Уміле інтегрування цих ресурсів та інструментів в освітній процес сприяє підвищенню ефективності самостійної роботи та досягненню кращих навчальних результатів.

3.3. Самооцінювання та рефлексія на уроках історії

Самооцінювання та рефлексія є важливими компонентами ефективної самостійної роботи на уроках історії в умовах змішаного навчання. Вони сприяють розвитку метакогнітивних навичок учнів, підвищують їхню відповідальність за власне навчання та допомагають усвідомити прогрес і визначити подальші кроки.

Самооцінювання передбачає здатність учня самостійно оцінювати якість своєї роботи, розуміти свої сильні та слабкі сторони, а також визначати напрямки для подальшого вдосконалення. Його роль у підвищенні ефективності самостійної роботи є значною:

**Підвищення
усвідомленості навчання**

Самооцінювання спонукає учнів задумуватися над процесом свого навчання, усвідомлювати, що вони вже знають і вміють, а над чим ще

	потрібно працювати
Розвиток відповідальності	Коли учні самостійно оцінюють свою роботу, вони беруть на себе більшу відповідальність за результати навчання
Формування навичок самоконтролю	Самооцінювання допомагає учням відстежувати свій прогрес, виявляти помилки на ранніх етапах та вчасно їх виправляти
Покращення мотивації	Усвідомлення власного прогресу та досягнень може підвищити мотивацію до подальшого навчання
Розвиток критичного мислення	Самооцінювання вимагає від учнів аналізувати свою роботу, порівнювати її з критеріями якості, робити обґрунтовані висновки.
Підготовка до навчання протягом життя	Навички самооцінювання є важливими для самостійного навчання та професійного розвитку в майбутньому

Для ефективного самооцінювання учням необхідно мати чіткі критерії оцінювання та рубрики (критеріальні таблиці), які визначають рівні досягнень за кожним аспектом роботи.

Критерії оцінювання – це чіткі ознаки, за якими оцінюється виконана робота (наприклад, повнота розкриття теми, якість аналізу джерел, логічність викладу, грамотність).

Рубрики (критеріальні таблиці) – це інструменти, що деталізують критерії оцінювання, описуючи різні рівні досягнень за кожним критерієм (наприклад, "початковий", "середній", "достатній", "високий").

Використання критеріїв оцінювання та рубрик для самоконтролю дозволяє учням:

✓ *Розуміти очікування вчителя: Чіткі критерії допомагають учням зрозуміти, що саме буде оцінюватися в їхній роботі.*

✓ *Оцінювати власну роботу об'єктивно: Маючи перед собою описи різних рівнів досягнень, учні можуть більш точно визначити, на якому рівні знаходиться їхня робота.*

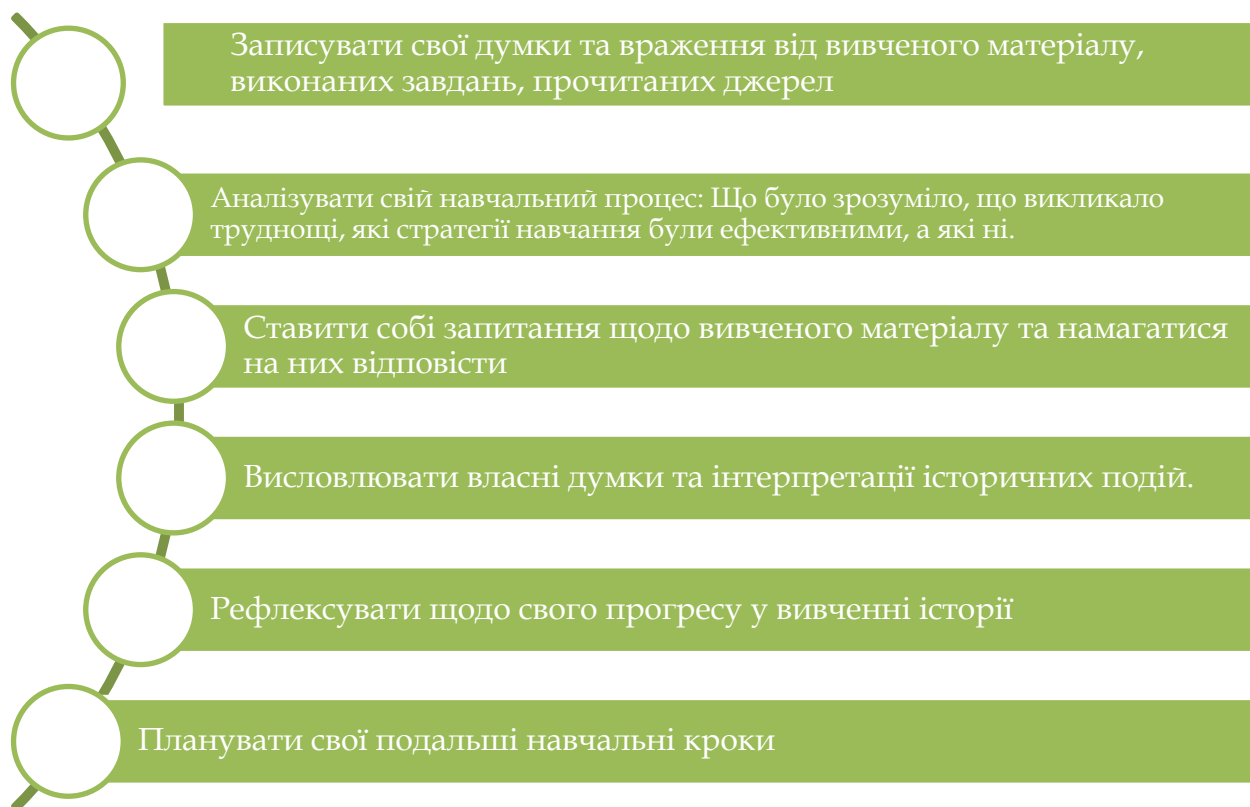
✓ *Виявляти свої сильні та слабкі сторони: Аналізуючи свою роботу за кожним критерієм, учні можуть визначити, що їм вдалося добре, а над чим ще потрібно попрацювати.*

✓ *Планувати подальші кроки: Розуміння своїх слабких сторін допомагає учням визначити, які аспекти роботи потребують доопрацювання.*

✓ *Брати активну участь у процесі оцінювання: Самооцінювання робить учнів активними учасниками процесу оцінювання, а не пасивними отримувачами оцінок.*

Учитель повинен заздалегідь знайомити учнів з критеріями оцінювання та рубриками до виконання самостійних робіт (есе, рефератів, проєктів, презентацій тощо). Після виконання роботи учням пропонується самостійно оцінити її, використовуючи ці критерії та рубрики, а потім порівняти свою самооцінку з оцінкою вчителя. Це сприяє розвитку навичок об'єктивного самоаналізу.

Ведення рефлексивного щоденника або блогу є ще одним ефективним інструментом для самооцінювання та розвитку метакогнітивних навичок на уроках історії. У рефлексивному щоденнику або блозі учні можуть:

Ведення рефлексивного щоденника або блогу може бути організовано як у традиційній письмовій формі, так і з використанням онлайн-платформ (наприклад, *Google Docs*, *Blogger*, *WordPress*). Учитель може пропонувати учням певні питання або теми для рефлексії, але важливо також заохочувати їх до вільного висловлювання своїх думок.

Регулярний перегляд та аналіз записів у рефлексивному щоденнику або блозі допомагає учням краще усвідомлювати свій навчальний процес, виявляти закономірності у своїх навчальних успіхах та невдачах, а також формувати більш глибоке розуміння історії. Учитель може періодично переглядати записи учнів (за їхньою згодою) та надавати індивідуальний зворотний зв'язок, підтримуючи їхню рефлексивну діяльність.

Самооцінювання та рефлексія є важливими складовими ефективної самотійної роботи на уроках історії в умовах змішаного навчання.

Використання чітких критеріїв оцінювання та рубрик для самоконтролю, а також ведення рефлексивного щоденника або блогу допомагають учням стати більш усвідомленими, відповідальними та самостійними у своєму навчанні, сприяють розвитку їхнього критичного мислення та підготовці до навчання протягом життя. Учитель відіграє ключову роль у впровадженні цих практик, надаючи учням необхідні інструменти та підтримку.

3.4. Зворотний зв'язок та комунікація:

В умовах змішаного навчання ефективний зворотний зв'язок та налагоджена комунікація між викладачем та студентами (а також між самими студентами) відіграють ключову роль у забезпеченні успішності самостійної роботи. Вони допомагають студентам усвідомлювати свій прогрес, вчасно виявляти та коригувати помилки, отримувати необхідну підтримку та залишатися залученими до навчального процесу.

Зворотний зв'язок є невід'ємною складовою процесу навчання, особливо під час самостійної роботи, коли студент не має постійного безпосереднього контакту з викладачем. Його важливість полягає в наступному:

Надання інформації про успіхи та недоліки

Зворотний зв'язок допомагає студентам зрозуміти, що вони зробили правильно, а над чим ще потрібно попрацювати

Сприяння саморегуляції навчання

Отримуючи інформацію про свій прогрес, студенти можуть самостійно коригувати свої навчальні стратегії та докладати більше зусиль

у проблемних областях

Підвищення мотивації

Позитивний та конструктивний зворотний зв'язок підтримує мотивацію студентів та заохочує їх до подальшого навчання.

Розвиток розуміння матеріалу

Детальний зворотний зв'язок може допомогти студентам глибше зрозуміти складні концепції та історичні процеси

Формування навичок самооцінювання

Отримуючи зовнішню оцінку своєї роботи, студенти вчаться більш об'єктивно оцінювати власні досягнення

Забезпечення емоційної підтримки

Своєчасний та доброзичливий зворотний зв'язок створює відчуття підтримки та сприяє позитивному навчальному клімату

Онлайн-інструменти надають різноманітні можливості для ефективної комунікації та отримання консультацій в умовах змішаного навчання:

Онлайн-форуми (в LMS або окремі платформи): Є зручним інструментом для асинхронного спілкування. Студенти можуть ставити запитання, обговорювати навчальний матеріал, обмінюватися думками та ідеями з викладачем та іншими студентами у зручний для них час. Викладач може створювати окремі теми для обговорення конкретних питань або завдань самостійної роботи.

Чати (в LMS, месенджери): Забезпечують більш оперативну комунікацію в реальному часі або близькому до нього. Можуть використовуватися для швидких запитань та відповідей, організації невеликих групових обговорень. Важливо визначити чіткі правила використання чатів (наприклад, час доступності викладача).

Відеоконференції (Zoom, Google Meet, Skype): Є ефективним

інструментом для організації онлайн-консультацій, групових обговорень складних питань, захисту проєктів, проведення віртуальних лекцій або семінарів. Відеоконференції дозволяють відтворити елементи очного спілкування, бачити співрозмовників та використовувати візуальні матеріали. Викладач може проводити індивідуальні консультації за розкладом або організовувати регулярні онлайн-сесії для відповідей на запитання.

Викладач повинен активно використовувати ці інструменти для підтримки студентів під час самостійної роботи, заохочувати їх до спілкування та ставити запитання. Важливо створити атмосферу відкритості та доступності для комунікації.

В умовах змішаного навчання викладач може використовувати різноманітні форми та методи надання зворотного зв'язку щодо самостійної роботи здобувачів:

Письмовий зворотний зв'язок до письмових робіт (есе, реферати, звіти): Детальні коментарі безпосередньо в тексті роботи (з використанням функцій редагування онлайн-документів), розгорнуті письмові рецензії з аналізом сильних та слабких сторін, рекомендаціями щодо покращення.

Усний зворотний зв'язок під час очних зустрічей або відеоконференцій: Індивідуальні консультації, обговорення виконаних завдань, відповіді на запитання. Усний зворотний зв'язок може бути більш персоналізованим та емоційно підтримуючим.

Аудіо- та відеокоментарі: Запис голосових або відеоповідомлень з коментарями до роботи здобувача. Це може бути більш особистим та емоційно забарвленим способом надання зворотного зв'язку.

Загальний зворотний зв'язок для всієї групи (на форумі, оголошення): Аналіз типових помилок, загальні рекомендації щодо покращення виконання завдань.

Автоматизований зворотний зв'язок (в онлайн-тестах та інтерактивних завданнях): Миттєва оцінка правильності відповідей та пояснення помилок.

Взаємооцінювання (peer review): Оцінювання робіт студентами один одного за визначеними критеріями. Це сприяє розвитку критичного мислення та кращому розумінню критеріїв оцінювання. Викладач контролює цей процес та надає свої коментарі.

Використання рубрик оцінювання: Надання студентам детальних критеріїв оцінювання їхньої роботи, що дозволяє їм краще зрозуміти, за що саме вони отримали ту чи іншу оцінку.

При наданні зворотного зв'язку викладачу важливо дотримуватися наступних принципів:

Своєчасність	• Зворотний зв'язок повинен надаватися оперативно, щоб студенти могли врахувати його у своїй подальшій роботі.
Конструктивність	• Зворотний зв'язок повинен бути спрямований на покращення навчальних результатів, містити не лише вказівку на помилки, але й рекомендації щодо їх виправлення
Конкретність	• Коментарі повинні бути чіткими та стосуватися конкретних аспектів роботи студента
Позитивність	• Важливо відзначати успіхи студента та підтримувати його мотивацію
Персоналізація:	• Зворотний зв'язок повинен враховувати індивідуальні особливості та потреби студента
Збалансованість	• Потрібно поєднувати різні форми зворотного зв'язку для забезпечення його ефективності

Ефективний зворотний зв'язок та налагоджена комунікація є критично важливими для підтримки самостійної роботи студентів в

умовах змішаного навчання, сприяючи їхньому навчальному прогресу та формуванню відповідального ставлення до навчання.

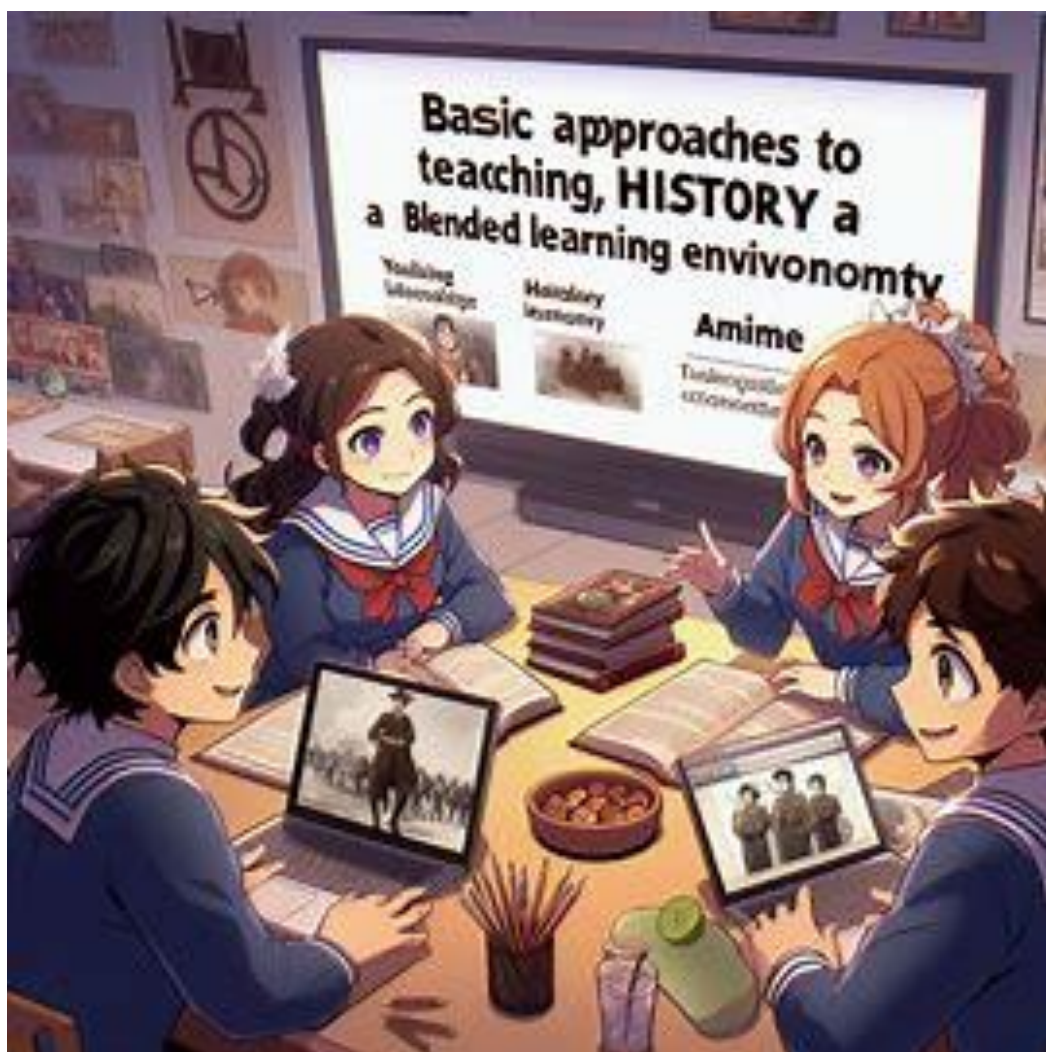
Завдання

до семінарських занять з курсу

”Теорія та методика

навчання історії

(сучасні тенденції та підходи)”

Перед початком підготовки завдань до семінарських занять, варто пам'ятати, що твій прогрес залежить від того, наскільки ти чесний із самим собою. Щоб стати найкращим і справді навчитися вчитися, виконуйте, будь ласка, усі роботи *самостійно*.

Також важливо дотримуватися правил ввічливого спілкування на курсі, щоб разом рости і розвиватися, а не марнувати свій та чужий час. Будь ласка, дотримуйтеся цих правил:

- Виконуй усі завдання самостійно.
- Не підказуй відповіді іншим здобувачам освіти.
- Не залучай до виконання завдань самостійної роботи інших осіб – це нечесно.
- Дотримуйся простих правил ввічливості - не використовуй грубих слів або заборонених тем, щоб нікого не образити.
- Реєструйся лише на один обліковий запис.

Дотримуйся Кодексу академічної доброчесності, затвердженого закладом вищої освіти.

Теми семінарських занять

Тема 1. Інновації в освіті та освітні тренди 2025

Тема 2. STEM-технології в освітньому просторі

Тема 3. Формування емоційного інтелекту учасників освітнього процесу

Тема 4. Сторітеллінг та супутні прийоми

Тема 5. Карти «Пропна» і «Пассаторе» у розвитку мовленнєвої компетентності на уроках суспільствознавчих дисциплін

Тема 6. «Rory's Story Cubes»: можливості використання на уроках історії

Тема 7. Leporello-книжка-гармошка

Тема 8. Лепбук – навчальна технологія

Тема 9. Кроссенс, Віршокартинка

Тема 10. Ділові та стимуляційні ігри на уроках

Тема 11. Настільні ігри з історії в навчальному процесі

Тема 12. Сучасні ІКТ як інструмент гейміфікації навчального процесу з історії

Тема 13. «Чімборасо» – проект-гра нового покоління

Тема 14. Технологія «Web-квест» як форма інтерактивного навчання на уроках історії

Тема 15. Нейромережі та штучний інтелект: особливості та можливості використання на уроках

Семінар

Інновації в освіті та освітні тренди

1. Пропоную перейти за посиланням <https://scholar.google.com.ua>
2. Задати пошук «Інновації в освіті»
3. Обрати для себе документ у форматі PDF та зазначити його назву у спільному чаті Telegram (щоб запобігти повторенню у групі)
4. Зробити для себе детальну схему-конспект обраного документу (фото додати до цього завдання!!!!)

Семінар

STEM-технології в освітньому просторі

1. Пропоную перейти за посиланням <https://scholar.google.com.ua>
2. Задати пошук «STEM в освіті»
3. Обрати для себе документ у форматі PDF та зазначити його назву у спільному чаті Telegram (щоб запобігти повторенню у групі)
4. Зробити для себе детальну схему-конспект обраного документу (фото додати до цього завдання!!!!)

Семінар

Формування емоційного інтелекту учасників освітнього процесу

1. Пропоную перейти за посиланням <https://scholar.google.com.ua>
2. Задати пошук «Емоційний інтелект»
3. Обрати для себе документ у форматі PDF та зазначити його назву у спільному чаті Telegram (щоб запобігти повторенню у групі)
4. Зробити для себе детальну **схему-конспект** обраного документу (фото додати до цього завдання!!!!)

Семінар

Сторітеллінг та супутні прийоми

1. Пропоную перейти за посиланням <https://scholar.google.com.ua>
2. Задати пошук «Сторітеллінг»
3. Обрати для себе документ у форматі PDF та зазначити його назву у спільному чаті Telegram (щоб запобігти повторенню у групі)
4. Зробити для себе детальну **схему-конспект** обраного документу (фото додати до цього завдання!!!!)

Семінар

Карти «Проппа» і «Пассаторе» у розвитку мовленнєвої компетентності на уроках суспільствознавчих дисциплін

1. Пропоную перейти за посиланням <https://scholar.google.com.ua>
2. Задати пошук "Карти «Проппа» і «Пассаторе»"
3. Обрати для себе документ у форматі PDF та зазначити його назву у спільному чаті Telegram (*щоб запобігти повторенню у групі*)
4. Зробити для себе детальну **схему-конспект** обраного документу (фото додати до цього завдання!!!!)

Семінар

«Rory's Story Cubes»: можливості використання на уроках історії

1. Пропоную перейти за посиланням <https://scholar.google.com.ua>
2. Задати пошук «Rory's Story Cubes»
3. Обрати для себе документ у форматі PDF та зазначити його назву у спільному чаті Telegram (*щоб запобігти повторенню у групі*)
4. Зробити для себе детальну **схему-конспект** обраного документу (фото додати до цього завдання!!!!)

Семінар
Leporello-книжка-гармошка

1. Пропоную перейти за посиланням <https://scholar.google.com.ua>
2. Задати пошук «Leporello-книжка-гармошка»
3. Обрати для себе документ у форматі PDF та зазначити його назву у спільному чаті Telegram (щоб запобігти повторенню у групі)
4. Зробити для себе детальну **схему-конспект** обраного документу (фото додати до цього завдання!!!!)

Семінар
Лепбук – навчальна технологія

1. Пропоную перейти за посиланням <https://scholar.google.com.ua>
2. Задати пошук «Лепбук – навчальна технологія»
3. Обрати для себе документ у форматі PDF та зазначити його назву у спільному чаті Telegram (щоб запобігти повторенню у групі)
4. Зробити для себе детальну **схему-конспект** обраного документу (фото додати до цього завдання!!!!)

Семінар
Кроссенс, Віршокартинка.

1. Пропоную перейти за посиланням <https://scholar.google.com.ua>
2. Задати пошук «Кроссенс/Віршокартинка»
3. Обрати для себе документ у форматі PDF та зазначити його назву у спільному чаті Telegram (щоб запобігти повторенню у групі)
4. Зробити для себе детальну **схему-конспект** обраного документу (фото додати до цього завдання!!!!)

Семінар
Ділові та стимуляційні ігри на уроках

1. Пропоную перейти за посиланням <https://scholar.google.com.ua>
2. Задати пошук «Ділові /стимуляційні ігри на уроках»
3. Обрати для себе документ у форматі PDF та зазначити його назву у спільному чаті Telegram (щоб запобігти повторенню у групі)
4. Зробити для себе детальну **схему-конспект** обраного документу (фото додати до цього завдання!!!!)

Семінар

Настільні ігри з історії в навчальному процесі

1. Пропоную перейти за посиланням <https://scholar.google.com.ua>
2. Задати пошук «Настільні ігри на уроках»
3. Обрати для себе документ у форматі PDF та зазначити його назву у спільному чаті Telegram (щоб запобігти повторенню у групі)
4. Зробити для себе детальну **схему-конспект** обраного документу (фото додати до цього завдання!!!!)

Семінар

Сучасні ІКТ як інструмент гейміфікації навчального процесу з історії

1. Пропоную перейти за посиланням <https://scholar.google.com.ua>
2. Задати пошук «Гейміфікації навчального процесу»
3. Обрати для себе документ у форматі PDF та зазначити його назву у спільному чаті Telegram (щоб запобігти повторенню у групі)
4. Зробити для себе детальну **схему-конспект** обраного документу (фото додати до цього завдання!!!!)

Семінар

«Чімборасо» – проект-гра нового покоління

1. Пропоную перейти за посиланням <https://scholar.google.com.ua>
2. Задати пошук «Чімборасо»
3. Обрати для себе документ у форматі PDF та зазначити його назву у спільному чаті Telegram (щоб запобігти повторенню у групі)
4. Зробити для себе детальну **схему-конспект** обраного документу (фото додати до цього завдання!!!!)

Семінар

Технологія «Web-квест» як форма інтерактивного навчання на уроках історії

1. Пропоную перейти за посиланням <https://scholar.google.com.ua>
2. Задати пошук «Технологія «Web-квест» як форма інтерактивного навчання»
3. Обрати для себе документ у форматі PDF та зазначити його назву у спільному чаті Telegram (щоб запобігти повторенню у групі)
4. Зробити для себе детальну **схему-конспект** обраного документу (фото додати до цього завдання!!!!)

Семінар

Нейромережі та штучний інтелект: особливості та можливості використання на уроках

1. Пропоную перейти за посиланням <https://scholar.google.com.ua>
2. Задати пошук «Нейромережі та штучний інтелект: особливості та можливості використання на уроках»
3. Обрати для себе документ у форматі PDF та зазначити його назву у спільному чаті Telegram (щоб запобігти повторенню у групі)
4. Зробити для себе детальну схему-конспект обраного документу (фото додати до цього завдання!!!!)

Завдання
до самостійної роботи з курсу
"Теорія та методика
навчання історії
(сучасні тенденції та підходи)"

Починаючи виконувати завдання даного курсу, здобувачі освіти стають частиною академічної спільноти, в якій діє ціла сукупність цінностей та принципів, етичних норм та правил. І нам дуже важливо, що, отримуючи знання, здобувачі освіти могли розділити з нами і відповідальність, дотримуючись Дотримуйся Кодексу академічної доброчесності, затвердженого закладом вищої освіти.

Що це означає?

У ваших письмових роботах неприпустиме використання чужого тексту, опублікованого у паперовому чи електронному вигляді, без посилання на джерело.

Робіть роботу самостійно та обов'язково посилайтесь на ті роботи, чийі фрагменти ви використовуєте у своєму тексті.

- пам'ятайте, що недостатньо навести список «використаної літератури» наприкінці роботи
- щоразу, коли ви користуєтеся чужими даними або переповідаєте своїми словами чужі відкриття та висновки, наприклад, наводите цифри чи ідеї, треба вказувати джерело, з якого ви отримали ці дані
- будь ласка, будьте уважні: навіть коли є необхідні посилання, обсяг запозичень у роботі не може перевищувати 20%.

Система Moodle переглядає матеріали, які ви відправляєте на перевірку. Якщо при перегляді ваших есе виявиться порушення вищезазначених правил, то ваша робота ніколи більше не зможе бути оцінена.

Будь-які інші порушення академічної чесності будуть розглядатися Дотримуйся Кодексу академічної доброчесності, затвердженого закладом вищої освіти.

Робота може бути обнулена викладачем курсу, а про порушення з боку здобувачів освіти буде поінформовано керівників відповідних освітніх програм.

Зверніть увагу, що за невиконання правил здобувачами освіти НУК імені адмірала Макарова до них можуть бути застосовані заходи дисциплінарного стягнення:

- попередження;
- догана;
- відрахування.

Ми рекомендуємо вам ознайомитись Кодексом академічної доброчесності, затвердженого закладом вищої освіти до початку проходження курсу.

Якщо у вас виникнуть питання щодо змісту курсу або з технічних особливостей програми, що вивчається, ви можете залишити їх на форумі.

За підсумками проходження курсу ви можете поділитися з нами вашими коментарями та пропозиціями - ваш зворотний зв'язок буде враховано при оновленні програми курсу.

Успіхів у виконанні завдань та творчого натхнення !

Курс «Теорія та методика навчання історії (сучасні тенденції та підходи)» передбачає виконання наступних видів завдань самостійної роботи.

1. Розробка календарно-тематичного плану
2. Розробка план-конспектів уроків
3. Написання есе
4. Підготовка проєктів

1. Розробка календарно-тематичного плану на 15 уроків

Вітаю, мої майбутні вчителі історії. Як ви помітили, цей курс доволі цікавий та багатогранний (новації в освітній сфері та досвід видатних педагогів, теоретичний та практичний матеріал).

Дане завдання має на меті відпрацювання вашого вміння планувати роботу вчителя та учнів під час вивчення шкільного курсу історії, а також ведення шкільної документації, планування видів завдань та викладу теоретичного матеріалу, вміння планувати час на навчальний рік та семестр, враховуючи зміну навчальної діяльності та доречності використання різних технологій та підходів для здобувачів освіти певної вікової категорії.

Саме тому, вам пропонується розробити календарно-тематичний план (далі – КТП) на 15 уроків відповідно до тематики семінарських завдань враховуючи, що шкільний курс історії та клас ви обираєте самостійно з огляду на ваші наукові інтереси.

Для покращення якості виконання роботи пропонуємо ознайомитися з нормативною базою (*QR-код 1*) та рекомендаціями (*QR-код 2 та QR-код 3*).

Отже для виконання даного завдання необхідно:

1. Перейти за посиланням (*QR-код 4*)

2. Скопіювати шаблон (меню «Файл» - «Копіювати» - «До назви додаємо своє ПРІЗВИЩЕ»).

3. Додайте інформацію про себе (*який предмет ви обрали, клас, автора підручника, з яким плануєте працювати*).

4. На сайті МОН України знайти і завантажити програму для обраного предмету та класу.

5. Відповідно до програми та змісту обраного підручника розробити календарно-тематичне планування на 2 семестр поточного навчального року для обраного вами класу.

6. До даного завдання у Moodle прикріпити посилання на документ (не забуваємо надати дозвіл на перегляд!!!!)

2. Розробка план-конспектів уроків

Вітаю, мої майбутні вчителі історії. Як ви помітили, цей курс доволі цікавий та різногранний (новації в освітній сфері та досвід видатних педагогів, теоретичний та практичний матеріал).

Дане завдання має на меті відпрацювання вашого вміння планувати уроки: ведення шкільної документації, планування видів завдань та викладу теоретичного матеріалу, використання засобів навчання, вміння планувати час проведення структурних елементів уроку.

Саме тому, до розробленого вами КТП на 15 уроків, ви маєте можливість більш детально представити ваше бачення змісту кожного уроку.

Уніфікованої та затвердженої МОН України форми конспекту, як вам відомо, немає. Прошу ознайомитися з варіантом (*QR-код 1*), який пропонують вчителям історії, які розпочали роботу за НУШ.

Для загального розуміння про план-конспект уроку просимо ознайомитися із зразком *QR-код 2* (визначення мети).

Вам же рекомендую працювати за наступним шаблоном *QR-код 3*.

Для виконання завдання, вам потрібно:

1. Перейти за посиланням QR-код 3.

2. Скопіювати шаблон (меню «Файл» - «Копіювати» - «До назви додаємо своє ПРІЗВИЩЕ»).

3. Додайте інформацію про себе (*який предмет Ви обрали, клас, автора підручника, з яким плануєте працювати*).

4. Заповніть перший рідок, в основі якого має бути НАЗВА ТЕХНОЛОГІЇ відповідно до плану семінару.

Всього вам потрібно буде за курс розробити **15 план-конспектів** уроків. Виконуємо їх всі в одному Google-документі (**QR-код 3**).

5. До даного завдання у Moodle прикріпити посилання на ваш документ (не забуваємо надати дозвіл на перегляд!!!!).

Всі конспекти повинні бути відредаговані відповідно до отриманих рекомендацій Оцінка ставиться після усного захисту всіх **15 (п'ятнадцяти)** розробок уроку

3. Написання есе

В рамках вивчення курсу передбачається написання 5 есе, відповідно до загальної тематики кожного кредиту. До написання кожного есе є свої рекомендації.

Есе 1

Вітаю, мої хороші😊

Ми з вами познайомилися з освітніми трендами та новими підходами до роботи з учнями на уроках історії для кращого опанування нового навчального матеріалу. Вами було запропоновано дуже цікаві варіанти роботи з ними на уроках історії в різних класах.

Узагальнюючи та підсумовуючи знання матеріалу з Кредиту 1, пропоную написати есе на тему **«Освітні тренди ХХІ століття: еволюція та очікування»**, дотримуючись певного алгоритму

1. Перейти за посиланням **QR-код 1**
2. Скопіювати шаблон (меню «Файл» - «Копіювати» - «До назви додаємо своє ПРІЗВИЩЕ»).
3. Уважно ознайомтесь зі змістом таблиці та проаналізуйте його.
4. Доопрацюйте передостанній стовпчик таблиці (додайте тренди яких на вашу думку не вистачає для поточного навчального року).
5. Спробуйте спрогнозувати освітні тренди на наступний навчальний рік і заповніть останній стовпчик.
6. Ваші думки представте у вигляді есе (схему обираєте самостійно) - обсяг **2 аркуші А4**.
7. До даного завдання у Moodle прикріпити посилання на ваш документ (не забуваємо надати дозвіл на перегляд!!!!).

Есе 2

Вітаю, мої хороші 😊

Ми з вами познайомилися з новими та цікавими технологіями викладу (розповіді, пояснення) нового навчального матеріалу. Вами було запропоновано дуже цікаві варіанти їх використання на уроках історії в різних класах.

Узагальнюючи та підсумовуючи знання матеріалу з Кредиту 2, пропоную написати есе, дотримуючись рекомендацій до технології сторітеллінг.

Обсяг есе - *3-5 аркушів А4*

Тема: **«Розвиток мовленнєвої компетентності здобувачів освіти на уроках історії»**

Есе 3

Вітаю, мої хороші 😊

Ми з вами познайомилися з новими та цікавими технологіями візуалізації навчального матеріалу для роботи з учнями на уроках історії. Вами було запропоновано дуже цікаві варіанти роботи з ними на уроках історії в різних класах.

Узагальнюючи та підсумовуючи знання матеріалу з Кредиту 3, пропоную написати есе, дотримуючись рекомендацій до методу «6 капелюхів мислення» Едварда де Боно.

Обсяг есе - *3-5 аркушів А4*

Тема: **«Візуалізація навчального матеріалу на уроках історії: нові підходи та традиції»**

Есе 4

Вітаю, мої хороші☺

Ми з вами познайомилися з новими та цікавими технологіями викладу навчального матеріалу та роботи з учнями на уроках історії за допомогою ігрових технологій та гейміфікацію освітнього процесу. Вами було запропоновано дуже цікаві варіанти їх використання на уроках історії в різних класах.

Узагальнюючи та підсумовуючи знання матеріалу з Кредиту 4, пропоную написати есе, дотримуючись рекомендацій до методу «Гудзики Блума».

Обсяг есе - *3-5 аркушів А4*

Тема: «Гейміфікація та ігрове навчання на уроках історії»

Есе 5

Вітаю, мої хороші☺

Ми з вами познайомилися з новими та цікавими технологіями викладу навчального матеріалу та роботи з учнями на уроках історії за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технології та можливостями штучного інтелекту в роботі сучасного вчителя. Вами було запропоновано дуже цікаві варіанти роботи з ними на уроках історії в різних класах.

Узагальнюючи та підсумовуючи знання матеріалу з Кредиту 5, пропоную написати есе на тему «Освітні тренди ХХІ століття: еволюція та очікування», дотримуючись певного алгоритму:

1. До теми есе на аркуші паперу написати **5 ключових слів** (ващі асоціації, коли ви чуєте даний вислів).
2. Перейти на платформу ІІІ за посиланням **QR-код 2**

3. Задати в поле пошуку ваші ключові слова, отримати зображення.

4. До отриманого зображення написати есе на тему «**Учні ХХІ століття та освітній процес**». Обсяг есе - *3-5 аркушів А4*

5. Знайти будь-який чат ШІ та задати запит «**Учні ХХІ століття та освітній процес**» отримати результат.

6. Проаналізувати ваші думки в есе та відповідь від ШІ

7. Результати оформити у вигляді таблиці за посиланням *QR-код 3*

Для виконання завдання, Вам потрібно:

1. Перейти за посиланням *QR-код 3*

2. Скопіювати шаблон (меню «Файл» - «Копіювати» - «До назви додаємо своє ПРІЗВИЩЕ»).

3. До даного завдання у Moodle прикріпити посилання на ваш документ (не забуваємо надати дозвіл на перегляд!!!!)

4. Підготовка проєктів

Вітаю, мої майбутні вчителі історії. Як ви помітили, цей курс доволі цікавий та багатогранний (новації в освітній сфері та досвід видатних педагогів, теоретичний та практичний матеріал).

Дане завдання має на меті відпрацювання вашого вміння пошуку інформації на задану тему за допомогою різних джерел інформації, її аналіз, систематизація та представлення результатів.

Представлення результатів ваших наукових пошуків пропоную здійснити за допомогою наступних сервісів, для підвищення вашої цифрової грамотності та розвитку навиків роботи з сучасними інформаційно-комунікативними інструментами :

- ✓ *Thinglink* (QR-код 1)
- ✓ *Smore* (QR-код 2)
- ✓ *Infogram* (QR-код 3)
- ✓ *Canvastera* (QR-код 4)
- ✓ *Pearltrees* (QR-код 5)

Рекомендації та відео інструкції до кожного з означених сервісів доступні за посиланням да номером QR-коду.

До кожного кредиту перебачено перелік з 5 тем, одна тема може бути у декількох студентів. Під час захисту ми матимемо можливість ознайомитися з різними підходами у представлені однієї теми та різними формами використання одного сервісу.

Перелік тем до проєкту 1 (*Thinglink* (QR-код 1))

«Будинок вільної дитини» М. Монтессорі

«Йєна-план-школа» П. Петерсена

Антропософські школи Р. Штейнера

«Школа успіху і радості» С. Френе

«Школа для життя, через життя» Ж.-О. Декролі

Перелік тем до проєкту 2 (Smore (QR-код 2))

«Школа діалогу культур» В. Біблера

Особливості школи «Саммерхілл» О.-С. Нілла.

Технологія розвитку творчої особистості Г. Альтшуллера

Сутність педагогічної теорії Й. Гербарта.

Я.А Коменський – основоположник педагогіки нового часу

Перелік тем до проєкту 3 (Infogram (QR-код 3))

Провідні педагогічні ідеї Г.Сковороди

Просвітницька діяльність і освітньо-виховний ідеал Т.Шевченка

Просвітницька діяльність і педагогічні погляди О.Духновича

*Ідея народності виховання як основа педагогічної концепції
К.Д.Ушинського*

Просвітницька діяльність і педагогічні погляди М.Драгоманова

Перелік тем до проєкту 4 (Canvastera (QR-код 4))

Ідея національної школи у педагогічній творчості Б. Грінченка

Просвітницько-педагогічна діяльність І. Франка

Просвітницько-педагогічна діяльність І.М. Стешенка

Просвітницько-педагогічна діяльність і творча спадщина С. Сірополка

Просвітницька діяльність і творча спадщина І. Огієнка.

Перелік тем до проєкту 5 (Pearltrees (QR-код 5))

Концепція національної школи Я. Чепіги

Сутність концепції національного виховання С.Ф. Русової

Виховний ідеал Г. Ващенка та його принципи

*Критичні підходи до трактування педагогічної спадщини
А.С.Макаренка*

Освітня діяльність і педагогічна спадщина В.О. Сухомлинського

Орієнтовний перелік питань для підготовки до підсумкового контролю

1. Державний стандарт базової середньої освіти (2020 року): основні зміни та новації.
2. Шкільна історична освіта в Україні: принципи побудови змісту та структури.
3. Шкільний курс «Історія України»: загальна характеристика, особливості викладання.
4. Шкільний курс «Всесвітня історія»: загальна характеристика, особливості викладання.
5. Шкільний курс «Основи правознавства»: загальна характеристика, особливості викладання.
6. Шкільний курс «Громадянська освіта»: загальна характеристика, особливості викладання.
7. Економічна освіта в закладах загальної середньої освіти: аналіз програм та особливості навчання.
8. Українознавча та філософська освіта в закладах загальної середньої освіти: аналіз програм, особливості організації навчання та методів.
9. Структура історичних знань школярів. Основні компоненти змісту шкільної історичної освіти: факти, поняття, закони, теорії.
10. Урок як основна форма організації навчального процесу: визначення, специфіка, вимоги, типи, основні компоненти.
11. Позаурочні форми організації навчального процесу з історії та суспільствознавчих дисциплін.
12. Проблемне навчання: поняття, завдання, особливості застосування на уроках шкільної освітньої галузі «Громадянська та історична освіта».

13. Інтерактивні технології навчання на уроках шкільної освітньої галузі «Громадянська та історична освіта».
14. Особливості організації та проведення уроку історії (правознавства) в умовах воєнного стану.
15. Гейміфікація та ігрове навчання на уроках шкільної освітньої галузі «Громадянська та історична освіта»
16. Форми та методи організації дослідницької роботи на уроках шкільної освітньої галузі «Громадянська та історична освіта»
17. Розвиток критичного та креативного мислення учнів на уроках шкільної освітньої галузі «Громадянська та історична освіта»: визначення, складові, особливості методики.
18. Цифрові інструменти в роботі вчителя шкільної освітньої галузі «Громадянська та історична освіта».
19. Методи та прийоми навчання історії та суспільствознавчих дисциплін: поняття, класифікація.
20. Наочні засоби навчання з історії та суспільствознавчих дисциплін: особливості, класифікація, методика використання, приклади.
21. Оцінювання та контроль знань: зміст поняття, методи та форми застосування.
22. Підготовка вчителя до уроку: основні етапи, складання плану-конспекту.
23. Особливості підготовки вчителя суспільствознавчої галузі до уроку в класі з інклюзивною формою навчання.
24. Професійний портрет вчителя шкільної освітньої галузі «Громадянська та історична освіта»: права, обов'язки, основні завдання.
25. Методичне об'єднання вчителів: завдання, зміст, напрямки і форми роботи.

26. Підвищення кваліфікації та атестація вчителів.
27. Кабінет історії та права в школі: характеристика, призначення, особливості забезпечення, організація роботи.
28. STEM-технології в освітньому просторі та приклади застосування на уроках шкільної освітньої галузі «Громадянська та історична освіта»
29. Тексти нової природи та приклади їх застосування на уроках шкільної освітньої галузі «Громадянська та історична освіта»
30. Нейромережі та ШІ: особливості та можливості використання на уроках шкільної освітньої галузі «Громадянська та історична освіта»

Термінологічний словник

Автономія - право суб'єкта освітньої діяльності на самоврядування, яке полягає в його самостійності, незалежності та відповідальності у прийнятті рішень щодо академічних (освітніх), організаційних, фінансових, кадрових та інших питань діяльності, що проводиться в порядку та межах, визначених законом

Академічна доброчесність - сукупність етичних принципів та визначених Законом України «Про освіту», Законом України «Про вищу освіту» та іншими законами України правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень

Академічна мобільність - можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому закладі вищої освіти (науковій установі) на території України чи поза її межами

Асинхронний режим навчання — взаємодія між суб'єктами дистанційного навчання, під час якої учасники взаємодіють між собою із затримкою у часі, застосовуючи при цьому електронну пошту, форум, соціальні мережі тощо

Булінг (цькування) - діяння (дії або бездіяльність) учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи та (або) такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок

чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого

Викладацька діяльність - діяльність, яка спрямована на формування знань, інших компетентностей, світогляду, розвиток інтелектуальних і творчих здібностей, емоційно-вольових та/або фізичних якостей здобувачів освіти (лекція, семінар, тренінг, курси, майстер-клас, вебінар тощо), та яка провадиться педагогічним (науково-педагогічним) працівником, самозайнятою особою (крім осіб, яким така форма викладацької діяльності заборонена законом) або іншою фізичною особою на основі відповідного трудового або цивільно-правового договору

Віммельбух – книжка-розглядалка, книга формату А3 в картинках, без слів, де текст складає сам читач, розглядаючи дрібні деталі і речі, згруповані за темами.

Дидактичні принципи – вихідні положення, які визначають зміст, організаційні форми і методи навчального процесу відповідно законів і закономірностей навчання

Дистанційна освіта – комплекс освітніх послуг, що надається широким верствам населення в країні й за кордоном за допомогою спеціалізованого інформаційного освітнього середовища, яке базується на засобах обміну навчальною інформацією на відстані (супутникове телебачення, радіо, комп'ютерний зв'язок та ін.).

Дистанційна форма здобуття освіти - це індивідуалізований процес здобуття освіти, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу у спеціалізованому середовищі, що функціонує на базі сучасних

психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій

Здобувачі освіти – вихованці, учні, студенти, курсанти, слухачі, стажисти, аспіранти (ад'юнкти), інші особи, які здобувають освіту за будь-яким видом та формою здобуття освіти

Індивідуальна освітня траєкторія – персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти, що формується з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду, ґрунтується на виборі здобувачем освіти видів, форм і темпу здобуття освіти, суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін і рівня їх складності, методів і засобів навчання. Індивідуальна освітня траєкторія в закладі освіти може бути реалізована через індивідуальний навчальний план

Індивідуальна програма розвитку - документ, що забезпечує індивідуалізацію навчання особи з особливими освітніми потребами, закріплює перелік необхідних психолого-педагогічних, корекційних потреб/послуг для розвитку дитини та розробляється групою фахівців з обов'язковим залученням батьків дитини з метою визначення конкретних навчальних стратегій і підходів до навчання

Інклюзивне навчання - система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників

Інклюзивне освітнє середовище - сукупність умов, способів і засобів їх реалізації для спільного навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти з урахуванням їхніх потреб та можливостей

Історичні знання - це сукупність відкритих історичних наукових фактів та сформованих на їх основі уявлень, понять, умовиводів, концепцій та теорій

Кніглі - книга-постер, книга-сувій, повний текст класичного твору, це різновид текстів «нової природи», де повний текст твору розгорнутий на одному аркуші формату А2 у вигляді ілюстрації або візерунка. Через дуже дрібний шрифт до кожної кніглі зазвичай додається спеціальна лупа.

Компетентність - динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватись, проводити професійну та/або подальшу навчальну діяльність

Компетентність - здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей

Контроль - процес порівняння, звірення, установлення однаковості чи відмінності об'єкта й еталона.

Методи навчання - це способи організації навчального матеріалу і взаємопов'язаної діяльності вчителя та здобувачів освіти у процесі навчання

Навчальна екскурсія - форма організації педагогічного процесу, спрямована на вивчення здобувачами освіти поза межами школи і

під керівництвом вчителя явищ, процесів через безпосереднє їх сприймання

Навчальна лекція – це логічно завершений, науково обґрунтований і систематизований виклад певного наукового або науково-методичного питання, ілюстрований, при необхідності, засобами наочності та демонстрацією дослідів.

Навчальна технологія – відбиває шлях освоєння конкретного навчального матеріалу в межах відповідного навчального предмета, теми, питання.

Навчально-методичний комплект – набір навчальних матеріалів різного призначення, що містять: а) навчальні посібники: підручники, хрестоматії, книги для читання; б) методичні видання: книги, статті, рекомендації, збірки завдань, зошити на друкованій основі для учнів, інструктивно-методичні рекомендації для вчителя, поурочні плани; в) наочні засоби навчання; г) наукову, науково-популярну й художню літературу; д) контрольно-діагностичні посібники, що визначають змістовну, процесуальну й діагностичну сторони навчального процесу

Навчання – цілеспрямований процес засвоєння студентами знань, оволодіння вміннями і навичками, у ході якого на основі пізнання, практичних вправ та набутого досвіду виникають нові форми поведінки і діяльності, змінюються набуті раніше.

Неформальна освіта – здобуття знань, умінь і навичок для задоволення освітніх особистісних потреб, не регламентована місцем здобуття, терміном і формою навчання, заходами державної атестації.

Освіта – процес і результат розвитку, виховання, навчання особи.

Освітня діяльність – діяльність суб'єкта освітньої діяльності, спрямована на організацію, забезпечення та реалізацію освітнього процесу у формальній та/або неформальній освіті

Освітня послуга - комплекс визначених законодавством, освітньою програмою та/або договором дій суб'єкта освітньої діяльності, що мають визначену вартість та спрямовані на досягнення здобувачем освіти очікуваних результатів навчання

Освітня технологія – відображає загальну стратегію розвитку освіти, загального освітнього простору, призначається для прогнозування розвитку освіти, його конкретного проектування та планування, передбачення результатів, а також визначення стандартів, відповідних освітнім цілям

Особа з особливими освітніми потребами - особа з інвалідністю, яка потребує додаткової підтримки для забезпечення здобуття вищої освіти

Педагогічна діяльність - інтелектуальна, творча діяльність педагогічного (науково-педагогічного) працівника або самозайнятої особи у формальній та/або неформальній освіті, спрямована на навчання, виховання та розвиток особистості, її загальнокультурних, громадянських та/або професійних компетентностей

Педагогічна технологія – системна сукупність і порядок функціонування всіх особистісних, інструментальних і методологічних засобів, що використовуються для досягнення педагогічних цілей

Практичне заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організовує детальний розгляд студентами окремих теоретичних

положень навчальної дисципліни та формує вміння та навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом відповідно сформульованих завдань

Предметні гуртки – науково-освітні гуртки, організовані з метою розширення й поглиблення знань здобувачів освіти з різних предметів навчального плану школи й розвитку в них інтересу до відповідних галузей науки. Вони спрямовані на задоволення пізнавальних інтересів здобувачів освіти та розвиток їх інтелекту. У роботі гуртків здобувачі освіти беруть участь на добровільних засадах.

Прийоми навчання – це обумовлені методом конкретні дії вчителя та здобувача освіти, спрямовані на вирішення конкретної задачі навчання. Методичні прийоми являють собою сукупність прийомів викладання (тобто способів діяльності вчителя) і адекватних їм прийомів учіння (тобто способів діяльності здобувачів освіти).

Проблемне викладання – викладання, засвоєне на системі проблемних ситуацій, а також психолого-педагогічному керуванні їхнім вирішенням здобувачами

Профільне навчання – вид диференційованого й індивідуалізованого навчання, що дозволяє за рахунок змін у структурі, змісті і організації освітнього процесу більш повно враховувати інтереси і здібності учнів, створювати умови для навчання старшокласників відповідно до їх професійних інтересів і намірів відносно продовження освіти

Професійно-педагогічне спілкування – це система прийомів органічної, соціально-психологічної взаємодії педагога й учнів,

змістом якої є обмін інформацією, пізнання один одного, організація діяльності й стимулювання діяльності вихованців, організація й корекція взаємин у колективі вихованців, обмін ролями, співпереживання та створення умов для самоствердження особистості вихованця

Процес навчання – це динамічна взаємодія викладача й студентів, у ході якої здійснюється стимулювання й організація активної навчально-пізнавальної діяльності студентів з метою засвоєння системи наукових знань, умінь, навичок, розвитку особистості

Психолого-педагогічні послуги – комплексна система заходів з організації освітнього процесу та розвитку особи з особливими освітніми потребами, що передбачені індивідуальною програмою розвитку та надаються педагогічними працівниками закладів освіти, інклюзивно-ресурсних центрів, іншими фахівцями

Психолого-педагогічний супровід – комплексна система заходів з організації освітнього процесу та розвитку дитини, передбачених індивідуальною програмою розвитку

Результати навчання – знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості, набуті у процесі навчання, виховання та розвитку, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми або окремих освітніх компонентів

Синхронний режим навчання – взаємодія між суб'єктами дистанційного навчання, під час якої всі учасники одночасно перебувають у веб-середовищі дистанційного навчання (чат, аудіо, відеоконференції, соціальні мережі тощо).

Система освіти – сукупність складників освіти, рівнів і ступенів освіти, кваліфікацій, освітніх програм, стандартів освіти, ліцензійних умов, закладів освіти та інших суб'єктів освітньої діяльності, учасників освітнього процесу, органів управління у сфері освіти, а також нормативно-правових актів, що регулюють відносини між ними

Суб'єкт освітньої діяльності – фізична або юридична особа (заклад освіти, підприємство, установа, організація), що провадить освітню діяльність

Тексти «нової природи» – складне текстове утворення, в якому поєднуються вербальні та невербальні елементи, наприклад: зображення + написи/ підписи (білборд, плакат); серія зображень+ написи / підписи, що їх супроводжують (комікс, альбом); вербальний текст + зображення без напису / підпису (листівка, хмарка слів, інтелект-мапа); основний вербальний текст + зображення і супроводжувальний напис + відео (буктрейлер, плейкаст).

Технічні засоби навчання (ТЗН) – обладнання й апаратура, що застосовуються в навчальному процесі з метою підвищення його ефективності.

Універсальний дизайн у сфері освіти – дизайн предметів, навколишнього середовища, освітніх програм та послуг, що забезпечує їх максимальну придатність для використання всіма особами без необхідної адаптації чи спеціального дизайну

Урок – логічно завершена, цілісна, обмежена в часі частина навчально-виховного процесу, яку проводять за розкладом під керівництвом учителя з постійним складом учнів.

Учіння – цілеспрямований процес засвоєння студентами знань, умінь і навичок, регламентований навчальними планами та програмами.

Факультатив – навчальний курс, не обов'язковий до відвідування.

Для факультативів розроблено варіанти програм, навчальні посібники.

Форма організації навчання – спосіб організації і зовнішнє вираження узгодженої навчальної діяльності вчителя та здобувачів, який здійснюється у встановленому порядку і в певному режимі.

Формальна освіта – освіта, спрямована на одержання або зміну освітнього рівня та/або кваліфікації в навчальних закладах й установах освіти згідно з визначеними освітньо-професійними програмами та терміном навчання, заходами державної атестації, що підтверджується отриманням відповідних документів про освіту

Якість освіти – відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартом освіти та/або договором про надання освітніх послуг

Якість освітньої діяльності – рівень організації, забезпечення та реалізації освітнього процесу, що забезпечує здобуття особами якісної освіти та відповідає вимогам, встановленим законодавством та/або договором про надання освітніх послуг

Рекомендована література
до курсу
"Теорія та методика
навчання історії
(сучасні тенденції та підходи)"

Закон України «Про повну загальну середню освіту» (зі змінами станом на 23.02.2023)

Державний стандарт базової середньої освіти, 2020

Навчальна програма з історії для 5-9 класів [Електронний ресурс].

Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>

Баханов К.О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі: Монографія. - Запоріжжя: Просвіта, 2000. -160 с.: іл.

Бонч-Бруєвич Г.Ф. Методологічні засади тестового контролю на базі інформаційних технологій: Навч. посіб. - К.: КМПУ імені Б.Д. Грінченка, 2007. - 44 с.

Буйницька О.П. Інформаційні технології та технічні засоби навчання. Навч. посіб. - К.: Центр учбової літератури, 2012. - 240 с.

Гуржій А.М., Орлова І.В., Шут М.І., Самсонов В.В. Засоби навчання загальноосвітніх навчальних закладів (теоретико-методологічні основи): Навч. посібник. - К.: НМЦ засобів навчання, 2001.

Інформаційно-телекомунікаційні технології в навчальному процесі і наукових дослідженнях: Навчальний посібник. / Гуревич Р.С., Кадемія М.Ю. - К.: «Освіта України», 2006. - 390 с

Карпенко С.Г., Попов В.В., Тарнавський Ю.А., Шпортюк Г.А. Інформаційні системи та технології: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Міжрегіональна академія управління персоналом. - К.: МАУП, 2004. - 192 с.

Методика використання технічних засобів навчання. / П.К. Гороль. - К.: «Освіта України», 2007. - 165с.

Носенко Т.І. Інформаційні технології навчання: навчальний посібник. - К.: Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, 2011. - 184 с.

Сиротенко Г.О. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання. – Х.: Основа, 2003.

Допоміжна

Биков В.Ю. Теоретико-методологічні засади створення і розвитку сучасних засобів та е-технологій навчання // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992 - 2002. Збірник наукових праць до 10 - річчя АПН України / Академія педагогічних наук України. – Частина - 2. - Харків: "ОВС", 2002. - С. 182 - 199

Бояринова, В. О. (2021). Лепбук як новітній спосіб організації навчальної діяльності. *Редакційна колегія*, 15.

Букіна, І. (2007). Лепбук як засіб реалізації проектної діяльності на уроках історії. *Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка*, 152-156.

Відділ STEM-освіти [Електронний ресурс] // Інститут модернізації змісту освіти. – Режим доступу до ресурсу: <https://imzo.gov.ua/pro-imzo/struktura/viddilstem-osviti/>

Гуревич Р., Коломієць А. Можливості новітніх інформаційних технологій у підготовці педагогічних кадрів // Трудова підготовка в закладах освіти. - 2002. - № 2. - С. 52-53.

Казаков Г., Точиліна, І. (2024). Використання Chat Gpt у викладанні історії в закладах середньої освіти: погляд вчителя. *Гуманітарні студії: історія та педагогіка*, (1 (7)), 42-51.

Коляда І. А., Камбалова Я. М., Моцак С. І. (2024). Історичний онлайн-квест як інноваційна технологія позанавчальної діяльності зі здобувачами освіти покоління зумерів. *Педагогічна освіта: теорія і практика*, (36), 128-144.

Коляда І., Орел Д. Технологія «Web-квест» як форма інтерактивного навчання на уроках історії у 6-х класах. *Актуальні проблеми теорії та методики навчання історії: матеріали Всеукраїнської*

науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 10 травня 2023 р.)/Запорізький національний університет.–Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2023. 305 с., 245.

Маринченко, Г. (2023). «Rory's Story Cubes»: можливості використання при підготовці майбутніх вчителів історії. In *Colloquium-journal* (No. 14 (173), pp. 37-41). Голопристанський міськрайонний центр зайнятості.

Маринченко Г.М. Вебінари в самоосвіті та розвитку інформаційної компетентності вчителя суспільствознавчої галузі // Педагогічні науки. – 2019. – № 87. – С. 193-197.

Маринченко Г.М. Використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій у вивченні дисциплін суспільствознавчої галузі // Збірник матеріалів обласного методичного об'єднання викладачів соціально-економічних дисциплін закладів вищої освіти I-II рівні акредитації Миколаївської області. – Миколаїв, 2018. – С. 6-10.

Маринченко Г.М. Сторітеллінг як інноваційний метод в українській педагогіці та його використання на уроках історії // Теорія та методика навчання суспільних дисциплін. – 2019. – Вип.7. – С.10-13

Маринченко Г.М. Сучасні веб-сервіси в роботі вчителя при перевірці знань учнів // Актуальні проблеми розвитку країн світу: історія і сучасність: Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 11 травня 2018 року).. – Миколаїв: МНУ, 2018. – С. 84-85.

Маринченко Г.М. Формування інформаційної компетентності майбутнього вчителя історії засобами сучасних ІКТ // Актуальні питання гуманітарних наук. – 2019. – Вип. 23. – Том 2. – С. 149-153.

Маринченко, Г. М. (2020). Карти" Проппа" і" Пассаторе" у розвитку мовленнєвої компетентності на уроках суспільствознавчих дисциплін. *Sciences of Europe*, (58-3 (58)), 38-41.

Москалюк, М. М., Москалюк, Н. В., Прокопів, І. Б., Кравець, М. Я., & Русланівна, Я. А. (2022). Актуальність застосування STEM-технологій в навчальному процесі. *EDITORIAL BOARD*, 591.

Науменко О.М. Окремі методичні засади підготовки майбутніх вчителів до використання засобів ІКТ в навчальній діяльності // Інформаційні технології і засоби навчання. Електронне наукове фахове видання. - 2007. - Вип. 4. - www.ime.edu-ua.net/em4/emg.html.

Носенко, Е. (2004). Емоційний інтелект як соціально значуща інтегральна властивість особистості. *Психологія і суспільство*, (4 (18)), 95-109.

Патрикеева, О. STEM – освіта : умови впровадження у навчальних закладах України / О. Патрикеева, О. Лозова, С. Горбенко // Управління освітою. – 2017. - № 1. – С. 28-31.

Півень, М. Г., & Сударева, Г. Ф. (2022). Інноваційні підходи до запровадження STEM-навчання на уроках історії. *Наукові записки Малої академії наук України*, (3), 108-116.

Синиця М.О. Використання мультимедійних технологій у навчальному процесі ВНЗ як засіб формування педагогічних знань // Професійна педагогічна освіта: становлення і розвиток педагогічного знання: монографія / за ред. проф. О.А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – С. 418-438.

Хмельова, І. І. (2023). Формування емоційного інтелекту школярів на уроці англійської мови в режимі навчання онлайн і оффлайн (*Master's thesis, Волинський національний університет імені Лесі Українки*)

https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/23976/3/khmeliova_2023.pdf

Dogamku

Учні утримують у пам'яті

3-2-1

NAME _____

TITLE & AUTHOR _____

3 THINGS I LEARNED WHILE READING...

1. _____

2. _____

3. _____

2 INTERESTING FACTS...

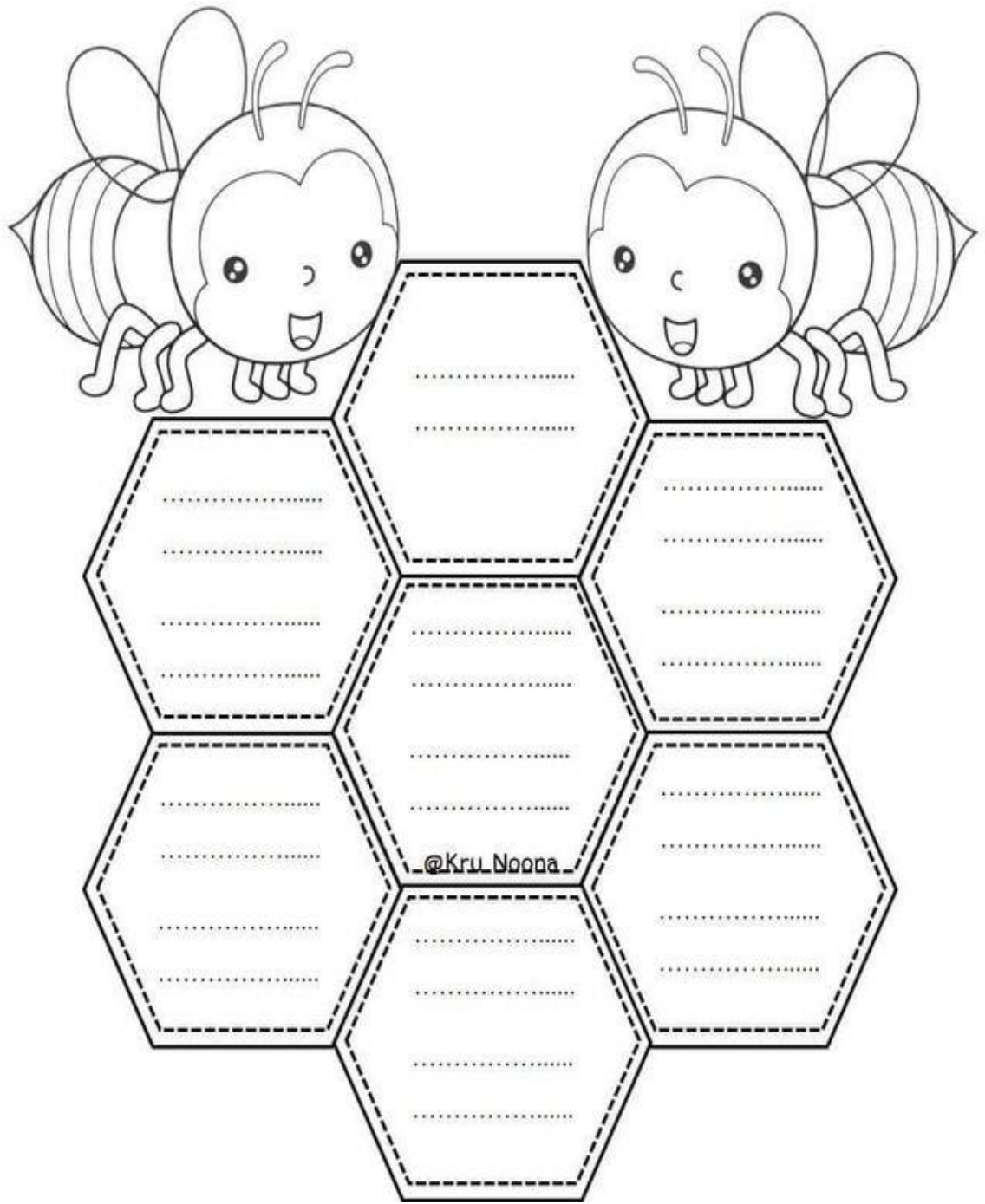
1. _____

2. _____

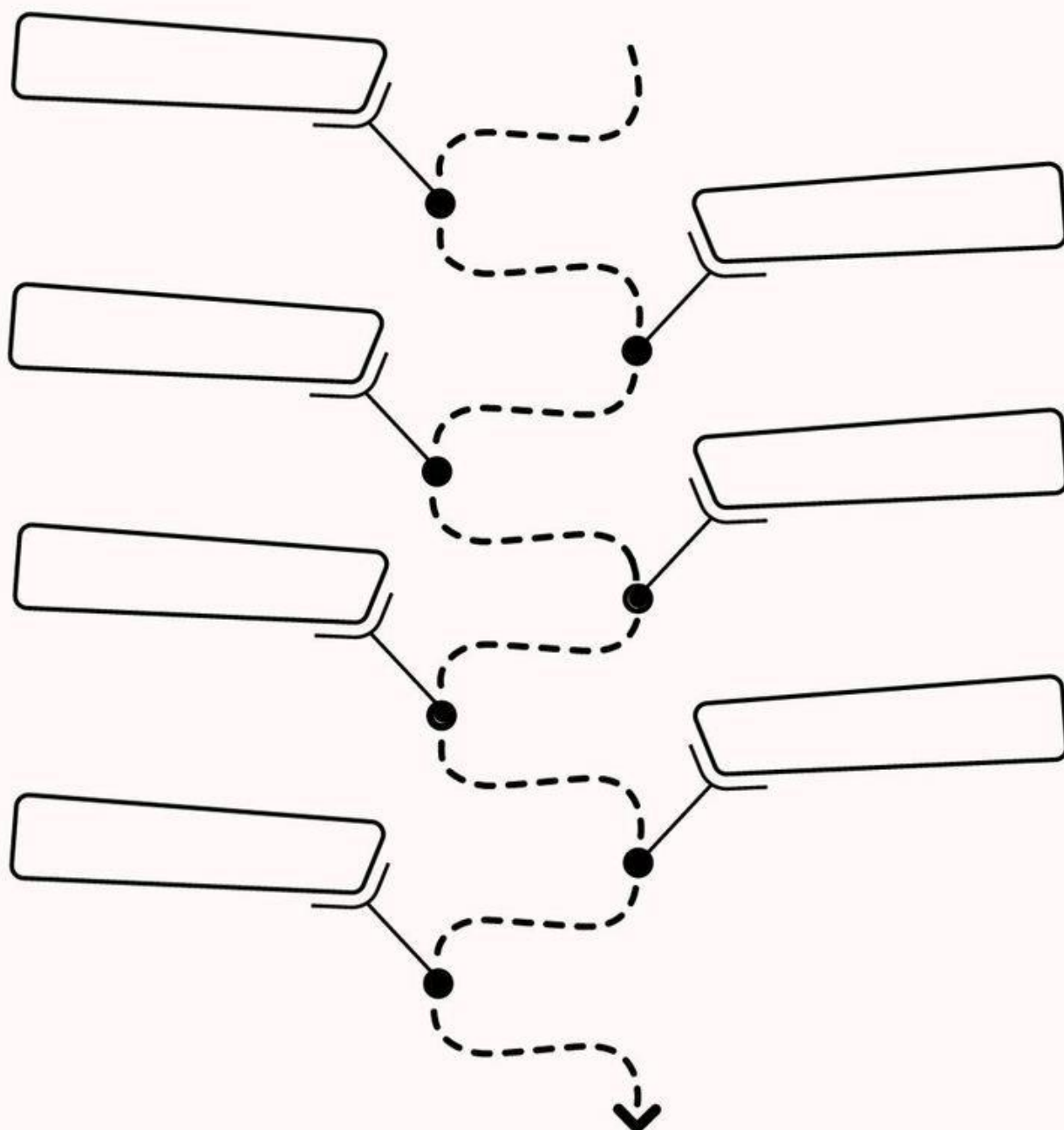
1 QUESTION I STILL HAVE...

1. _____

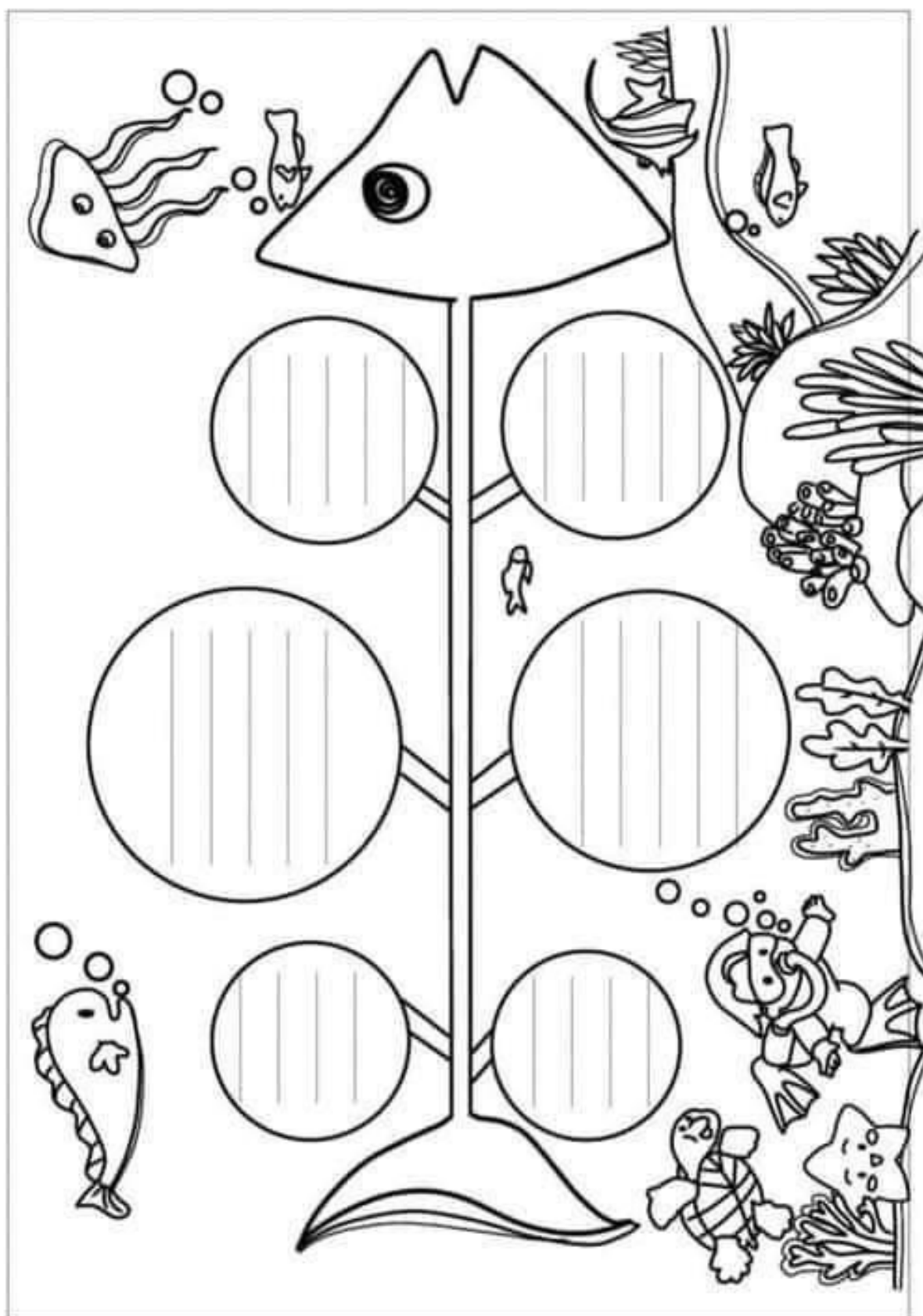
CREATED BY PROJECT OF DAILY READS CLUB

TIMELINE FOR: _____

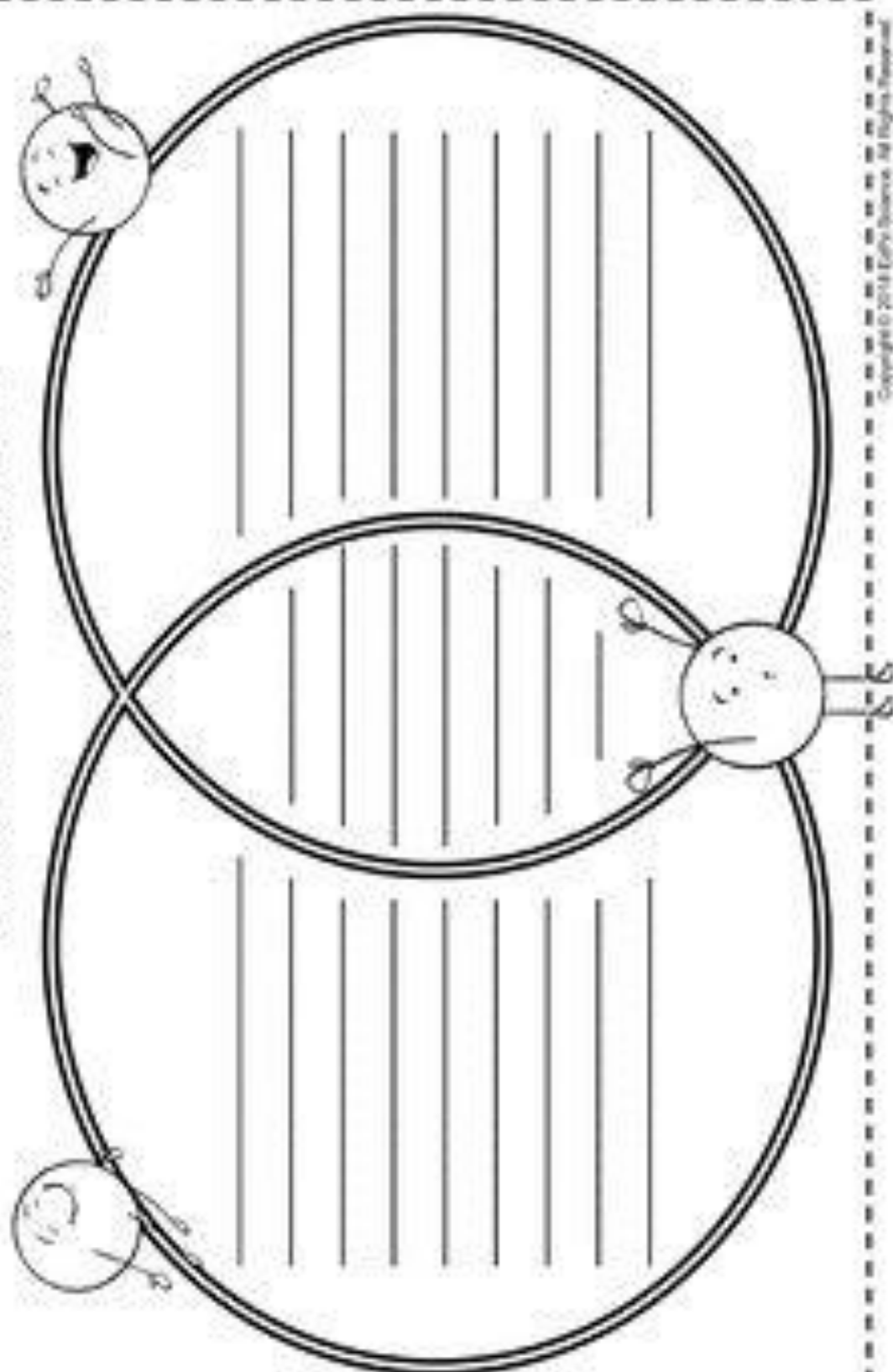

Find more at [Printableshub.com](https://www.printableshub.com)

Name _____

VENN DIAGRAM

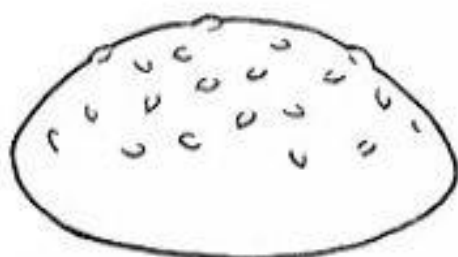
Copyright © 2014 Edmentum - All Rights Reserved

Name _____

K What I know	
-------------------------	--

W What I Want to Know	
------------------------------------	--

L What I Learned	
----------------------------	--

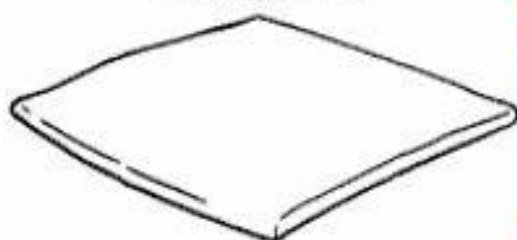
Topic Sentence:

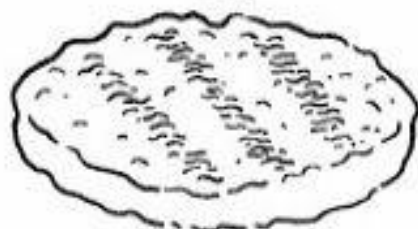
Sentence 1:

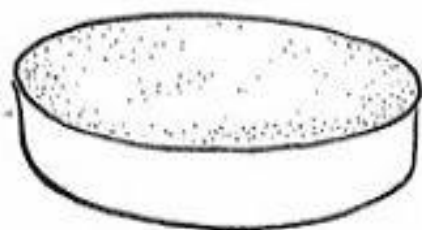
Sentence 2:

Sentence 3:

Sentence 4:

Concluding Sentence:

Técnica

Opinión

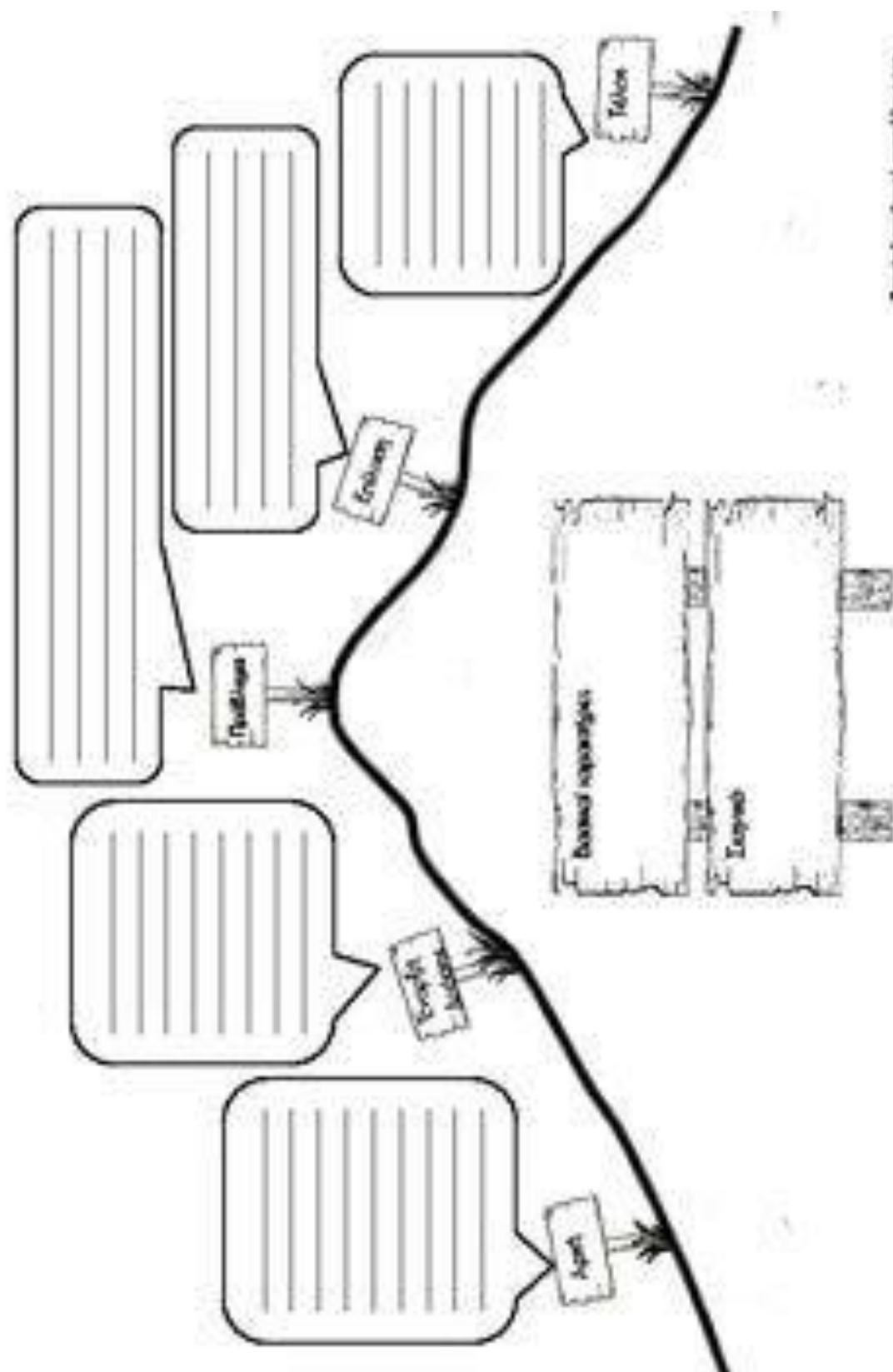
Razones de tu opinión

Ejemplos que sustentan tu opinión

Opinión argumentada

Story Map

Title:

Characters:

Author:

Illustrator:

Setting:

Problem:

X

Solution:

Story Mountain

NAME: _____ DATE: _____

The diagram is a mountain shape with a wavy line representing a river flowing from the peak down to the base. The mountain is divided into six rectangular boxes by lines that follow the mountain's contour. The boxes are labeled as follows:

- Big Event**: The top box, at the peak of the mountain.
- Event**: The box on the left side, below the Big Event.
- Event**: The box on the left side, below the first Event.
- Introduction**: The box on the left side, at the base of the mountain.
- Solution**: The box on the right side, below the Big Event.
- Conclusion**: The box on the right side, at the base of the mountain.

Arrows indicate the flow of the story: three arrows point upwards from the Introduction box to the Big Event box, and three arrows point downwards from the Big Event box to the Conclusion box. At the base of the mountain, there is a line for the **Name of Story:**.

BOOK BUTTERFLY

By _____

Plot
What is your favorite part of the story?

Character
Who was your favorite character? Why?

Setting
Where did the story take place?

Main Idea
What is the main idea of the story?

Title

Author
by _____

Problem
What is the main problem in the story?

Personal Response
How did the book make you feel? Why?

Rating
I give this book _____ stars!

Solution
How does that problem get solved?

Personal Connection
What did the book remind you of?

© Scholastic Inc.

NONFICTION

Roll & Retell

What was your favorite part? Why?

What was the book about?

What are 2 new facts you learned?

What are 3 details from the book you learners?

What are 2 questions you still have after reading?

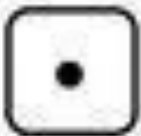
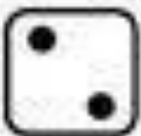

What does this book make you think about?

(c)2017 Totally Exceptional Learners

Retelling

Roll the die and answer the question next to the number you rolled.

	What happened in the beginning?
	What happened in the middle?
	What happened at the end?
	Who were there characters?
	What was the problem?
	What was the solution?

Characters

Roll the die and answer the question next to the number you rolled.

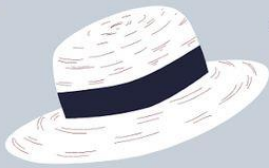
	Who were the characters in the story?
	Make a text-to-self connection with one of the characters.
	Does the main character remind you of a character in another story? Who?
	How did the main character feel at the beginning of the story? At the end?
	What is one word that describes one of the characters?
	If you could be one of the characters, who would you be? Why?

www.timvandevall.com

Copyright © Dutch Renaissance Press LLC

Шість капелюхів мислення – простий і практичний спосіб, що дозволяє подолати три фундаментальні труднощі, пов'язані з практичним мисленням: емоції, безпорадність, плутанину. Метод дозволяє розділити мислення на шість типів, або режимів, кожному з яких відповідає метафоричний кольоровий "капелюх". Такий розподіл дозволяє використовувати кожен режим набагато ефективніше, і весь процес мислення стає більш сфокусованим і стійким.

Тільки факти

У цьому режимі мислення нас цікавлять тільки факти. Ми ставимо питання про те, що ми вже знаємо, яка ще інформація нам потрібна і як нам її отримати.

Критика

Чорний капелюх дозволяє дати волю критичним оцінкам, побоюванням і обережності. Вона захищає нас від непередуманих дій, вказує на можливі ризики і підводні камені. Користь від такого мислення безперечна, якщо, звичайно, ним не зловживати.

Почуття та інтуїція

У режимі червоного капелюха в учасників сесії з'являється можливість висловити свої почуття й інтуїтивні припущення відносно даного питання, не вдаючись до пояснень про те, чому це так, хто винен і що робити.

Логічний позитив

Жовтий капелюх вимагає від нас перемкнути свою увагу на пошук переваг і позитивних сторін даної ідеї.

Креативність

Знаходячись під зеленим капелюхом, ми придумуємо нові ідеї, модифікуємо вже існуючі, шукаємо альтернативи, досліджуємо можливості, загалом, даємо креативності зелене світло.

Управління процесом

Управління процесом дискусії, підбиття підсумків і обговорення користі та ефективності методу в конкретних умовах.

stelina

Техніки опанування емоцій

від психологині Ксенії Чубової

В усіх людей буває різний настрій. Ми використовуємо кольори для того, щоб описати настрій людини.

блакитний — стан, коли треба трошки відпочити. Так буває, коли ми хворіємо, втомилися чи нам нудно. Тоді ми рухаємося повільно, нічого не хочемо робити.

зелений — ми можемо активно рухатися, працювати, вчитися, йти вперед. Ми готові дізнаватися про нове, подорожувати, грати. Ми щасливі, спокійні, уважні.

жовтий — УВАГА, ОБЕРЕЖНО!

Нам важливо бути обережними, коли ми засмучені, хвилюємось, здивовані — ми втрачаємо контроль над своєю поведінкою. Ось-ось може щось статися. Тому треба бути обережними.

червоний — СТОП! Іноді ми відчуваємо сильні емоції: жах, гнів, образи. Дуже важко стримуватись, контролювати себе. Потрібно зупинитись, як на світлофорі.

ГРА — ЦЕ ЩЕ ОДИН СПОСІБ ДОПОМОГИ!

СТВОРІТЬ РАЗОМ ІЗ ДИТИНОЮ МЕНЮ ЕМОЦІЙ.

Це допоможе контролювати, в зоні яких емоцій ви перебуваєте тут і зараз. А також ефективно виходити з цієї зони.

Наприклад: «коли я в червоній зоні я можу: випити води, покричати в пакетик, побити подушку, пожмакати антистрес»

У такий спосіб дорослий зможе заспокоїтись, а діти — навчитися виражати свої емоції, не нашкодивши собі та іншим.

ВАЖЛИВО
ЯК НІКОЛИ

unicef

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

unicef

ОСВІТОРІЯ

УНІВЕРСИТЕТ

АРТ-ТЕРАПІЯ ЯК МЕТОД ВІДНОВЛЕННЯ ПСИХОЕМОЦІЙНОГО СТАНУ:

види та техніки, які можна використовувати дітям та дорослим

ІЗОТЕРАПІЯ

Практика, пов'язана з образотворчим мистецтвом, малюванням. Дозволяє розкрити свій творчий потенціал, позбутися комплексів, віднайти впевненість у собі.

КАЗКОТЕРАПІЯ

Знайомство з казками, які допомагають дітям позбутися комплексів, знайти вихід зі скрутного становища, не втрачати сили й віру.

HANDMADE-ТЕРАПІЯ

Робота з пластичними матеріалами такими як глина, тісто, віск, пластилін тощо. Допомагає знизити психоемоційну напругу та врегулювати емоції.

ТАНЦЮВАЛЬНО-РУХОВА ТЕРАПІЯ

Цей вид терапії застосовується для позбавлення від комплексів, а також як профілактика тривожності, страхів, агресії.

БІБЛІОТЕРАПІЯ

Її проводять зі школярами, яким підбирають спеціальну літературу для того, щоб відволікти від негативних думок або попрацювати над їхніми емоційними чи поведінковими проблемами.

МУЗИКОТЕРАПІЯ

Прослуховування музичних творів, постукування й гра на музичних інструментах. Допомагає позбутися стресу та розвинути творчі здібності.

ІГРОВА ТЕРАПІЯ

Коли діти моделюють життєві ситуації за допомогою іграшок, випускаючи назовні свої страхи й бажання, а отже, долають психологічні труднощі.

ПІСОЧНА ТЕРАПІЯ

Робота з піском, яка заспокоює, допомагає подолати комплекси та страхи, знімає емоційну напругу.

ЛЯЛЬКОТЕРАПІЯ

Коли, створюючи ляльок власноруч, дитина вкладає в них власний біль і таким чином звільняє себе від негативу. Така робота допомагає розкрити себе й позбутися психологічних проблем.

ВИХОДЬ ІЗ ЗОНИ КОМФОРТУ !!

МОЇ РЕСУРСИ

присутність тут і зараз.

5 сенсорних відчуттів:
смак, зір, нюх, звук, дотик

**час і простір
для себе**

контакт
приналежність
вміння запитувати
про підтримку

**час і простір
для двох**

**турбота
про тіло,**
фізичний рух,
сон

природа

**присутність
в процесі:**
п'ю чай і
думаю про чай

**баланс:
рух, спокій**

**підтримуючі
реалістичні
думки**

**розуміння своїх
пріоритетів,
вміння казати «ні»**

**мої дії,
які дають радість,**
полегшення,
комфорт,
відпочинок,
безпеку

відчуття прогресу
маленькими кроками.
навчання, розвиток
вдячність, цікавість

кордони
вміння казати
і чути слово «ні»

**потужні дії
згідно моїх
цінностей
та в сфері
мого впливу**

**бути собою
бути з тобою**

інфографіка: Наталя Біда, психолог КПТ і АСТ

9 «ТАЛАНТІВ», ЯКІ СПРИЯЮТЬ УСПІХУ

КІБЕРБЕЗПЕКА

ЩО РОБИТИ, КОЛИ ПОСТРАЖДАЛА ВІД ДІЙ
В ЦИФРОВОМУ ПРОСТОРІ?

НАЙГОЛОВНІШЕ:
НЕ ЗВИНУВАЧУВАТИ
СЕБЕ!

ЯК ЗАВЕРШИТИ
НЕБАЖАНЕ СПІЛКУВАННЯ

- ІГНОРУВАТИ
- ЗАБЛОКУВАТИ
- ЗБЕРІГТИ СКРІНШОТИ
- ЗМІНИТИ Свій НІК
- НАЛАШТУВАННЯ – ЩОБ ІНШІ НЕ БАЧИЛИ, КОЛИ ВИ БУЛИ В МЕРЕЖІ
- ПОДІЛИТИСЯ З ДРУЗЬЯМИ/БАТЬКАМИ

ЯКЩО ВАШІ ФОТО З'ЯВИЛИСЬ
В МЕРЕЖІ

- ✓ ЗВЕРНУТИСЬ ДО СОЦІАЛЬНОЇ МЕРЕЖІ З ПРОХАННЯМ ЗАБЛОКУВАТИ
- ✓ ПОВІДОМИТИ ЧЕРЕЗ <http://stop-sexting.in.ua/>

ЯКЩО ХТОСЬ ПОГРОЖУЄ/
ШАНТАЖУЄ

- ✓ ПРИПИНИТИ ЛИСТУВАННЯ
- ✓ НЕ НАДСИЛАТИ ГРОШІ/ФОТО
- ✓ НЕ ЗУСТРІЧАТИСЯ З НЕЗНАЙОМИМИ
- ✓ ЗБЕРІГТИ КОПІЮ ЛИСТУВАННЯ
- ✓ ЗВЕРНУТИСЯ ДО БАТЬКІВ / ІНШИХ ДОРОСЛИХ, ЯКИМ ДОВІРЯЄТЕ
- ✓ ЗВЕРНУТИСЯ ДО ПОЛІЦІЇ

ЯКЩО ЦЕ ОДНОЛІТОК/ОДНОКЛАСНИК

- ✓ ПОПРОСИТИ ВИДАЛИТИ ФОТО/ВІДЕО
- ✓ МОЖНА ЧЕРЕЗ ЙОГО БАТЬКІВ/ШКОЛУ

КУДИ МОЖНА ЗВЕРНУТИСЬ

- ПОЛІЦІЯ
- TELEGRAM @StopSextingBot
- [YOUTUBE.COM/stopsextingukraine](https://www.youtube.com/stopsextingukraine)
- #БІЙСЯЯКДІВЧИНА @flg_ua
- portal.uwf.org.ua
- ЮРФЕМ
- 0-800-213103
БЕЗКОШТОВНА
ПРАВОВА ДОПОМОГА

1545, ПОТІМ 3
АНОНІМНО,
БЕЗКОШТОВНО

ПРИЙМУЄМО
РАЗОМ

STOP

sexting

СІБЕРPEOPLE

UN
WOMEN

STEM
& FEM

Jenia Poluektova
@jeniasnotes

Шість технік заземлення

при тривозі чи інтенсивних емоціях

тіло

Сядьте на стілець
або ляжте на підлогу.
Пальці ніг
притисніть до
підлоги.

**5
відчуттів**

Одягніть
улюблений светр,
використайте
ефірну олію,
зробіть чашку чаю.

**Само-
заспокоєння**

Прийміть душ або
ванну. Запаліть
арома-лампу чи
свічки.

**Спостере-
ження**

Опишіть якийсь
предмет в деталях:
колір, текстуру,
форму, світло,
тінь.

дихання

Практикуйте
дихання 4-7-8.
Вдихайте на 4
рахунки і
затримуйте до 7,
видихайте на 8.

перенесення

Знайдіть
квадратні або
зелені об'єкти
в кімнаті і
порахуйте до 70.

10 запитань для рефлексії

Що сьогодні для тебе було найважливішим під час уроку?

Що ти зробиш інакше наступного разу?

Що тебе здивувало сьогодні і чому?

Якими моментами ти найбільше пишаєшся?

Що для тебе було важливо дізнатися під час уроку?

Що?
І що?
І що далі?

Як ти ставишся до теми, яку опрацьовували сьогодні?

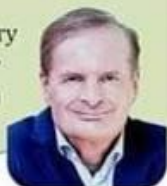
Як змінилося твоє розуміння щодо теми?

Як ти будеш використовувати знання в майбутньому?

Про що ти хочеш більше дізнатися? Чому?

Метод "П'ять пальців"

Метод «П'ять пальців» запропонував
Лотар Зайверт,
професор, керівник Інституту
стратегії використання часу
(м. Гейдельберг, Німеччина)

Застосовується в психології
Принцип методу простий

Потрібно лише поглянути на
долоню правої руки і по перших
буквах назви пальців пригадати і
назвати ті принципи, на підставі
яких здійснюватиметься ...
самоаналіз

Адаптовано для школи

Застосування на етапі РЕФЛЕКСІЇ

**Усно чи
письмово...**

МІЗИНЕЦЬ – Мої надбання (набуті знання, нова інформація, нові ідеї)
БЕЗІМЕННИЙ – Близькість до мети (результати діяльності)
СЕРЕДНІЙ – Самопочуття (настрій, внутрішні переживання та емоції)
ВКАЗВНИЙ – Взаємодія (допомога іншим, робота в команді)
ВЕЛИКИЙ – Важливо дізнатися (прогалини в знаннях, труднощі)

Петровська І.О.

30 РЕЧЕЙ,

ЯКІ ХОЧУТЬ ПОЧУТИ ДІТИ ВІД СВОГО ВЧИТЕЛЯ

Я ТОБООЮ
ПИШАЮСЯ

ГАРНА
РОБОТА

НЕ ЗДАВАЙСЯ

ФАНТАСТИЧНО

ТИ МОЛОДЕЦЬ

Я В ТЕБЕ
ВІРЮ

ТАК ТРИМАТИ

ТИ МЕНЕ
ВРАЖАЄШ

ТИ ЦЕ
ЗМОЖЕШ

У ТЕБЕ ВСЕ
ВИЙДЕ!

ТИ ВАЖЛИВА
ЧАСТИНА КОМАНДИ

ТОБІ Є ЧИМ
ПИШАТИСЯ

Я ПОВАЖАЮ
ТВОЄ РІШЕННЯ

ЦЕ БУЛО
НЕЙМОВІРНО

ЧУДОВА ІДЕЯ

ВІР У СЕБЕ

БУДЬ
КРЕАТИВНИМ

НЕ БІЙСЯ
ПОМИЛЯТИСЯ

ПРИЙМАЙ
ВИКЛИКИ

БУДЬ
УНІКАЛЬНИМ

Я ТОБІ
ДОПОМОЖУ

ДОПОМАГАЙ
ІНШИМ

ТИ ОСОБЛИВИЙ

БУДЬ СОБОЮ

ПРОДОВЖУЙ
РОЗВИВАТИСЯ

БУДЬ
ПРОАКТИВНИМ

СТАВ КІНЦЕВІ
ЦІЛІ

Я ТЕБЕ ЦІНЮ

БУДЬ ВПЕВНЕНИЙ
В СВОЇХ СИЛАХ

ТИ МЕНЕ
НАДИХАЄШ

Навчальне видання

Сучасні освітні тренди та основні підходи до викладання історії

(матеріали для роботи під час дистанційної та змішаної
форми навчання)

Навчально-методичний посібник

автор-укладач МАРИНЧЕНКО Г.М.